

Εγχειρίδιο με βήμα προς βήμα οδηγίες
για την εφαρμογή του ψηφιοποιημένου υλικού
από τα προσαρμοσμένα βιβλία
(Ανθολόγιο, Γλώσσα, Μαθηματικά, Ιστορία,
Μελέτη Περιβάλλοντος, Θρησκευτικά)
της Γ' Δημοτικού (Π.2).

Έτος Έκδοσης 2021

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Συγγραφείς: Γαρυφαλλιά Χαριτάκη
Γεωργία Δεφίγγου
Φωτεινή Λύτρα
Αργυρώ Παπαδημητρίου
Μαρία Γαλανοπούλου

Φιλολογική Επιμέλεια: Ειρήνη Λεονάρδου

Πράξη: «Καθολικός σχεδιασμός και ανάπτυξη προσβάσιμου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού», MIS: 5001313

Άξονες Προτεραιότητας 6, 8, 9, στο πλαίσιο του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης Κοινωνικό Ταμείο-ΕΚΤ).

Κουρμπέτης Βασίλης,
Σύμβουλος Α΄ Ειδικής Αγωγής &
Εκπαίδευσης, ΥΠΑΙΘ
(από 16/06/2016 έως 11/07/2019)

Γελαστοπούλου Μαρία,
Σύμβουλος Β΄ με εξειδίκευση στην Ειδική και
Ενταξιακή Εκπαίδευση, ΙΕΠ
(από 12/07/2019)

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Ιωάννης Αντωνίου
Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Αν. Τσόχα 36, 11521 Αθήνα
Τηλ.: 213 1335100
Fax: 213 1335111
Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο: info@iep.edu.gr

Ο παρών τόμος αποτελεί παραδοτέο του Υποέργου 2 & 3 της Πράξης (MIS: 5001313) με τίτλο: «Π.2 Εγχειρίδιο με βήμα προς βήμα με οδηγίες για τη χρήση και εφαρμογή του ψηφιοποιημένου υλικού από τα βιβλία που θα προσαρμόσει (Ανθολόγιο, Γλώσσα, Μαθηματικά, Ιστορία, Μελέτη Περιβάλλοντος, και στα Θρησκευτικά) της Γ΄ Δημοτικού»

Πίνακας Περιεχομένων

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΝΟΗΤΙΚΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ	7
ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΝΟΗΤΙΚΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ (ΝΚ)	8
ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	9
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	9
ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ (EASY-TO-READ)	10
ΧΡΗΣΗ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΩΝ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ EASY-TO-READ	12
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΨΗΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	12
ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ.....	14
ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΥ.....	14
ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ –ΎΛΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΥ..	15
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΥΛΙΚΟΥ.....	16
Πίνακας 1 - ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.....	17
Πίνακας 2 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ*:	18
Πίνακας 3 - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ.....	18
Πίνακας 4 - ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ**:	19
Πίνακας 5 - ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:.....	20
Πίνακας 6 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ*:	21
Πίνακας 7 - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ:.....	22
Πίνακας 8 - ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ**:	22
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΓΛΩΣΣΑ.....	24
ΆΞΟΝΑΣ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ.....	24
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 1	24
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 2	25
ΆΞΟΝΑΣ: ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ- ΑΝΑΓΝΩΣΗ	25
ΆΞΟΝΑΣ: ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ - ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.....	26
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 3	26
ΆΞΟΝΑΣ: ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ- ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.....	27
ΆΞΟΝΑΣ: ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	27
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 4	28
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 5	28
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 6	29
ΆΞΟΝΑΣ: ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ	29
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 7	30
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 8	31
ΆΞΟΝΑΣ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ.....	31
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 9	33
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 10	34
Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 11	34

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	35
Λογισμικό - Παράδειγμα 1.....	35
Λογισμικό - Παράδειγμα 2.....	36
Πίνακας 9 - ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:.....	37
Πίνακας 11 - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ.....	39
Πίνακας 12 - ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ:.....	40
Πίνακας 13 - ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:.....	41
Πίνακας 14 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ*:.....	42
Πίνακας 15 - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ.....	43
Πίνακας 16 - ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ.....	44
ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	45
<i>ΥΛΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ.....</i>	46
ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	47
<i>ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΣΧ. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ (6^Η ΕΝΟΤΗΤΑ-36^Ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ) .....</i>	47
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ (2^Η ΕΝΟΤΗΤΑ-10^Ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ)	53
ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	54
ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	55
ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΙΣΤΟΡΙΑ	56
ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	56
ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ.	57
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΨΗΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	58
ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ - ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΣΧ. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ (ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3).	59
Πίνακας 17 - ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:.....	61
Πίνακας 18 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ:.....	62
Πίνακας 19 - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ:.....	63
Πίνακας 20 - ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	64
Πίνακας 21 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ*:.....	66
ΕΝΟΤΗΤΑ 5: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	69
ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	69
ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ.	72
ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ -.....	73
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΣΧ. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ (ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3).	73
ΕΝΟΤΗΤΑ 6 : ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ.....	85
ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	85
ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	85
ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	87
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΣΧ. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ.....	87

Εισαγωγή

Η συγγραφή του παρόντος εγχειριδίου αποτελεί μέρος ευρύτερου έργου που έχει ως αντικείμενο την προσαρμογή των βιβλίων της Γ' δημοτικού στα γνωστικά αντικείμενα του Ανθολογίου, της Γλώσσας, των Μαθηματικών, της Ιστορίας, της Μελέτης Περιβάλλοντος και των Θρησκευτικών ώστε να είναι προσβάσιμα σε μαθητές με (ελαφριά¹ ή μέτρια) Νοητική Καθυστέρηση². Η προσαρμογή των βιβλίων συνοδεύτηκε από την ανάπτυξη λογισμικού που έχει ως σκοπό να διευκολύνει την εμπέδωση των γνώσεων που αποκτούνται με τη χρήση του προσαρμοσμένου υλικού κάνοντας τη διδασκαλία πιο ελκυστική και ενθαρρύνοντας την αυτόνομη εξάσκηση των μαθητών.

Μέσω του εγχειριδίου αυτού προσπαθήσαμε να επιτύχουμε δύο στόχους :

Πρώτον, να αναδείξουμε την μεθοδολογία προσαρμογής των βιβλίων με τρόπο που να λειτουργεί υποστηρικτικά προς την αξιοποίηση του υλικού αφού τα κριτήρια που χρησιμοποιήσαμε για να επιλέξουμε ή/και να τροποποιήσουμε την προσαρμοζόμενη ύλη συνδέονται άμεσα με τη στοχοθεσία αλλά και την διδακτική μεθοδολογία. Θεωρήσαμε συνεπώς χρήσιμο να καταστήσουμε διαφανή τη διαδικασία αυτή ώστε να μνήσουμε τον/την εκπαιδευτικό στο σκεπτικό που διέπει τη διδασκαλία των μαθητών με νοητικά και γνωσιακά ελλείμματα. Με αυτόν τον τρόπο κρίναμε ότι μπορεί στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός να εφαρμόσει τη μεθοδολογία αυτή σε όποια διδακτική συνθήκη και με όποιο υλικό κρίνει ο ίδιος/ίδια προσαρμόζοντας ή τροποποιώντας το υλικό αυτό ανάλογα.

Δεύτερον, προσπαθήσαμε να δείξουμε πώς εφαρμόζεται η μεθοδολογία αυτή στην διδακτική πράξη με την προσθήκη δύο σχεδίων διδασκαλίας για κάθε γνωστικό αντικείμενο. Το πρότυπο που χρησιμοποιήσαμε στα σχέδια διδασκαλίας δεν είναι δεσμευτικό, τουναντίον, αποτελεί ένα προτεινόμενο σημείο εκκίνησης της διδακτικής πράξης για τον λιγότερο έμπειρο εκπαιδευτικό αλλά και σημείο γόνιμου προβληματισμού για τον περισσότερο έμπειρο. Σε κάθε σχέδιο συνδυάζουμε τη χρήση του προσαρμοσμένου βιβλίου με αυτή του λογισμικού ώστε να επιτυγχάνεται το μέγιστο διδακτικό αποτέλεσμα.

---

¹ Στα πλαίσια του έργου της προσαρμογής του εκπαιδευτικού υλικού χειριζόμαστε τις δύο αυτές βαθμίδες με ενιαίο τρόπο παρότι το εύρος δυνατοτήτων που αντιπροσωπεύουν είναι τόσο μεγάλο όσο και το εύρος της νευροτυπικότητας.

² Οι όροι Νοητική Αναπηρία - Νοητική Καθυστέρηση χρησιμοποιούνται εναλλάξ ως ισοδύναμα ων όρων Ελαφρά - Μέτρια Νοητικής Καθυστέρηση.

Γνωρίζουμε ότι η διδασκαλία μπορεί να γίνει σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια. Κατά συνέπεια, στην προσαρμογή του υλικού – η οποία περιλάμβανε και την ανάπτυξη νέου υλικού με τη μορφή ασκήσεων του λογισμικού – λάβαμε υπόψη μας ότι το μαθησιακό υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη γενική τάξη κατά την ώρα της παραδοσιακής μετωπικής διδασκαλίας με κάποιες διαφοροποιήσεις ή της εξατομικευμένης υποστήριξης του μαθητή εντός της τάξης (Παράλληλη Στήριξη) ή ακόμα και σε τμήμα ένταξης σε ομαδική ή ατομική διδασκαλία. Τέλος, λάβαμε υπόψη μας και την αξιοποίηση του προσαρμοσμένου υλικού κατ' οίκον από τον γονέα ή όποιο άλλο πρόσωπο επιβλέπει τον μαθητή κατά την καθημερινή του σχολική προετοιμασία.

Η προσαρμογή των βιβλίων της Γ' δημοτικού έγινε με γνώμονα το μαθησιακό προφίλ των μαθητών με νοητική καθυστέρηση. Ο όγκος και η πολυπλοκότητα του υλικού που περιλαμβάνουν τα βιβλία αυτής της τάξης θέτουν εμπόδια στην πρόσβαση των μαθητών αυτών στη μάθηση. Εάν τα εμπόδια αυτά δεν αφαιρεθούν ο μαθητής δεν διαθέτει άλλο τρόπο να κατακτήσει αυτές τις γνώσεις με αποτέλεσμα την στασιμότητα και την σε βάθος χρόνου απόρριψή του από το εκπαιδευτικό σύστημα.

Στα περισσότερα γνωστικά αντικείμενα περιλαμβάνονται έννοιες ή πληροφορίες που επιδέχονται απλοποίησης και είναι αρκετά σημαντικές ώστε να χρειάζεται να διδαχθούν, ενώ άλλες όχι. Οι περιορισμοί στη μνήμη και την αντίληψη που χαρακτηρίζουν τους μαθητές της ομάδας-στόχου επηρεάζουν πολλές πτυχές της μαθησιακής διαδικασίας και καθιστούν επιτακτική μια αφαιρετική προσέγγιση που είναι προσεκτικά επιλεκτική ως προς το υλικό που μπορεί και είναι αναγκαίο να προσαρμοστεί.

Νοητική Καθυστέρηση

Η Νοητική Καθυστέρηση αποτελεί νευροαναπτυξιακή διαταραχή υπό την έννοια ότι εκδηλώνεται στην παιδική ηλικία και παρουσιάζει μια σχετικά σταθερή πορεία και εξέλιξη χωρίς εξάρσεις και υφέσεις. Βασικά χαρακτηριστικά της Νοητικής Καθυστέρησης είναι τα ελλείμματα σε διάφορες γνωστικές λειτουργίες (γλωσσική ικανότητα, αφηρημένη σκέψη, μνήμη και αντίληψη) αλλά και την προσαρμοστική λειτουργικότητα (π.χ. δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης) με επιπτώσεις στην πρακτική καθημερινότητα, την κοινωνική και προσωπική ζωή (DSM-V, 2013).

Λόγω της μεγάλης ετερογένειας που χαρακτηρίζει τις νευροαναπτυξιακές διαταραχές η ευμενής ή δυσμενής έκβασή τους καθορίζεται σε κάθε περίπτωση από

παράγοντες όπως η σχολική εκπαίδευση, η υποστήριξη από το οικογενειακό περιβάλλον αλλά και η δυνατότητα κρατικών παροχών που να λειτουργούν επικουρικά στην συνολική προσπάθεια στήριξης του ατόμου. Μαθητές με ΝΚ μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του σχολείου ανάλογα με την υποστήριξη που λαμβάνουν από το οικογενειακό τους περιβάλλον, την ύπαρξη εξατομικευμένης υποστήριξης στο σχολικό περιβάλλον, το βαθμό των γνωστικών ελλειμμάτων που παρουσιάζουν.

Γνωστικά χαρακτηριστικά των παιδιών με Νοητική Καθυστέρηση (ΝΚ)

Τα παιδιά με ΝΚ παρουσιάζουν δυσκολία σε ένα ευρύ φάσμα γνωστικών λειτουργιών. Πιο συγκεκριμένα, δυσκολεύονται στην κατανόηση αφηρημένων εννοιών, στη συγκέντρωση προσοχής, στη βραχύχρονη μνήμη και στις εκτελεστικές λειτουργίες (Frederick et al., 2013; Χρηστάκης, 2011).

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι εκπαιδευτικές πολιτικές δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγνωση καθώς την θεωρούν μια δεξιότητα καθοριστικής σημασίας για την κοινωνία που ζούμε (Roberts et al., 2013). Είναι προφανές ότι η αναγνωστική ικανότητα αποτελεί προϋπόθεση για να αποκτήσει ο μαθητής πρόσβαση στον κόσμο της πληροφορίας και της γνώσης. Ιδιαίτερα στην Γ' δημοτικού το ΑΠΣ μεταθέτει την εστίαση από την ανάγνωση ως αντικείμενο εκμάθησης στην ανάγνωση ως εργαλείο πρόσβασης στην καινούρια γνώση. Ο μαθητής δεν «μαθαίνει να διαβάζει αλλά διαβάζει για να μαθαίνει». Ωστόσο, αρκετοί μαθητές αποτυγχάνουν να ανταπεξέλθουν στο επίπεδο αναγνωστικής δεξιότητας που κρίνουν ως προαπαιτούμενο τα ΑΠΣ.

Οι κυριότεροι γνωστικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ανάγνωση είναι η νοημοσύνη, η μνήμη και η αντίληψη. Σύμφωνα με την έρευνα των Channell και συνεργατών (2013) οι αναγνωστικές δυσκολίες θεωρούνται από τις πιο συνηθισμένες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με ΝΚ. Οι δυσκολίες αυτές αφορούν και τις τρεις διαστάσεις της αναγνωστικής ικανότητας : την αποκωδικοποίηση των λέξεων, την ευχέρεια και την κατανόηση. Ως προς τις διαστάσεις της αποκωδικοποίησης και της ευχέρειας η εξέλιξη είναι βραδύτερη των συνομηλίκων, όμως ως προς την διάσταση της κατανόησης αρκετά σύντομα ο μαθητής μπορεί αν συναντήσει ανυπέρβλητες δυσκολίες λόγω του φόρτου πληροφοριών και της εννοιολογικής πολυπλοκότητας των κειμένων.

Σκοπός του ειδικού εκπαιδευτικού υλικού

Με σκοπό την αντιμετώπιση των δυσκολιών που περιγράφηκαν παραπάνω και την προσαρμογή της διδακτικής πράξης στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών με ΝΚ, υλοποιήθηκε η προσαρμογή του ειδικού εκπαιδευτικού υλικού των εγχειρίδιων της Γλώσσας, των Μαθηματικών, της Μελέτης του Περιβάλλοντος, του Ανθολογίου, της Ιστορίας και των Θρησκευτικών που αποτελείται από:

- ✓ το εγχειρίδιο του μαθητή συμπεριλαμβανομένων προσαρμοσμένων εκδοχών των κειμένων του βιβλίου.
- ✓ την ψηφιακή εφαρμογή σε κάθε γνωστικό αντικείμενο η οποία είναι βασισμένη στην προσαρμοσμένη εκδοχή του εγχειριδίου του μαθητή

Το προσαρμοσμένο υλικό απευθύνεται σε:

- ✓ μαθητές της Γ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου με νοητική αδυναμία ή σε μαθητές που έχουν παρόμοιες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ανεξάρτητα από την ύπαρξη διάγνωσης
- ✓ στους εκπαιδευτικούς της τάξης, της Παράλληλης Στήριξης ή του τμήματος Ένταξης.
- ✓ στην ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα.

Στόχος του εκπαιδευτικού υλικού είναι ο προσδιορισμός των εξατομικευμένων αναγκών των παιδιών με δυσκολία στην κατανόηση. Επιπλέον, σκοπός του υλικού είναι η αντιμετώπιση των προβλημάτων των παιδιών με νοητική αδυναμία προσαρμόζοντας τα κείμενα προς διδασκαλία στις εξατομικευμένες ανάγκες του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού.

Προσαρμογή των κειμένων

Η επιλογή και προσαρμογή των κειμένων για τους μαθητές με νοητική αναπηρία βασίστηκε στα παρακάτω στοιχεία.

- ✓ τους βασικούς στόχους του αναλυτικού προγράμματος σπουδών (ΑΠΣ)
- ✓ τις ανάγκες διδασκαλίας του κάθε εγχειριδίου
- ✓ τις Αρχές του Κειμένου για όλους (Easy-to-read - EtR).

Αρχές του Κειμένου για όλους (Easy-to-read)

Τα άτομα με νοητική αναπηρία, όπως προαναφέρθηκε, δυσκολεύονται στην αποκωδικοποίηση και την αναγνωστική κατανόηση ενός κειμένου. Ως υποστηρικτική των παραπάνω δυσκολιών μπορεί να είναι η μέθοδος «Κείμενο για όλους - Easy-to-read» - (EtR).

Στο συγκεκριμένο έργο προσαρμόστηκαν τα κεφάλαια των εγχειριδίων της Γ΄ Δημοτικού (Γλώσσας, Μαθηματικά, Μελέτη του Περιβάλλοντος, Ιστορία, Ανθολόγιο, Θρησκευτικά) με σκοπό να γίνουν πιο προσβάσιμα στα παιδιά με ΝΚ. Η προσαρμογή των κειμένων ακολούθησε τις προδιαγραφές του EtR. Πιο αναλυτικά, πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες αλλαγές:

- ✓ χρήση απλής γλώσσας
- ✓ η απόδοση μόνο της κύριας ιδέας σε μια πρόταση
- ✓ αποφυγή εξειδικευμένης γλώσσας
- ✓ καθαρή και λογική δομή
- ✓ κατάτμηση των προτάσεων σε φράσεις
- ✓ αποφυγή πολυσύλλαβων ή σπάνιων λέξεων και αντικατάστασή τους από συχνό-χρηστες συνώνυμες ή παράλειψή τους.

Στο κείμενο χρησιμοποιήθηκαν σκίτσα και εικόνες που υποστηρίζουν το κείμενο με σκοπό να διευκολυνθεί η κατανόηση.

Για την προσαρμογή των κειμένων βάσει της αρχής «Κείμενο για όλους» ακολουθήθηκαν τα εξής βήματα:

Βήμα 1^ο: Σκοπός της δημιουργίας των προσαρμοσμένων κειμένων

Αρχικά, διασαφηνίστηκε ο σκοπός του κειμένου και ο διδακτικός στόχος του κάθε κεφαλαίου βάσει του αναλυτικού προγράμματος σπουδών. Επιπλέον, σε αυτό το βήμα εξετάστηκε προσεκτικά ο βαθμός που ανταποκρίνεται το κείμενο θεματικά αλλά και ως προς το βαθμό δυσκολίας στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες της ομάδας στόχου.

Βήμα 2^ο: Προετοιμασία των σημαντικότερων πληροφοριών του κειμένου.

Σε αυτό το βήμα, επιλέχθηκαν οι βασικές πληροφορίες από κάθε παράγραφο με σκοπό την καλύτερη κατανόησή του από την ομάδα του μαθητικού πληθυσμού στην οποία απευθύνεται το υλικό.

Βήμα 3^ο: Παραγωγή κειμένου με βάση τις παρακάτω προδιαγραφές

- ✓ Χρήση απλής γλώσσας.
- ✓ Χρήση καθημερινού λεξιλογίου και αποφυγή πολυσύλλαβων, δυσπρόφερτων και αφηρημένων λέξεων.
- ✓ Χρήση β' αντί γ' προσώπου ενικού στις οδηγίες ή τις εντολές.
- ✓ Χρήση παραδειγμάτων, ώστε να πραγματοποιείται σύνδεση των πληροφοριών με πραγματικές καταστάσεις της ζωής.
- ✓ Χρήση μίας φράσης ανά σειρά αντί μίας πρότασης.
- ✓ Χρήση μικρότερου μήκους προτάσεων.
- ✓ Απόδοση μόνο της κύριας ιδέας σε κάθε πρόταση.
- ✓ Χρήση κατάφασης και αποφυγή αρνητικών προτάσεων.
- ✓ Χρήση Ενεργητικής και αποφυγή Παθητικής Φωνής.
- ✓ Χρήση ίδιων λέξεων.
- ✓ Χρήση παρατακτικής σύνδεσης.
- ✓ Αποφυγή της μεταφορικής γλώσσας στις περιπτώσεις που δεν χρειάζεται.
- ✓ Η απόδοση των μεγάλων αριθμών να γίνεται με λέξεις.
- ✓ Η απόδοση των μικρών αριθμών να γίνεται με νούμερα.
- ✓ Αποφυγή συντομογραφιών.

Χρήση εικόνων και συμβόλων στα κείμενα easy-to-read

Η χρήση της μεθόδου «Κείμενο για όλους» αναδεικνύει την εικονογράφηση ως ένα πολύ σημαντικό υποστηρικτικό παράγοντα για την κατανόηση και αφομοίωση των πληροφοριών που περιλαμβάνονται σε ένα κείμενο. Γι' αυτό το λόγο προσαρμόστηκαν οι ήδη υπάρχουσες εικόνες του βιβλίου ή επιλέχθηκαν άλλες ώστε να μεταφέρουν το μήνυμα στους μαθητές που δεν μπορούν να διαβάσουν με ευχέρεια αλλά και να κατανοήσουν μακροσκελή και απαιτητικά κείμενα.

Κριτήρια επιλογής και απόρριψης κειμένων

Η επιλογή και προσαρμογή των κειμένων των εγχειριδίων των γνωστικών αντικειμένων της Γ' τάξης του Δημοτικού βασίστηκε σε συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής και απόρριψης. Πιο αναλυτικά, τα κριτήρια επιλογής σύμφωνα με τα οποία επιλέχθηκαν τα κείμενα τα οποία θα προσαρμοστούν βάσει των αναγκών των μαθητών της ομάδας-στόχου είναι τα εξής:

- ◆ Κεφάλαια στα οποία αφιερώνονται περισσότερες διδακτικές ώρες σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών.
- ◆ Κεφάλαια που συνδέονται οργανικά με άλλα κεφάλαια του βιβλίου.
- ◆ Κεφάλαια που περιέχουν πληροφορίες και έννοιες εύληπτες για τους μαθητές με νοητική αναπηρία και είναι ευκολότερα προσαρμόσιμα.
- ◆ Κεφάλαια που αποτελούν προπομπό θεμάτων/πληροφοριών που θα συναντήσουν οι μαθητές σε επόμενη τάξη.
- ◆ Επιλογή των κεφαλαίων που στοχεύουν στις προτεραιότητες και τις ανάγκες που έχουν οι μαθητές του συγκεκριμένου πληθυσμού.
- ◆ Γνωστικά αντικείμενα που θα προσφέρουν στους μαθητές με νοητική αναπηρία τη ευκαιρία να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες που θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους και θα τους βοηθήσουν να συμμετέχουν στην ευρύτερη κοινότητα.

Τα κριτήρια απόρριψης βάσει των οποίων δεν συμπεριλήφθηκαν κάποια κείμενα στα παραπάνω μαθήματα είναι τα εξής:

- ◆ Χρήση δύσκολων, αφηρημένων εννοιών και δυσκατάληπτου λόγου.
- ◆ Χρήση εκφραστικών μέσων (μεταφορές, παρομοιώσεις, προσωποποιήσεις) τα οποία δυσχεραίνουν την αναγνωστική κατανόηση
- ◆ Κείμενα με πολλές πληροφορίες και μακροπερίοδο λόγο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Ανθολόγιο

Βασικά χαρακτηριστικά του προσαρμοσμένου εκπαιδευτικού υλικού στο μάθημα του Ανθολογίου

Η διδασκαλία του Ανθολογίου της Γ' και Δ' Δημοτικού συμβάλλει στην τριβή και εξοικείωση του μαθητή με τη λογοτεχνία, όπως ξεκίνησε στην Α' και Β' Δημοτικού. Μέσα από το σχολικό εγχειρίδιο ενισχύεται η φιλιαναγνωσία και η επαφή του μαθητή με διαφορετικά είδη κειμένων και η σύνδεση των κειμένων αυτών με άλλα μαθήματα, όπως η Γλώσσα, τα Θρησκευτικά, η Μελέτη Περιβάλλοντος. Οι μαθητές ενισχύονται ταυτόχρονα στην ανάγνωση και στην κατανόηση κειμένων, ενώ παράλληλα εισάγονται στην λογοτεχνία. Επιπλέον οι θεματικές ενότητες του Ανθολογίου συντελούν στη συναισθηματική και καλλιτεχνική ανάπτυξη των μαθητών, καθώς έχουν επιλεγεί κείμενα που αφορούν στην οικολογία, στην εκπαίδευση, στην υγεία, στην παράδοση, στην ιστορία, στα σύγχρονα προβλήματα, στην τεχνολογία, στην επιστημονική φαντασία, στις γιορτές και στις εθνικές επετείους. Ακόμα η διδασκαλία των κειμένων διεγείρει τη φαντασία, εμπλουτίζει το λεξιλόγιο και ψυχαγωγεί τους μαθητές. Τα κείμενα του Ανθολογίου είναι πεζά κείμενα της σύγχρονης ελληνικής και ξένης λογοτεχνίας, θεατρικά έργα, μύθοι και έργα κλασικών και νεωτερικών ποιητών.

Ως προς τη δομή του μαθήματος, το Ανθολόγιο περιλαμβάνει τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1. «Πέσαν τ' άνθη στα πόδια σου, άστρα γέμισε ο γυαλός». Κείμενα για τη φύση και την οικολογία.
2. «Και πάμε. Εμάς προσμένει το σπιτάκι». Κείμενα για την οικογένεια.
3. «Κόκκινη κλωστή δεμένη...». Κείμενα για την παράδοση.
4. «Ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα Δόξα Σου». Κείμενα για τη θρησκεία.
5. «Όμορφή μου, καλή, γλυκιά πατρίδα». Κείμενα για την ιστορία.
6. «Υγείά μου, πλούτη μου». Κείμενα για την υγεία και τον αθλητισμό.
7. «Να φτιάξω έναν κόσμο που τίποτα δε θα του λείπει». Κείμενα για την κοινωνία.

8. «Με προορισμό την επόμενη χιλιετία...». Κείμενα για την τεχνολογία και την επιστημονική φαντασία.

Βασικές Προσαρμογές – Ύλη προσαρμοσμένων βιβλίων στο μάθημα του Ανθολογίου

Η προσαρμογή του σχολικού εγχειριδίου του Ανθολογίου είναι σημαντική, καθώς πολλοί μαθητές με ΝΚ δυσκολεύονται σημαντικά στην κατανόηση και αντίληψη των κειμένων. Οι περισσότεροι μαθητές αυτής της ομάδας μπορούν να κατανοήσουν σύντομης έκτασης κείμενα με απλό περιεχόμενο και νόημα. Ωστόσο, πολλά λογοτεχνικά κείμενα, αποσπάσματα κειμένων, μύθοι και ποιήματα περιλαμβάνουν μεταφορικό λόγο ο οποίος δυσχεραίνει την κατανόηση. Επίσης μέσα στα κείμενα γίνονται αναφορές σε έννοιες, όπως καλό-κακό, δίκαιο-άδικο, αλήθεια-ψέμα, ελευθερία-σκλαβιά, επιστημονική φαντασία, πραγματικό-φανταστικό, με τρόπο όμως αφηρημένο καθιστώντας τις έννοιες αυτές δυσνόητες. Τέλος η μεγάλη έκταση πολλών κειμένων και ο μακροπερίοδος λόγος δοκιμάζουν την ήδη επιβαρυνόμενη μνήμη των μαθητών αλλά και την ικανότητά τους να απαρτιώσουν διάσπαρτες πληροφορίες από διαφορετικά σημεία του κειμένου. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι να στερούνται τόσο των νοημάτων και των εμπειριών όσο και της ψυχαγωγίας που προσφέρει η ανάγνωση της λογοτεχνίας.

Στην προσαρμογή του εγχειριδίου του Ανθολογίου τα μόνα κείμενα τα οποία συμπεριλήφθηκαν αυτούσια και δεν προσαρμόστηκαν είναι τα επιλεγμένα ποιήματα. Για ακριβέστερη κατανόηση από τον μαθητή υπάρχει εισαγωγικό σημείωμα από την ομάδα εργασίας που παρουσιάζει τις κεντρικές ιδέες του ποιήματος.

Η αξία του έντεχνου λόγου όπως αναδεικνύεται μέσω της ποίησης αφορά το χρώμα, το συναίσθημα ή ακόμα και την ατμόσφαιρα του ποιήματος, στοιχεία που δεν συμβαδίζουν εύκολα με το σκεπτικό του EtR, μιας μεθόδου που επικεντρώνεται κυρίως στην απλοποίηση πληροφοριακών ή ενημερωτικών κειμένων με στόχο την απόκτηση και την κατανόηση της πληροφορίας. Στα λογοτεχνικά κείμενα που στόχος είναι η απόλαυση, η προσωπική έκφραση και η καλλιτεχνική ευαισθησία η προσαρμογή του κειμένου προσομοιάζει την παρέμβαση σε ένα ζωγραφικό πίνακα ώστε η θεματική του να γίνει πιο κατανοητή-ελκυστική στον μέσο θεατή, αναιρεί δηλαδή τον χαρακτήρα του κειμένου χωρίς να προσπορίζει στον μαθητή κάποιο από όφελος. Σε κάποιες περιπτώσεις τα ποιήματα περιλήφθηκαν αυτούσια, όπου κρίναμε ότι ήταν πολύ σημαντικό να εκτεθούν οι

μαθητές σε αυτά λόγω της σημασίας του ποιητή ή του ποιήματος στην πολιτισμική μας κληρονομιά (π.χ. Καβάφης) και ήταν στοιχειωδώς κατανοητά, ενώ σε άλλες περιπτώσεις που ήταν περίπλοκα αποφασίσαμε να τα παραλείψουμε.

Στο συγκεκριμένο έργο προσαρμόστηκαν τα κείμενα του Ανθολογίου με σκοπό να γίνουν πιο προσβάσιμα στους μαθητές της ομάδας-στόχου. Η προσαρμογή των κειμένων ακολούθησε τις προδιαγραφές του EtR. Πιο αναλυτικά, πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες αλλαγές:

1. χρήση απλής γλώσσας.
2. η απόδοση μόνο της κύριας ιδέας σε μια πρόταση.
3. αποφυγή εξειδικευμένης γλώσσας.
4. καθαρή και λογική δομή.
5. κατάτμηση των προτάσεων σε φράσεις.
6. αποφυγή πολυσύλλαβων ή σπάνιων λέξεων και αντικατάστασή τους από συχνόχρηστες συνώνυμες ή παράλειψή τους.

Η εικονογράφηση ακολουθεί αυτήν του σχολικού βιβλίου και δεν έχουν χρησιμοποιηθεί πρόσθετες εικόνες.

Για παράδειγμα όσον αφορά στη θεματική ενότητα του Ανθολογίου για τη Φύση και την Οικολογία, τα κείμενα παρέμειναν όλα στην προσαρμοσμένη έκδοση. Τα κείμενα ευαισθητοποιούν τους μαθητές για τα προβλήματα που γεννιούνται στη φύση, τονίζουν τη δύναμη των στοιχείων της φύσης και μεταφέρουν εικόνες της φύσης μέσω του πεζού και ποιητικού λόγου. Το ποίημα «Ο εφιάλτης της Περσεφόνης» - όπως και όλα τα ποιήματα που περιλαμβάνονται στην προσαρμοσμένη έκδοση - δεν προσαρμόστηκε γιατί στόχος είναι η απόδοση του νοήματος και η τήρηση του έμμετρου λόγου, χωρίς να απαιτείται η κατανόηση του λέξη προς λέξη από τον πληθυσμό-στόχο. Επίσης πρόκειται για μελοποιημένο ποίημα, το οποίο ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να το ακούσει όχι μόνο με τη μορφή απλής ανάγνωσης αλλά και με τη μορφή τραγουδιού, στοιχείο που εμπλουτίζει την γνώση του γύρω από τον έμμετρο λόγο και τον ελληνικό πολιτισμό.

Προτάσεις Εφαρμογής του προσαρμοσμένου υλικού

Ακολουθούν κάποιες προτάσεις εφαρμογής του υλικού (βιβλίο-λογισμικό) από την εκπαιδευτικό. Οι προτάσεις αυτές έχουν ως στόχο να αναδείξουν την μεθοδολογία αξιοποίησης του υλικού και να λειτουργήσουν ως σημείο εκκίνησης της διδασκαλίας χωρίς όμως δεσμευτικό τρόπο.

1ο Σχέδιο Διδασκαλίας

ΜΑΘΗΜΑ: Ανθολόγιο - Γ' Δημοτικού

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ:

«Πέσαν τ' άνθη στην ποδιά σου, άστρα γέμισε ο γιαλός»
ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

ΜΑΘΗΜΑ: «Το τραγούδι της φάλαινας» της Ντάιαν Σέλντον

ΣΚΟΠΟΣ: Προτείνεται η διδασκαλία αυτού του λογοτεχνικού κειμένου μετά τη διδασκαλία της θεματικής υποενότητας «Γάτος από σπίτι ζητά νέα οικογένεια». Οι μαθητές ευαισθητοποιούνται ως προς την εξαφάνιση των ζώων εξαιτίας της ανθρώπινης παρέμβασης με στόχο το κέρδος.

Πίνακας 1 - ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ο μαθητής...	δραστηριότητες
εξοικειώνεται με το αφηγηματικό κείμενο	ανάγνωση κειμένου στο βιβλίο δραστηριότητα 1 στο λογισμικό
μαθαίνει να εντοπίζει το πρόβλημα που αναφέρεται στο κείμενο με τη βοήθεια των ερωτήσεων	δραστηριότητες στο βιβλίο δραστηριότητα 2 στο λογισμικό

Διάρκεια διδασκαλίας: 2 διδακτικές ώρες

Οργάνωση της διδασκαλίας

Το υλικό απευθύνεται σε μαθητές με ΝΚ γεγονός που απαιτεί εξατομικευμένη διδασκαλία. Έχει σχεδιαστεί με γνώμονα τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες τους και μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε σε συνεργασία με τον/την εκπαιδευτικό παράλληλης στήριξης είτε στο τμήμα ένταξης ή ακόμα και με τον/την εκπαιδευτικό σε τάξη ειδικού σχολείου.

Για την καλύτερη οργάνωση των μαθητών και του εκπαιδευτικού καλό θα είναι στην αρχή κάθε κεφαλαίου να παρουσιάζονται στους μαθητές οι στόχοι του μαθήματος. Αυτοί οι στόχοι βέβαιοι, μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με το δυναμικό και τις ανάγκες της/του κάθε μαθήτριας/ή.

Ακολουθεί το παράδειγμα της στοχοθεσίας για τον μαθητή (πίνακας 2):

Πίνακας 2 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ*:

Σε αυτή την ενότητα θα μάθω να...
διαβάζω μια ιστορία για τις φάλαινες.
βρίσκω το πρόβλημα που περιγράφει η ιστορία.

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ-ΥΛΙΚΑ:

Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές της τάξης μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τα ακόλουθα εποπτικά μέσα και υλικά:

- προσαρμοσμένη έκδοση του σχολικού εγχειριδίου *Ανθολογίου Γ' & Δ' Δημοτικού*
- προσαρμοσμένες δραστηριότητες
- ηλεκτρονικός υπολογιστής-ποντίκι
- εκπαιδευτικό λογισμικό

Στο τέλος της διδασκαλίας κάθε λογοτεχνικού κειμένου ο εκπαιδευτικός θα αξιολογεί την πρόοδο του μαθητή καθώς και σε ποιο διδακτικό στόχο να εστιάσει περισσότερο (βλ. πίνακα 3). Επίσης, θα χορηγεί στον μαθητή ένα επαναληπτικό φυλλάδιο προς συμπλήρωση, που θα αποτελεί το φύλλο αυτοαξιολόγησής του (βλ. πίνακα 4). Ανάλογα με το ποσοστό των επιθυμητών απαντήσεων ο εκπαιδευτικός θα προτρέπει στον μαθητή να μελετήσει καλύτερα τις πληροφορίες που δεν έχει κατακτήσει. Προτείνεται η δημιουργία ενός portfolio, το οποίο θα περιέχει τα φύλλα αυτοαξιολόγησης, την αυτοαξιολόγηση του μαθητή και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού.

Πίνακας 3 - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ

Ο μαθητής...	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
κατανοεί ένα αφηγηματικό κείμενο.		
βρίσκει το πρόβλημα μέσα στην ιστορία.		

Πίνακας 4 - ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ**:

	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
Καταλαβαίνω την ιστορία που ακούω και διαβάζω.		
Βρίσκω το πρόβλημα μέσα στην ιστορία.		

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Η εφαρμογή μπορεί να χρησιμοποιηθεί υποστηρικτικά στη διδασκαλία μαθητών με σοβαρές αναγνωστικές δυσκολίες. Η διδασκαλία του γνωστικού αντικειμένου μέσω της εφαρμογής μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε εξατομικευμένα είτε σε ομάδα μαθητών. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται γρηγορότερα η κατανόηση του διδασκόμενου αντικειμένου και προσελκύεται η προσοχή του μαθητή. Πιο αναλυτικά, ο εκπαιδευτικός εξηγεί τη χρήση της εφαρμογής και παρουσιάζει στους μαθητές τη στοχοθεσία του κεφαλαίου.

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές ακούν το κείμενο και ταυτόχρονα το παρακολουθούν στην οθόνη τους. Σε περίπτωση αδυναμίας ή ελλιπούς κατανόησης ο μαθητής μπορεί να επιστρέψει στην αρχική σελίδα ώστε να ξανακούσει το κείμενο.

Βήμα 2^ο: Μετά την ακρόαση του κειμένου παρουσιάζονται οι ασκήσεις. Οι ασκήσεις του λογισμικού είναι κατασκευασμένες με τρόπο ώστε να είναι προσιτές στους μαθητές με νοητική αδυναμία. Για κάθε λάθος απάντηση υπάρχει ανατροφοδότηση που τους προτρέπει να προσπαθήσουν ξανά ενώ για κάθε σωστή απάντηση υπάρχει λεκτική επιβράβευση.

Βήμα 3^ο: Στο τέλος κάθε κεφαλαίου ο εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει μια αντίστοιχη φόρμα αυτοαξιολόγησης του μαθητή βάσει της στοχοθεσίας που έχει θέσει.

2ο Σχέδιο Διδασκαλίας

ΤΑΞΗ: Γ΄ Δημοτικού

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ:

«Όμορφη μου, καλή, γλυκιά πατρίδα»

ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΑΘΗΜΑ: Νώντας Έλατος, «Ένας περίπατος στην πόλη»

ΣΚΟΠΟΣ: Προτείνεται η διδασκαλία αυτού του λογοτεχνικού κειμένου μετά τη διδασκαλία της θεματικής υποενότητας «Το σχολείο ταξιδεύει στο χρόνο». Οι μαθητές μαθαίνουν τι είναι περιγραφή, εικόνες και διάλογοι.

Πίνακας 5 - ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:

Ο μαθητής...	δραστηριότητες
εξοικειώνεται με το περιγραφικό κείμενο που περιέχει διαλογικά μέρη.	ανάγνωση κειμένου στο βιβλίο δραστηριότητα 1 στο λογισμικό
μαθαίνει τι είναι εικόνες	δραστηριότητα 1 στο βιβλίο
μαθαίνει τι είναι περιγραφή και διάλογοι.	άσκηση 1 στο λογισμικό
περιγράφει μια δική του ιστορία.	δραστηριότητα 2 στο βιβλίο

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δραστηριότητες που συμπεριλήφθησαν στην προσαρμοσμένη έκδοση είναι περισσότερες για να παρουσιαστούν και να εμπεδωθούν όλοι οι διδακτικοί στόχοι, εκτιμάται ότι για το παρόν λογοτεχνικό κείμενο απαιτούνται 2 διδακτικές ώρες. Σύμφωνα με τις οδηγίες διδασκαλίας και διαχείρισης της ύλης (ΙΕΠ, 2020) προτείνεται το συγκεκριμένο κείμενο του Ανθολογίου να διδαχθεί διαθεματικά με την Ιστορία στην Δ΄ Τάξη.

Οργάνωση της διδασκαλίας

Το υλικό απευθύνεται σε μαθητές με ΝΚ στοιχείο που απαιτεί την εξατομικευμένη διδασκαλία. Έχει σχεδιαστεί με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών και μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό παράλληλης στήριξης είτε στο τμήμα ένταξης είτε ακόμα και στην τάξη ειδικού σχολείου.

Για την καλύτερη οργάνωση του μαθητή και του εκπαιδευτικού αποτελεί καλή πρακτική στην αρχή κάθε κεφαλαίου να παρουσιάζονται στον μαθητή οι στόχοι του μαθήματος. Αυτοί οι στόχοι βέβαια, μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με το δυναμικό και τις ανάγκες του κάθε μαθητή. Ακολουθεί το παράδειγμα της στοχοθεσίας για τον μαθητή (πίνακας 6):

Πίνακας 6 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ*:

Σε αυτή την ενότητα θα μάθω...
να διαβάζω ένα κείμενο που έχει περιγραφή και διαλόγους.
τι είναι εικόνες
τι είναι περιγραφή και διάλογοι.
να περιγράψω μια δική μου ιστορία.

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ-ΥΛΙΚΑ:

Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές της τάξης μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τα ακόλουθα εποπτικά μέσα και υλικά:

- προσαρμοσμένη έκδοση του σχολικού εγχειριδίου *Ανθολογίου Γ' & Δ' Δημοτικού*
- προσαρμοσμένες δραστηριότητες
- ηλεκτρονικός υπολογιστής-ποντίκι
- εκπαιδευτικό λογισμικό

Στο τέλος της διδασκαλίας κάθε λογοτεχνικού κειμένου ο εκπαιδευτικός αξιολογεί την πρόοδο του μαθητή καθώς επίσης και τον στόχο που θα πρέπει να εστιάσει περισσότερο. Χορηγεί στο μαθητή φύλλο αυτοαξιολόγησης για να συμπληρώσει. Προτείνεται επίσης και η δημιουργία ενός

portfolio, το οποίο θα περιέχει τα φύλλα αυτοαξιολόγησης, την αυτοαξιολόγηση του μαθητή και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού.

Πίνακας 7 - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ:

Ο μαθητής...	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
κατανοεί ένα περιγραφικό κείμενο που περιέχει διαλογικά μέρη.		
έμαθε τι είναι εικόνες		
έμαθε τι είναι περιγραφή και διάλογοι.		
μπορεί να περιγράψει μια δική του ιστορία με βοήθεια.		
μπορεί να περιγράψει μια δική του ιστορία χωρίς βοήθεια.		

Πίνακας 8 - ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ**:

	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
Καταλαβαίνω την ιστορία που ακούω και διαβάζω.		
Έμαθα τι είναι εικόνες.		
Έμαθα τι είναι περιγραφή και διάλογοι.		
Περιγράφω μια δική μου ιστορία με βοήθεια.		
Περιγράφω μια δική μου ιστορία χωρίς βοήθεια.		

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Ακολουθείται η ίδια φιλοσοφία με αυτή του 1^{ου} σχεδίου διδασκαλίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Γλώσσα

Η εκπαίδευση των ατόμων με νοητική αναπηρία στοχεύει στον εγγραμματισμό τους, ο οποίος συνδέεται με την κατάκτηση της γραφής και της ανάγνωσης και κατ' επέκταση με τις δεξιότητες της καθημερινής ζωής. Η Νοητική Καθυστέρηση (ΝΚ) χαρακτηρίζεται από ανομοιογένεια στο μαθησιακό επίπεδο και αυτό απαιτεί διαφορετικές μεθόδους και τεχνικές διδασκαλίας (Σούλης, 2020). Ακολουθώντας τους άξονες του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών (ΑΠΣ) της ελληνικής Γλώσσας για το Δημοτικό παρατίθενται ενδεικτικές δραστηριότητες προσαρμοσμένες για μαθητές με ΝΚ.

Άξονας: Προφορικός λόγος

1ο παράδειγμα: από την υποεπότητα *Θαλασσινό σχολείο:*

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 1

Η καλύτερη στιγμή των διακοπών μου

4 Φτιάξτε ομάδες.

Πείτε μια ιστορία από τις διακοπές σας.

Μπορείτε να πείτε

και πράγματα που φανταστήκατε.

Κάθε ομάδα θα πει μια ιστορία.

Οι άλλες ομάδες θα προσπαθήσουν

να βρουν

ποια πράγματα της ιστορίας

δεν είναι αληθινά

κάνοντας μόνο 2 ερωτήσεις.

Στόχος της δραστηριότητας είναι οι μαθητές να εξιστορήσουν πραγματικά ή φανταστικά γεγονότα που έζησαν στις καλοκαιρινές τους διακοπές. Σε αυτή τη δραστηριότητα ο μαθητής με νοητική αναπηρία μπορεί να αξιοποιήσει το λεξιλόγιο του ποιήματος του οποίου η επεξεργασία προηγείται στη διδασκαλία και να ανακαλέσει ευκολότερα το σχετικό λεξιλόγιο κατά την έκφραση της καλοκαιρινής ιστορίας του.

2ο παράδειγμα: από την υποενότητα Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης:

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 2

5 Ξυζητήστε στην τάξη

τι θα ζητήσετε από τον Δήμο

και γράψτε μερικές προτάσεις

που θέλετε να κάνετε.

Σε αυτή δραστηριότητα οι μαθητές συμμετέχουν σε μια ομαδική εργασία, εκφράζουν την άποψη τους και έχουν τη δυνατότητα να ανακοινώσουν στην τάξη τα αποτελέσματα της ομαδικής εργασίας. Στην περίπτωση του μαθητή με ΝΚ η άποψή του μπορεί να καταγραφεί από τον εκπαιδευτικό ή ένα συμμαθητή του. Με τη βοήθεια των ίδιων προσώπων μπορεί να γίνει και η ανακοίνωση των προτάσεων.

Άξονας: Γραπτός λόγος- Ανάγνωση

Στην προσαρμοσμένη έκδοση αξιοποιούνται διάφορα κείμενα και κειμενικοί τύποι (π.χ. ημερολόγιο, αγγελίες, συνταγές, θεατρικός διάλογος, περιγραφή, αφηγηματικά κείμενα, ποιήματα, κείμενο από site, διαλογικό κείμενο, ειδησεογραφικό κείμενο, πρόσκληση), τα οποία συνοδεύονται από ερωτήσεις κατανόησης..

Άξονας: Γραπτός λόγος - Γραφή και παραγωγή γραπτού λόγου

3^ο παράδειγμα: από την υποενότητα *Το τετράδιο ζωγραφικής:*

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 3

Γράψε τη **β**ική σου γνώμη
για τη ρύπανση του αέρα
από τα καυσαέρια.

Λέω τη γ νώμη μου νομίζω ότι... πιστεύω ότι... η γνώμη μου είναι ότι...	
Υποστηρίζω τη γ νώμη μου με επιχειρήματα γιατί ... επειδή ... διότι ...	
Καταλήγω σε ένα συμπέρασμα για τον λόγο αυτό... άρα ... επομένως ...	

Η διατύπωση επιχειρηματολογίας σχετικά με ένα ζήτημα είναι μια απαιτητική δραστηριότητα. Όμως οι κατευθυντήριες οδηγίες και η βοήθεια του εκπαιδευτικού συμβάλλουν αρκετά κατά την εξάσκηση των μαθητών στην ανάπτυξη των επιχειρημάτων.

Άξονας: Γραπτός λόγος- Λογοτεχνία

Το προσαρμοσμένο βιβλίο στο Ανθολόγιο περιλαμβάνει όλες τις θεματικές ενότητες με το μεγαλύτερο μέρος των περιεχομένων όπως αυτό υπάρχει στο πρωτότυπο βιβλίο «*Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Γ' & Δ' Δημοτικού Στο σκολειό του κόσμου*». Να σημειωθεί ότι στην οριστικοποίηση των περιεχομένων έχουν ληφθεί υπόψη τα προτεινόμενα προς διδασκαλία κείμενα όπως αυτά έχουν καταγραφεί στο βιβλίο δασκάλου «*Τα απίθανα μολύβια Γλώσσα Γ'*» και στα τρία τεύχη του βιβλίου μαθητή «*Γλώσσα Δ' Δημοτικού Πετώντας με τις λέξεις*». Επίσης, η επιλογή της ύλης έγινε με γνώμονα την επαφή των μαθητών με πεζά και ποιητικά κείμενα, τα οποία καλύπτουν μια μεγάλη ποικιλία θεματολογίας.

Άξονας: Λεξιλόγιο

Ο εμπλουτισμός και η διεύρυνση του λεξιλογίου των μαθητών επιτυγχάνεται με διάφορους τρόπους, όπως είναι

- **1^ο παράδειγμα :** η ομαδοποίηση, π.χ. από το Λεξιλόγιο της ενότητας *Στη γη και στη θάλασσα*

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 4

1 Ποια επίθετα περιγράφουν καλύτερα

το σπίτι,

τον κήπο,

τη γάτα

και το δελφίνι;

Τα επίθετα που δίνονται θα σε βοηθήσουν.

Μπορείς να γράψεις και δικά σου επίθετα.

άγριος-α -ο

γέρικος-η -ο

γρήγορος-η -ο

έξυπνος-η -ο

ήμερος-η -ο

κατοικίδιος-α -ο

μεγάλος-η -ο

όμορφος-η -ο

πέτρινος-η -ο

ωραίος-α -ο

- 2^ο παράδειγμα: οικογένεια λέξεων, π.χ. από την υποεπότητα *Δεν είναι τρελοί οι δίδυμοι!*

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 5

Μαθαίνω αυτές τις λέξεις

μαθαίνω

μαθητής

μάθημα

- 3^ο παράδειγμα : εύρεση συνώνυμης λέξης, π.χ. από την υποενότητα *Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης*

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 6

6 Ένωσε κάθε λέξη της πρώτης στήλης με μια **συνώνυμη** λέξη ή φράση από τη δεύτερη στήλη και μάθε τη σημασία των λέξεων που διάβασες στο κείμενο:

Σκουπίδια •	• Απορριματοφόρο
Σκουπιδοτενεκές •	• Απορρίμματα
Σκουπιδιάρικο •	• Κάδος απορριμμάτων
Σκουπιδιάρης •	• Χώρος ταφής απορριμμάτων
	• Υπάλληλος καθαριότητας

Άξονας: Γραμματική

Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ (2003) σκοπός της Γραμματικής είναι «η πρακτική συνειδητοποίηση της δομής και τη λειτουργίας της γλώσσας, στην επικοινωνία σε επίπεδο κειμένου, πρότασης και λέξης» (σελ.3766).

- 4^ο παράδειγμα : κλίση πτωτικού, π.χ. από την υποενότητα *Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης (λογισμικό)*

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 7

2 Σύρε τις λέξεις στα κενά του πίνακα.

Ο πίνακας θα σε βοηθήσει.

πώς κλίνονται τα ουδέτερα ουσιαστικά σε-ο,

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ονομαστική	το	<u>θρανί-ο</u>	τα	<u>θρανί-α</u>
Γενική	του	<u>θρανί-ου</u>	των	<u>θρανί-ων</u>
Αιτιατική	το	<u>θρανί-ο</u>	τα	<u>θρανί-α</u>
κλητική	-	<u>θρανί-ο</u>	-	<u>θρανί-α</u>

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ονομαστική	το	τα
Γενική	του	των
Αιτιατική	το	τα
Κλητική	- δώρο	- δώρα

Με τη βοήθεια του παραπάνω παραδείγματος οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να κλίνουν ένα ουδέτερο ουσιαστικό σε -ο σύροντας τον κατάλληλο τύπο στο σωστό κενό του πίνακα. Δίνονται όλοι οι τύποι του ουσιαστικού.

- 5^ο Παράδειγμα: αναγνώριση επιθέτων, π.χ. από την υποενότητα *Τα παιδικά μου παιχνίδια*

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 8

2 Βρες τα επίθετα.

Τα παιδιά έχουν **ευγενικούς** τρόπους
προς τους γονείς τους.

Η συλλογή γραμματοσήμων είναι **μεγάλη**.

Οι κυρίες φορούσαν **όμορφα** ρούχα.

Μου αρέσει να φορώ **λευκά** πουκάμισα.

Τα παιδιά κρύβονται στο **ξύλινο** σπίτι

που υπάρχει στον **ολάνθιστο** κήπο του παππού.

Άξονας: Διαχείριση της πληροφορίας

Ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να αναζητήσει την ακρόαση του ψηφιακού κειμένου στο λογισμικό, καθώς και να αυτενεργήσει στις εμπεδωτικές ασκήσεις που περιλαμβάνονται σε αυτό. Οι δραστηριότητες του λογισμικού απαιτούν τη χρήση ποντικιού και οι μαθητές μπορούν να τις επαναλάβουν όσες φορές επιθυμούν. Να σημειωθεί ότι στο λογισμικό του Ανθολογίου υπάρχουν δραστηριότητες οι οποίες παραπέμπουν τους μαθητές στην αναζήτηση υλικού στο Διαδίκτυο (π.χ. εύρεση αινιγμάτων/παροιμιών, ακρόαση μελοποιημένων έργων κ.ά.).

Παραδείγματα προσαρμοσμένων θεματικών ενοτήτων

A. στο βιβλίο

Μέσω του προσαρμοσμένου εκπαιδευτικού υλικού γίνεται μια προσπάθεια το υλικό της Γλώσσας Γ' Δημοτικού να είναι προσβάσιμο στους μαθητές με ΝΚ αξιοποιώντας τις βασικές αρχές της μεθόδου "Easy-to-Read". Ως προς τα περιεχόμενα του α' τεύχους αυτά παραμένουν ίδια στην προσαρμοσμένη έκδοση, ενώ σημειώνονται αλλαγές στα περιεχόμενα του β' τεύχους και πιο συγκεκριμένα

- στην ενότητα 1 προσαρμόστηκε ο τίτλος της «Πολιτείες σε λευκό χρώμα»

- στην ενότητα 3 «Έλα στην παρέα μας!» προσαρμόστηκε ο τίτλος στη θεματική ενότητα 3.4. «Το ημερολόγιο του Ελτόν»
- στην ενότητα 3 αφαιρέθηκε η θεματική ενότητα «Το χαρούμενο λιβάδι»
- στην ενότητα 4 «Άνθρωποι και μηχανές» αφαιρέθηκε η θεματική ενότητα «Το ηλιακό λεωφορείο»
- στην ενότητα 5 προσαρμόστηκε ο τίτλος της «Γιορτάζω και θυμάμαι σημαντικά γεγονότα» και αφαιρέθηκε η θεματική ενότητα «Να' μουν του στάβλου έν' άχυρο».

Ως προς τη δομή των προσαρμοσμένων ενότητων αυτή παραμένει ίδια, ενώ αυξάνεται ο αριθμός των σελίδων τους. Ενδεικτικά, μια προσαρμοσμένη θεματική ενότητα περιλαμβάνει

- την παράθεση ενός κειμένου (π.χ. περιγραφή, ημερολόγιο, αφήγηση, κ.ά.),
- τις ερωτήσεις κατανόησης ή επεξεργασίας του κειμένου,
- τα γραμματικά φαινόμενα με τις αντίστοιχες ασκήσεις εμπέδωσης,
- τις λεξιλογικές ασκήσεις
- και την άσκηση ορθογραφίας.

Στα προσαρμοσμένα κείμενα δεν υπάρχει παραγραφοποίηση με μοναδική εξαίρεση το κείμενο «Ένα σχολείο παρουσιάζεται στο διαδίκτυο.» στη θεματική ενότητα **Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας** προκειμένου ο μαθητής να μάθει να αναγνωρίζει την παράγραφο μέσα σε ένα κείμενο. Επιπλέον, οι δύσκολες λέξεις ερμηνεύονται στο τέλος κάθε σελίδας του κειμένου. Σύμφωνα με την Παντελιάδου (2000) η χρήση συνώνυμων και η διδασκαλία εκείνων των λέξεων που είναι σημαντικές για την κατανόηση του κειμένου είναι μερικές από τις τεχνικές για την ανάπτυξη και την κατανόηση του λεξιλογίου από τους μαθητές. Παραδείγματος χάρη, από τη θεματική ενότητα **Θαλασσινό σχολείο:**

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 9

Θαλασσινό σχολείο

Πώς θα ήθελα η θάλασσα
να ήταν το σχολείο μου
και του σχολείου μου το ρούχο
να ήτανε... το μαγιό μου.

Να είχα τα βότσαλα χαρτί,
τα φύκια συνδετήρι,
κοχύλια τα μολύβια μου
κι ο αστερίας σβηστήρι.

Στην άμμο η ορθογραφία μου
να ήτανε γραμμένη
να έρχεται κύμα γρήγορα
τα λάθη μου να παίρνει.

Και να είχα για δασκάλες μου
τις βάρκες που αρμενίζουν
να με έπαιρναν κάθε πρωί
στη Γη να με γυρίζουν.

Σοφία Παράσχου,
Θαλασσινό σχολείο, εκδ. Περίπλους

* συνδετήρι: συνδετήρας

* σβηστήρι: γόμα

* αρμενίζουν: ταξιδεύουν (με ανοιχτά πανιά)

Επίσης, η εικονογράφηση των κειμένων είναι εμπλουτισμένη.

Οι εκφωνήσεις των δραστηριοτήτων έχουν απλοποιηθεί και συνοδεύονται από τα σύμβολα για να διευκολύνουν τους μαθητές, παραδείγματος χάρη, από τη θεματική ενότητα **Θαλασσινό σχολείο**:

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 10

Γράψε σωστά!

5 Γράφω στο βότσαλο

τους 2 πρώτους στίχους του ποιήματος.

Προστέθηκαν δραστηριότητες εμπέδωσης γραμματικών φαινομένων, που δεν υπήρχαν στο βιβλίο μαθητή της αρχικής έκδοσης. Στόχοι αυτών των δραστηριοτήτων είναι η αυτενέργεια του μαθητή και η κατάκτηση της νέας γνώσης (π.χ. νέες λέξεις, γραμματικά φαινόμενα κ.ά.). Π.χ. από τη θεματική ενότητα **Αγαπητό μου ημερολόγιο:**

Προσαρμοσμένο Βιβλίο - Κείμενο 11

Παρατήρησε και μάθε

Τα ονόματά μας,

οι μέρες της εβδομάδας,

οι μήνες,

τα ονόματα των γιορτών,

των δρόμων,

των πόλεων,

των χωρών,

των νησιών,

των ποταμών

και των λιμνών

είναι **κύρια ονόματα**.

Στα κύρια ονόματα

γράφουμε το πρώτο γράμμα τους

πάντα με **κεφαλαίο**.

παραδείγματα

Αθήνα Σάκης Νέστος Κρήτη

3 Μπορείς να βρεις

τα κύρια ονόματα

στο ημερολόγιο του Αριστείδη;

Τέλος, αφαιρέθηκαν οι ασκήσεις που είχαν ως ζητούμενο την τοποθέτηση των λέξεων με αλφαβητική σειρά και απαιτητικές λεξιλογικές ασκήσεις, όπως ή άσκηση 8 στη σελίδα 39 (συμπλήρωση κενών με τις λέξεις συλλέκτης, συλλογή, συλλεκτικός) και η άσκηση 4 στη σελίδα 42 (σημασία του ρήματος δεσπόζω). Στη λεξιλογική άσκηση που υπάρχει στο τέλος κάθε ενότητας οι λέξεις μειώθηκαν για να ανταποκριθούν καλύτερα οι μαθητές.

Παραδείγματα προσαρμοσμένων θεματικών ενότητων στο λογισμικό

Το λογισμικό περιέχει τα κείμενα των θεματικών ενότητων που συμπεριλήφθησαν στο βιβλίο. Επιπλέον, ο μαθητής και ο εκπαιδευτικός μπορούν να βρουν ερωτήσεις κατανόησης του κειμένου, κανόνες και δραστηριότητες Γραμματικής και ασκήσεις λεξιλογίου.

Λογισμικό - Παράδειγμα 1

2 Σύρε τα ρήματα στη σωστή στήλη.

κρύβομαι φοβάμαι κλαίω γελάω μένω χτενίζομαι

-ω	-μαι

Στο λογισμικό ο μαθητής με τη χρήση του ποντικιού μπορεί να σύρει τις λέξεις στη σωστή στήλη και με αυτό τον τρόπο να κατηγοριοποιήσει τα ρήματα βάσει της κατάληξής τους.

Λογισμικό - Παράδειγμα 2

3|Σύρε στα κενά
τη σωστή κατάληξη του **Ενεστώτα**.

εις   ει   εσαι   εται

Ο θεϊσμάς φέρνει τις αγαπημένεςμάς σοκολάτες.

Εσύ κλαδεύεις τα δέντρα.

Αυτή κρύβεται πίσω από την κουρτίνα.

Η ακρόαση της κλίσης του ρήματος *κρύβω* γίνεται, αν ο μαθητής με τη βοήθεια του ποντικιού πατήσει την λέξη **Ενεστώτα**. Επίσης, δίνονται οι καταλήξεις τις οποίες μπορεί να σύρει στα σωστά κενά, και να λάβει την ανατροφοδότηση ανάλογα με την επιλογή που έκανε.

1ο Σχέδιο Διδασκαλίας

ΤΑΞΗ: Γ΄ Δημοτικού

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: ΓΛΩΣΣΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Στο σπίτι και στη γειτονιά

ΜΑΘΗΜΑ: Αγαπητό μου ημερολόγιο

ΣΚΟΠΟΣ: Οι μαθητές εξοικειώνονται με το κείμενο ενός ημερολογίου, μαθαίνουν νέα γραμματικά φαινόμενα, μαθαίνουν τη σωστή σημασία συχνόχρηστων εκφράσεων και μαθαίνουν να γράφουν σωστά τις ημέρες της εβδομάδας.

Πίνακας 9 - ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:

Ο μαθητής...	δραστηριότητες	Εκτιμώμενος χρόνος διδασκαλίας
μαθαίνει να αναγνωρίζει ένα κείμενο ημερολογίου	δραστηριότητα 1 στο βιβλίο	
μαθαίνει να εντοπίζει το πρόβλημα που αναφέρεται στο κείμενο με τη βοήθεια των ερωτήσεων	δραστηριότητα 2 στο βιβλίο	
μαθαίνει ποια είναι τα κύρια ονόματα	δραστηριότητα 3 στο βιβλίο και δραστηριότητα 2 στο λογισμικό	
μαθαίνει τις καταλήξεις των ρημάτων σε χρόνο Ενεστώτα	δραστηριότητα 4 στο βιβλίο	
μαθαίνει να κλίνει ένα ρήμα σε χρόνο Ενεστώτα	δραστηριότητα 5 στο βιβλίο δραστηριότητα 4 στο λογισμικό	
θυμάται την κλίση του ρήματος είναι σε χρόνο Ενεστώτα	δραστηριότητα 3 στο λογισμικό	
κατανοεί τη σωστή σημασία συχνόχρηστων εκφράσεων	δραστηριότητα 6 στο βιβλίο	
μαθαίνει να γράφει σωστά τις 7 ημέρες της εβδομάδας	δραστηριότητα 7 στο βιβλίο	

Σύμφωνα με τις οδηγίες διδασκαλίας και διαχείρισης της ύλης (ΙΕΠ, 2020) προτείνεται η διδασκαλία της θεματικής ενότητας «Στο σπίτι και στη γειτονιά» να ολοκληρωθεί σε 8 διδακτικές ώρες και να αξιοποιηθούν όλες οι δραστηριότητες του βιβλίου μαθητή. Η θεματική ενότητα περιέχει 4 υποενότητες και τη διδασκαλία ενός κειμένου από το Ανθολόγιο. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δραστηριότητες που συμπεριλήφθησαν στην προσαρμοσμένη έκδοση είναι περισσότερες για να καλυφθούν όλα τα νέα γραμματικά φαινόμενα, εκτιμάται ότι οι απαιτήσεις της υποενότητας «Αγαπητό μου ημερολόγιο» απαιτούν 3-4 διδακτικές ώρες για να επιτευχθούν οι στόχοι της από τους μαθητές με νοητική αναπηρία. Στον παραπάνω πίνακα ο εκτιμώμενος χρόνος διδασκαλίας κάθε διδακτικού στόχου αφήνεται να συμπληρωθεί κατά την κρίση του εκπαιδευτικού.

Οργάνωση της διδασκαλίας

Το υλικό απευθύνεται σε μαθητές με νοητική αδυναμία γεγονός που απαιτεί την εξατομικευμένη διδασκαλία. Έχει σχεδιαστεί με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών και μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε σε συνεργασία με την παράλληλη στήριξη είτε στο τμήμα ένταξης ακόμα και σε ειδικά σχολεία. Η παρουσίαση των πληροφοριών και οι δραστηριότητες του βιβλίου είναι προσαρμοσμένες βάσει των αναγκών των μαθητών με νοητική αδυναμία.

Για την καλύτερη οργάνωση του μαθητή και του εκπαιδευτικού καλό θα είναι στην αρχή κάθε κεφαλαίου να παρουσιάζονται στον μαθητή οι στόχοι του μαθήματος. Αυτοί οι στόχοι βέβαιοι, μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με το δυναμικό και τις ανάγκες του κάθε μαθητή. Ακολουθεί το παράδειγμα της στοχοθεσίας για τον μαθητή (πίνακας 1):

Πίνακας 10 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ:

Σε αυτή την ενότητα θα μάθω να...
αναγνωρίζω ένα κείμενο ημερολογίου.
βρίσκω το πρόβλημα μέσα στην ιστορία.
βρίσκω ποια είναι τα κύρια ονόματα.
κλίνω ένα ρήμα σε χρόνο Ένεστώτα.
κλίνω το ρήμα είναι .
μαθαίνω τη σημασία εκφράσεων που ακούω και διαβάζω συχνά.
γράφω σωστά τις 7 ημέρες της εβδομάδας

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ-ΥΛΙΚΑ:

Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές της τάξης μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τα ακόλουθα εποπτικά μέσα και υλικά:

- προσαρμοσμένη έκδοση του σχολικού εγχειριδίου *Γλώσσα Γ' Δημοτικού*
- ηλεκτρονικός υπολογιστής-ποντίκι
- εκπαιδευτικό λογισμικό
- πίνακας (κιμωλία ή μαρκαδόρος)
- προσαρμοσμένες δραστηριότητες

Στο τέλος της διδασκαλίας κάθε υποενότητας ο εκπαιδευτικός θα αξιολογεί τι έμαθε πολύ καλά ή σε ποιο διδακτικό στόχο να εστιάσει περισσότερο (πίνακας 2). Επίσης, θα δίνει στον μαθητή να συμπληρώσει ένα επαναληπτικό φυλλάδιο, που θα αποτελεί το φύλλο αυτοαξιολόγησης του (παράδειγμα 1) και θα συμπληρώνει την αυτοαξιολόγησή του (πίνακας 3). Ανάλογα με το ποσοστό των επιθυμητών απαντήσεων ο εκπαιδευτικός θα προτρέπει στον μαθητή να μελετήσει καλύτερα τις πληροφορίες που δεν έχει κατακτήσει. Προτείνεται η δημιουργία ενός portfolio, το οποίο θα περιέχει τα φύλλα αυτοαξιολόγησης, την αυτοαξιολόγηση του μαθητή και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού και στο οποίο θα ανατρέχουν για ανατροφοδότηση ως προς τις γνωστικές δεξιότητες που κατέκτησαν ή πρέπει να δουλέψουν περισσότερο. Στο παρόν παράδειγμα οι 2 πρώτοι διδακτικοί στόχοι μπορούν να αξιολογηθούν μετά την επεξεργασία του κειμένου στην τάξη μέσω επαναληπτικών ερωτήσεων που στοχεύουν στην αναγνώριση ενός κειμένου ημερολογίου και την εύρεση του προβλήματος μέσα την ιστορία.

Πίνακας 11 - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ

Ο μαθητής...	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
αναγνωρίζει ένα κείμενο ημερολογίου.		
βρίσκει το πρόβλημα μέσα στην ιστορία.		
ξέρει ποια είναι τα κύρια ονόματα.		
κλίνει ένα ρήμα σε χρόνο Ενεστώτα.		
κλίνει το ρήμα <i>είναι</i> .		
κατανοεί τη σωστή σημασία συχνόχρηστων εκφράσεων		

γράφει σωστά τις 7 ημέρες της εβδομάδας		
--	--	--

Πίνακας 12 - ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ:

	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
Αναγνωρίζω ένα κείμενο ημερολογίου.		
Βρίσκω το πρόβλημα μέσα στην ιστορία.		
Ξέρω ποια είναι τα κύρια ονόματα.		
Κλίνω ένα ρήμα σε χρόνο Ενεστώτα.		
Κλίνω το ρήμα είναι .		
Μαθαίνω τη σημασία εκφράσεων που ακούω και διαβάζω συχνά.		
Γράφω σωστά τις 7 ημέρες της εβδομάδας		

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Η διδασκαλία του γνωστικού αντικειμένου μέσω της εφαρμογής μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε εξατομικευμένα είτε σε ομάδα μαθητών που αντιμετωπίζουν νοητική αδυναμία. Η εφαρμογή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μαθητές που έχουν μεγάλη δυσκολία στην ανάγνωση. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται γρηγορότερα η κατανόηση του διδασκόμενου αντικειμένου και προσελκύεται η προσοχή του μαθητή. Πιο αναλυτικά, ο εκπαιδευτικός εξηγεί τη χρήση της εφαρμογής και παρουσιάζει στους μαθητές τη στοχοθεσία του κεφαλαίου.

2^ο Σχέδιο Διδασκαλίας

ΤΑΞΗ: Γ' Δημοτικού

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: ΓΛΩΣΣΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ο κόσμος γύρω μας

ΜΑΘΗΜΑ: Το τετράδιο ζωγραφικής

ΣΚΟΠΟΣ: Οι μαθητές εξοικειώνονται με ένα διαλογικό κείμενο, μαθαίνουν νέα γραμματικά φαινόμενα και μαθαίνουν να επιχειρηματολογούν

Πίνακας 13 - ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:

Ο μαθητής...	δραστηριότητες
εξοικειώνεται με το διαλογικό κείμενο	δραστηριότητα 1 στο βιβλίο δραστηριότητα 1 στο λογισμικό
μαθαίνει να χρησιμοποιεί το τελικό -ν στις λέξεις	δραστηριότητα 5 στο βιβλίο δραστηριότητα 2 στο λογισμικό
μαθαίνει να τονίζει τις μονοσύλλαβες λέξεις πού, πώς, ή	δραστηριότητα 6 στο βιβλίο και δραστηριότητα 3 στο λογισμικό
μαθαίνει να αναπτύσσει επιχειρηματολογία	δραστηριότητα 7 στο βιβλίο
οικογένεια λέξεων: πετρέλαιο	

Σύμφωνα με τις οδηγίες διδασκαλίας και διαχείρισης της ύλης (ΙΕΠ, 2020) προτείνεται η διδασκαλία της θεματικής ενότητας «Ο κόσμος γύρω μας» να ολοκληρωθεί σε 8 διδακτικές ώρες και να αξιοποιηθούν όλες οι δραστηριότητες του βιβλίου μαθητή. Η θεματική ενότητα περιέχει 3 υποενότητες και τη διδασκαλία ενός ποιήματος από το Ανθολόγιο.

Στην προσαρμοσμένη έκδοση προστέθηκαν δραστηριότητες προκειμένου οι μαθητές να εξασκηθούν στα νέα γραμματικά φαινόμενα (τελικό -ν και τονισμός μονοσύλλαβων λέξεων πώς, πού ή). Επιπλέον, αφαιρέθηκαν οι ασκήσεις (6,7,8) που αφορούν στην δημιουργία σύνθετων λέξεων με α' συνθετικό τη λέξη πετρέλαιο, την ορθογραφία και την αλφαβητική σειρά των λέξεων

και αντικαταστάθηκαν με την αντιγραφή και την εκμάθηση της ορθογραφίας μιας πρότασης, καθώς και της οικογένειας λέξεων. Τέλος, διατηρήθηκε η άσκηση έκφρασης και καταγραφής επιχειρηματολογίας του μαθητή σχετικά με ένα θέμα. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις προσαρμογές εκτιμάται ότι οι απαιτήσεις της υποενότητας «*Το τετράδιο ζωγραφικής*» απαιτούν 3 διδακτικές ώρες για να επιτευχθούν οι στόχοι της από τους μαθητές με νοητική αναπηρία. Ο εκτιμώμενος χρόνος διδασκαλίας κάθε διδακτικού στόχου είναι στην κρίση του εκπαιδευτικού.

Οργάνωση της διδασκαλίας

Το υλικό απευθύνεται σε μαθητές με ΝΚ γεγονός που απαιτεί την εξατομικευμένη διδασκαλία. Έχει σχεδιαστεί με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών και μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε σε συνεργασία με την παράλληλη στήριξη είτε στο τμήμα ένταξης ακόμα και σε ειδικά σχολεία. Η παρουσίαση των πληροφοριών και οι δραστηριότητες του βιβλίου είναι προσαρμοσμένες βάσει των αναγκών των μαθητών με νοητική αδυναμία.

Για την καλύτερη οργάνωση του μαθητή και του εκπαιδευτικού καλό θα είναι στην αρχή κάθε κεφαλαίου να παρουσιάζονται στον μαθητή οι στόχοι του μαθήματος. Αυτοί οι στόχοι βέβαιοι, μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με το δυναμικό και τις ανάγκες του κάθε μαθητή. Ακολουθεί το παράδειγμα της στοχοθεσίας για τον μαθητή :

Πίνακας 14 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ*:

Σε αυτή την ενότητα θα μάθω να...
αναγνωρίζω ένα κείμενο με διάλογο.
λέω τη γνώμη μου για ένα θέμα.
χρησιμοποιώ το τελικό -v.
τονίζω τις λέξεις πώς, πού, ή.
γράφω σωστά τις λέξεις πετρέλαιο και πετρελαιοφόρο.

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ-ΥΛΙΚΑ:

Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές της τάξης μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τα ακόλουθα εποπτικά μέσα και υλικά:

- προσαρμοσμένη έκδοση του σχολικού εγχειριδίου *Γλώσσα Γ' Δημοτικού*
- ηλεκτρονικός υπολογιστής-ποντίκι
- εκπαιδευτικό λογισμικό
- πίνακας (κιμωλία ή μαρκαδόρος)
- προσαρμοσμένες δραστηριότητες

Στο τέλος της διδασκαλίας κάθε υποενότητας ο εκπαιδευτικός θα αξιολογεί τι έμαθε πολύ καλά ή σε ποιο διδακτικό στόχο να εστιάσει περισσότερο (πίνακας 2). Επίσης, θα δίνει στον μαθητή να συμπληρώσει ένα επαναληπτικό φυλλάδιο, που θα αποτελεί το φύλλο αυτοαξιολόγησης του (παράδειγμα 1) και θα συμπληρώνει την αυτοαξιολόγησή του (πίνακας 3). Ανάλογα με το ποσοστό των επιθυμητών απαντήσεων ο εκπαιδευτικός θα προτρέπει τον μαθητή να μελετήσει καλύτερα τις πληροφορίες που δεν έχει κατακτήσει. Προτείνεται η δημιουργία ενός portfolio, το οποίο θα περιέχει τα φύλλα αυτοαξιολόγησης, την αυτοαξιολόγηση του μαθητή και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού και στο οποίο θα ανατρέχουν για ανατροφοδότηση ως προς τις γνωστικές δεξιότητες που κατέκτησαν ή πρέπει να δουλέψουν περισσότερο. Στο παρόν παράδειγμα ο πρώτος και ο τέταρτος διδακτικός στόχος μπορούν αξιολογηθούν μετά την επεξεργασία του κειμένου και της άσκησης αντίστοιχα μέσα στη σχολική τάξη μέσω επαναληπτικών ερωτήσεων που στοχεύουν στην αναγνώριση ενός διαλογικού κειμένου ημερολογίου και την έκφραση ενός επιχειρήματος.

Πίνακας 15 - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ

Ο μαθητής...	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
αναγνωρίζει ένα διαλογικό κείμενο.		
μαθαίνει να χρησιμοποιεί το τελικό -ν στις λέξεις		
μαθαίνει να τονίζει τις μονοσύλλαβες λέξεις πού, πώς, ή		
μαθαίνει να αναπτύσσει επιχειρηματολογία		
γράφει σωστά τις λέξεις πετρέλαιο και πετρελαιοφόρο.		

Πίνακας 16 - ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ

	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
Αναγνωρίζω ένα κείμενο με διάλογο.		
Λέω τη γνώμη μου για ένα θέμα.		
Χρησιμοποιώ το τελικό -ν.		
Τονίζω τις λέξεις πώς, πού, ή.		
Γράφω σωστά τις λέξεις πετρέλαιο και πετρελαιοφόρο.		

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Η διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου μέσω της εφαρμογής μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε εξατομικευμένα είτε σε ομάδα μαθητών που αντιμετωπίζουν νοητική αδυναμία. Η εφαρμογή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μαθητές που έχουν μεγάλη δυσκολία στην ανάγνωση. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται γρηγορότερα η κατανόηση του διδασκόμενου αντικείμενου και προσελκύεται η προσοχή του μαθητή. Πιο αναλυτικά, ο εκπαιδευτικός εξηγεί τη χρήση της εφαρμογής και παρουσιάζει στους μαθητές τη στοχοθεσία του κεφαλαίου.

Βήμα 1^ο : Οι μαθητές ακούν το κείμενο και ταυτόχρονα το παρακολουθούν στην οθόνη τους. Σημείωση: Το λογισμικό τους δίνει τη δυνατότητα να επιστρέψουν και να ακούσουν ξανά το κείμενο μεμονωμένα σε κάθε οθόνη.

Βήμα 2^ο: Μετά το κείμενο πραγματοποιούν τις ασκήσεις. Οι ασκήσεις του λογισμικού είναι κατασκευασμένες με τέτοιον τρόπο, ώστε να είναι προσιτές στους μαθητές με νοητική αδυναμία. Για κάθε λάθος απάντηση υπάρχει ανατροφοδότηση που τους προτρέπει να προσπαθήσουν ξανά. Για κάθε σωστή απάντηση υπάρχει λεκτική επιβράβευση.

Βήμα 3^ο : Στο τέλος κάθε κεφαλαίου ο εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει μια αντίστοιχη φόρμα αυτοαξιολόγησης του μαθητή βάσει της στοχοθεσίας που έχει θέσει.

Βασικά Χαρακτηριστικά του Προσαρμοσμένου Εκπαιδευτικού Υλικού στα Μαθηματικά

Βασική επιδίωξη της παρούσας προσπάθειας συνιστά η ουσιαστική καθοδήγηση της πρακτικής μέσω της υφιστάμενης θεωρητικής γνώσης στο πεδίο. Τα βασικά χαρακτηριστικά του Προσαρμοσμένου Εκπαιδευτικού Υλικού για το μάθημα των Μαθηματικών καθορίστηκαν με τέτοιο τρόπο που αφενός να εξυπηρετείται η ενταξιακή στόχευση για τις περιπτώσεις των μαθητών με νοητική αναπηρία (Roos, 2019) και αφετέρου ο σωρευτικός χαρακτήρας της διδασκαλίας των μαθηματικών εννοιών σε ένα συνεχές (Aunola, Leskinen, Lerkkanen, & Nurmi, 2004· Charitaki, Soulis & Alevriadou, 2021· Purpura & Lonigan, 2013· Salaschek, Zeuch, & Souvignier, 2014). Έτσι, το προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό υλικό βασίστηκε σε μια δυναμική σπειροειδή ανάπτυξη των μαθηματικών εννοιών από τη Γ΄ στη Δ΄ τάξη του Δημοτικού με άξονα την οικοδόμηση κάθε έννοιας με βάση τις προηγούμενες έννοιες και την επέκτασή της με τρόπο που να καλύπτει όλο και μεγαλύτερο φάσμα των ιδιοτήτων της (Φιλίππου & Χρίστου, 2009).

Επίσης, μέσω του προσαρμοσμένου εκπαιδευτικού υλικού έγινε μια ουσιαστική προσπάθεια ενίσχυσης της αυτενέργειας του μαθητή και της απόσβεσης του διεκπεραιωτικού χαρακτήρα της διδασκαλίας των μαθηματικών εννοιών, καθώς ο μαθητής καλείται να συμμετάσχει ενεργά και να κατανοήσει τις έννοιες κατασκευάζοντάς τις μέσω της ενασχόλησής του με τις δραστηριότητες. Επίσης, εισάγονται εκπαιδευτικές προσεγγίσεις οι οποίες θέτουν στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας τα μαθησιακά αποτελέσματα, με τρόπο τέτοιο που να καθιστούν απολύτως σαφές στον μαθητή τι πρόκειται να μάθει. Μέσω αυτής της διαδικασίας μπορεί να ενισχυθεί το ενδιαφέρον του μαθητή και κατά συνέπεια και η συμμετοχή του στη μαθησιακή διαδικασία (Φιλίππου & Χρίστου, 2009). Επιπλέον, εισάγεται η διαδικασία παρακολούθησης της κατάκτησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων μέσω διαδικασιών αυτοαξιολόγησης από τον ίδιο το μαθητή. Η κύρια στόχευση που εξυπηρετεί η αξιοποίηση διαδικασιών αυτοαξιολόγησης σχετίζεται με τη δυναμική εδραίωση των μεταγνωστικών στρατηγικών των μαθητών (Adam, Alzahri, Soh, Bakar, & Kamal, 2017).

Επιπροσθέτως, στο Προσαρμοσμένο Εκπαιδευτικό Υλικό διατηρήθηκαν αναλλοίωτα τα βασικά χαρακτηριστικά της δομής και του πνεύματος των σχολικών εγχειριδίων, τόσο σε επίπεδο βιβλίου μαθητή, τετραδίου εργασιών όσο και εφαρμογών λογισμικού υπό το πρίσμα των αναγκαίων απαιτούμενων αλλαγών που υλοποιήθηκαν με άξονα τις βασικές αρχές της μεθόδου “Easy-to-Read” (Nomura, Nielsen, & Tronbacke, 2010). Μέσα σε αυτά τα χαρακτηριστικά περιλαμβάνονται τα χρωματικά σύμβολα, οι βασικοί χαρακτήρες-ήρωες, οι διδακτικοί στόχοι του κάθε κεφαλαίου, καθώς και οι σημειώσεις για τον εκπαιδευτικό. Διατηρήθηκαν όλα τα εικονίδια-σύμβολα κλειδιά,

με μόνη διαφοροποίηση την προσθήκη δύο νέων συμβόλων, της “αλεπουδίτσας” (Εικόνα 1), η οποία εμφανίζεται σε πιο σύνθετες δραστηριότητες και του “μολυβιού” (Εικόνα 2), το οποίο εμφανίζεται, σηματοδοτώντας εκείνα τα σημεία της σελίδας όπου ο μαθητής πρέπει να επιλύσει μια δραστηριότητα ή να επιλέξει τη σωστή απάντηση ή να σημάνει με τσεκ τις μαθηματικές έννοιες που έχει κατακτήσει κατά την αυτοαξιολόγησή του. Ο αριθμός και ο τίτλος του κάθε κεφαλαίου διατηρήθηκαν ακριβώς όπως είναι στο πρωτότυπο. Στα πρωτότυπα βιβλία, τα κεφάλαια αναπτύσσονται σε 2 σελίδες αντικρυστές όπου στην δεύτερη σελίδα αναφέρεται μόνο η ενότητα και όχι ο αριθμός και ο τίτλος του κεφαλαίου. Επιλέχθηκε η ταυτόχρονη παρουσίαση και των δύο σε κάθε σελίδα του προσαρμοσμένου εκπαιδευτικού υλικού καθώς πολλά κεφάλαια έχουν αναπτυχθεί σε περισσότερες από 2 σελίδες. Τέλος, διατηρήθηκαν οι αριθμοί των δραστηριοτήτων, σε επίπεδο μορφοποιήσεων με μοναδική διαφοροποίηση την ύπαρξη μερών σε κάθε δραστηριότητα όπως 1Α, 1Β κ.ο.κ.

Εικόνα 1. Εικονίδιο-σύμβολο κλειδί “Αλεπουδίτσα”.

Εικόνα 2. Εικονίδιο-σύμβολο κλειδί “Μολύβι”.

Η λογική και οι χρησιμοποιούμενες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις παρέμειναν σταθερές και στο εκπαιδευτικό λογισμικό, το οποίο συστήνεται να αξιοποιείται είτε στην τάξη, είτε στο σπίτι από τον μαθητή για εμπέδωση και εμβάθυνση στις μαθηματικές έννοιες.

Βασικές Προσαρμογές – Ύλη Προσαρμοσμένων Βιβλίων στα Μαθηματικά

Ύλη Προσαρμοσμένων Βιβλίων στα Μαθηματικά

Η ύλη των προσαρμοσμένων βιβλίων στα Μαθηματικά περιλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της τυπικής σχολικής ύλης της Γ΄ Δημοτικού. Εξαιρέθηκαν κεφάλαια τα οποία περιελάμβαναν σύνθετες δραστηριότητες (π.χ. προβλήματα). Επίσης, εξαιρέθηκαν κεφάλαια οι έννοιες των οποίων εισάγονται στη Δ΄ Δημοτικού (π.χ. κάθετη διαίρεση). Ο περιορισμός της ύλης υλοποιήθηκε κυρίως

με άξονα τον περιορισμό της έκτασης και της δυσκολίας των δραστηριοτήτων, και όχι ως προς τις μαθηματικές έννοιες που πρέπει να διδαχθούν οι μαθητές. Πιο συγκεκριμένα, τα κεφάλαια που εξαιρέθηκαν συνοψίζονται στα κάτωθι:

- Ενότητα 2^η: Κεφάλαιο 9 (Στερεά σώματα – αναπτύγματα),
Κεφάλαιο 11 (Πολλαπλασιασμοί διψήφιου με μονοψήφιο), και
Κεφάλαιο 12 (Προβλήματα).
- Ενότητα 3^η: Κεφάλαιο 14 (Αριθμοί μέχρι το 3.000),
Κεφάλαιο 17 (Πολλαπλασιασμοί), και
Κεφάλαιο 19 (Προβλήματα).
- Ενότητα 5^η: Κεφάλαιο 28 (Προς τον Πολλαπλασιασμό (I)),
Κεφάλαιο 29 (Προς τον Πολλαπλασιασμό (II)),
Κεφάλαιο 31 (Προβλήματα), και
Κεφάλαιο 32 (Επαναληπτικό Μάθημα).
- Ενότητα 7^η: Κεφάλαιο 40 (Αριθμοί μέχρι το 7.000),
Κεφάλαιο 42 (Παζλ, πλακόστρωτα και μωσαϊκά), και
Κεφάλαιο 43 (Η συμμετρία).
- Ενότητα 9^η: Κεφάλαιο 55 (Διαιρέσεις (I)),
Κεφάλαιο 56 (Διαιρέσεις (II))
Κεφάλαιο 58 (Προβλήματα), και
Κεφάλαιο 59 (Επαναληπτικό μάθημα).

Βασικές Προσαρμογές στα Μαθηματικά

Ενδεικτική Αναφορά στο Πρωτότυπο του Σχ. Εγχειριδίου (6^η Ενότητα-36^ο Κεφάλαιο)

Κύριο ζητούμενο του 36^{ου} Κεφαλαίου της 6^{ης} Ενότητας είναι η εξοικείωση των μαθητών με τους δεκαδικούς αριθμούς. Έτσι, στα μαθησιακά αποτελέσματα περιλαμβάνονται στόχοι όπως η χρήση των δεκαδικών αριθμών σε καταστάσεις της καθημερινής ζωής, ο σχηματισμός χρηματικών ποσών που παρουσιάζονται με δεκαδικούς αριθμούς, η ανάγνωση, η γραφή, η σύγκριση καθώς και η διάταξη των δεκαδικών αριθμών. Όπως μπορούμε να δούμε στην Εικόνα 3, το κεφάλαιο εκτείνεται σε δύο σελίδες. Όχι μόνο πολλαπλά διαφορετικά ερωτήματα μέσα στην ίδια δραστηριότητα, αλλά και πολλαπλές διαφορετικές δραστηριότητες παρουσιάζονται ταυτόχρονα γεγονός που καθιστά δύσκολο το χειρισμό των δραστηριοτήτων από μαθητές με νοητική αναπηρία, οι οποίοι αδυνατούν να διεκπεραιώσουν έργα που απαιτούν τον ταυτόχρονο χειρισμό πολλαπλών συνθηκών (Χαριτάκη, 2016). Επίσης, διαφορετικά λεκτικά προβλήματα διαίρεσης παρουσιάζονται ταυτόχρονα δημιουργώντας περαιτέρω δυσκολία στο μαθητή με νοητική αναπηρία σε επίπεδο διάκρισης των δεδομένων και των ζητούμενων του προβλήματος.

Στην αγορά
Σχεδιάζω νομίσματα, για να σχηματίσω τα ποσά.

90

Οι μαθητές ασκούνται στη χρήση των δεκαδικών αριθμών.

2 Ανακαλύπτω και γράφω τον αριθμό.

3 Τοποθετώ τους παρακάτω δεκαδικούς αριθμούς επάνω στην ευθεία.

0,2 0,78 0,8 1,2 1,16

4 Βρίσκω και συμπληρώνω τον αριθμό.

1 Βρίσκω τον αριθμό που είναι κατά $\frac{1}{10}$ μεγαλύτερος

8 → 8,1   5,3 →   2,4 →   15,67 →   0,9 →

2 Βρίσκω τον αριθμό που είναι ακριβώς στο μέσο της απόστασης δύο αριθμών.

13 13,5   14   2 3   0 1   6,5 8

5 Πρόβλημα

Συνολική τιμή: 8 €   Συνολική τιμή: 34 €

Πόσο κάνει ο ένας δεινόσαυρος;   Πόσο κάνει η μία κούκλα;

2. Ο δάσκαλος περιγράφει έναν δεκαδικό αριθμό τον οποίο βρίσκουν οι μαθητές και τον γράφουν μέσα στο πλαίσιο.

91

Η πρώτη δραστηριότητα είναι πολύ σημαντική, καθώς μέσω αυτής γίνεται μια προσπάθεια σύνδεσης των δεκαδικών αριθμών με τις τιμές των προϊόντων που συναντούμε καθημερινά κατά τη διάρκεια των αγορών μας. Καθώς, η δραστηριότητα αποτελείται από τρία διαφορετικά υπο-έργα, επιλέξαμε να εμφανίζεται στο μαθητή ένα έργο κάθε φορά. Έτσι, η προσαρμοσμένη δραστηριότητα εκτείνεται σε 4 σελίδες (Εικόνα 4), προκειμένου να αποφευχθεί η πυκνή εικονογράφηση. Με αυτόν τον τρόπο δεν επιβαρύνεται η μνήμη εργασίας των μαθητών και μπορούν να έχουν μεγαλύτερη εστίαση στο έργο. Επιπλέον, τους δίνεται η δυνατότητα να επεξεργάζονται τις πληροφορίες σε μικρότερα διακριτά τμήματα.

ενότητα 4

36 Δεκαδικόι αριθμοί

1. Τράψε τη συνολική αξία των νομισμάτων όπως στο παράδειγμα.

Αξία	Δεκάδες 10	Μονάδες 1	Δέκατα $\frac{1}{100}$	Εκατοστά $\frac{1}{100}$
	..... €	.....	.....	.....
	5,16 €	5	1	6
	..... €	.....	.....	.....
	..... €	.....	.....	.....
	..... €	.....	.....	.....

Οι μαθητές ασκούνται στην χρήση των δεκαδικών αριθμών.

ενότητα 4

36 Δεκαδικόι αριθμοί

2. Άκουσε προσεκτικά το δάσκαλό σου και γράψε τον δεκαδικό αριθμό.

3. Τοποθέτησε τους αριθμούς

0,2   0,5   0,7   0,8   1,1   1,2

πάνω στην ευθεία.

2. Ο δάσκαλος προτείνει έναν δεκαδικό αριθμό που απουσιάζουν οι μαθητές και τον γράφουν μέσα στο πλαίσιο.

Εικόνα 4. Κεφάλαιο 36 του Προσαρμοσμένου Βιβλίου Μαθητή για το Μάθημα των Μαθηματικών.

Βασική επιδίωξη του εικονογραφικού εμπλουτισμού των δραστηριοτήτων είναι η υποστήριξη της διδασκαλίας των μαθηματικών εννοιών με απλό, εύληπτο και παραστατικό τρόπο. Αυτό βοηθά εξίσου τους μαθητές στην κατανόηση των μαθηματικών εννοιών, των μεθόδων και των αλγορίθμων. Επίσης, δίνουμε ένα συμπληρωμένο παράδειγμα προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως οδηγός προς τον εκπαιδευτικό, τους γονείς, καθώς και τον ίδιο τον μαθητή. Στόχος του προσαρμοσμένου βιβλίου είναι η ανάπτυξη της αυτενέργειας του μαθητή και η κατά το δυνατόν αυτόνομη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού.

36 Δεκαδικοί αριθμοί

ένότητα 4

1. Γράψε τη συνολική αξία των νομισμάτων όπως στα παραδείγματα.

Αξία	Δεκάδες 10	Μονάδες 1	Δέκατα $\frac{1}{100}$	Εκατοστά $\frac{1}{100}$
	..... €	.....	.....	.....
	5,16 €	5	1	6
	..... €	.....	.....	.....
	..... €	.....	.....	.....
	..... €	.....	.....	.....

Οι μαθητές ασκούνται στην χρήση των δεκαδικών αριθμών.

36 Δεκαδικοί αριθμοί

ένότητα 4

2. Άκουσε προσεκτικά το δάσκαλό σου και γράψε τον δεκαδικό αριθμό.

3. Τοποθέτησε τους αριθμούς 0,2 0,5 0,7 0,8 1,1 1,2 πάνω στην ευθεία.

2. Ο δάσκαλος προφέρει έναν δεκαδικό αριθμό που απλά βρίσκουν οι μαθητές και τον γράφουν μέσα στο πλαίσιο.

Εικόνα 5. Κεφάλαιο 36 του Προσαρμοσμένου Βιβλίου Μαθητή για το Μάθημα των Μαθηματικών.

Επιπροσθέτως, στους μαθητές με νοητική αναπηρία σημειώνονται ανεπάρκειες στην εργαζόμενη (Henry, Messer, & Poloczec, 2018· Henry & Winfield, 2010), στη βραχύχρονη (Vicari, Carlesimo, & Caltagirone, 1995), καθώς και μακρόχρονη μνήμη τους (Jarrold, Nadel, & Vicari, 2008), οι οποίες επιδρούν στην επεξεργασία των πληροφοριών, στην εκτέλεση υπολογισμών, μιας και για την ολοκλήρωση έργων, απαιτείται η διατήρηση πληροφοριών στη βραχύχρονη μνήμη για σύντομα χρονικά διαστήματα (Χαριτάκη, 2016). Μέσω της εκπαιδευτικής στρατηγικής της ανάλυσης έργου (task-analysis), καθώς και της συστηματικής ανατροφοδότησης (formative feedback) προτείνεται η αντιστάθμιση των υπάρχοντων ανεπαρειών.

Έτσι, οι δραστηριότητες δομούνται σε βήματα διακριτά τα οποία σχεδιάζονται με βάση τους αντίστοιχους μαθησιακούς στόχους. Σε κάθε βήμα θα πρέπει να δίνεται σταθερή ανατροφοδότηση (Charitaki, Tzivinikou, Stefanou, & Soulis, 2021· Fyfe, & Brown, 2018· Mory, 2004· Narciss & Huth, 2006; Powell, & Fuchs, 2015), στόχο της οποίας αποτελεί η επιβράβευση του μαθητή, η επέκταση της κατεκτημένης γνώσης του καθώς και η ενεργός συμμετοχή του (Clariana, Wagner, & Murphy, 2000).

Μέσω της συχνής επανάληψης επιχειρείται η διατήρηση των γνώσεων, καθώς η συχνή επανάληψη προσφέρει ικανοποίηση και αίσθημα βεβαιότητας στους μαθητές με νοητική αναπηρία. Πολύ σημαντικό σε τέτοιες δραστηριότητες είναι να έχει ο μαθητής τα νομίσματα του παραρτήματος ή αληθινά νομίσματα, καθώς τόσο τα χειραπτικά αντικείμενα, όσο και οι αναπαραστάσεις ενθαρρύνουν την κατανόηση των μαθηματικών εννοιών (Cass, Cates, Smith, & Jackson, 2003· Tsuei, 2014), καθώς και τη σύνδεση της με καθημερινές συναλλαγές που υλοποιούνται κατά την αγορά οποιουδήποτε προϊόντος. Επιπλέον, η δραστηριότητα παρουσιάζεται με τέτοιο τρόπο που να ανατροφοδοτείται η προηγούμενη γνώση του μαθητή σχετικά με τις μονάδες, τις δεκάδες, τις εκατοντάδες, τα δέκατα και τα εκατοστά του ευρώ (Εικόνα 5).

36 Δεκαδικό αριθμοί ενότητα 4

4.α Βρες τον αριθμό που είναι μεγαλύτερος κατά 1 δέκατο ($\frac{1}{10}$) όπως στο παράδειγμα.

Μονάδες	Δέκατα $\frac{1}{10}$
8, 0	
↓	
8, 1	

Μονάδες	Δέκατα $\frac{1}{10}$
5, 3	
↓	

5.α

Μονάδες	Δέκατα $\frac{1}{10}$
2, 4	
↓	

Δεκάδες	Μονάδες	Δέκατα $\frac{1}{10}$	Εκατοστά $\frac{1}{100}$
1	5	6	7
↓			
---			

36 Δεκαδικό αριθμοί ενότητα 4

4.β Γράψε τους αριθμούς που λείπουν και είναι ακριβώς στη μέση των 2 αριθμών που είναι από πάνω στην αριθμογραμμή.

0 1 3 4 7 8 13 14
13.5

5.β **Πρόβλημα**
Οι 10 δεινόσαυροι μαζί κάνουν 8 €. Πόσο κάνει ο 1 δεινόσαυρος;

Βάλε στην πράξη που πρέπει να κάνεις. Κάνε την πράξη με μια αριθμομηχανή.

Συνολική τιμή: 8 €

= 8 $\div$ 10 = ... 8 $\times$ 10 = ...

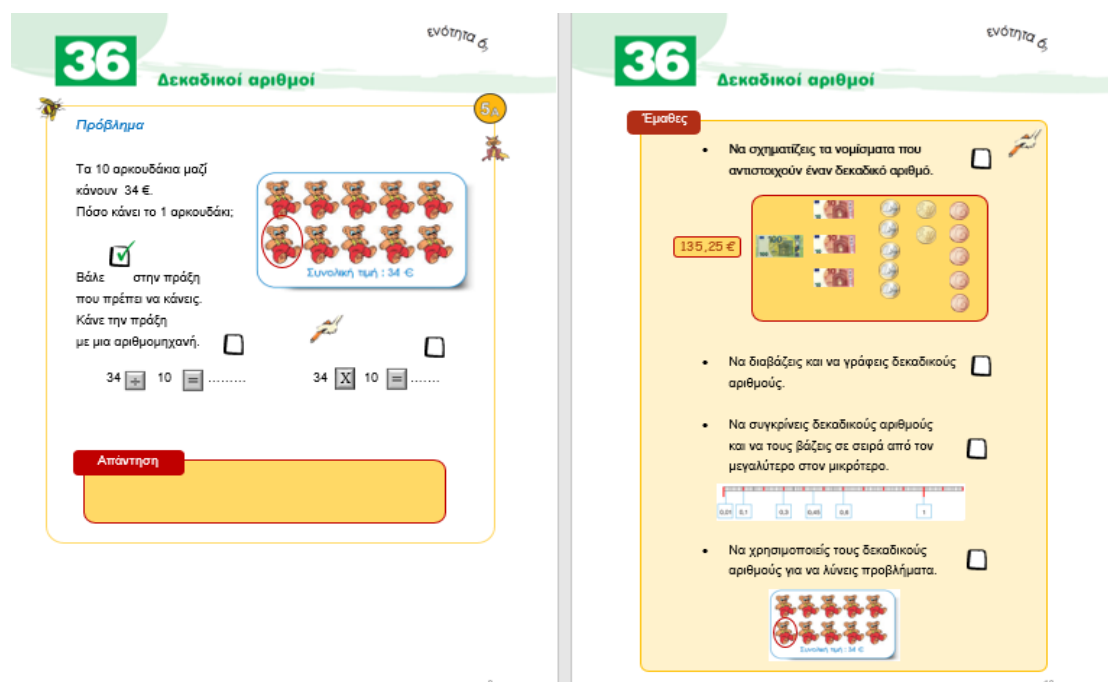
Απάντηση

Εικόνα 6. Κεφάλαιο 36 του Προσαρμοσμένου Βιβλίου Μαθητή για το Μάθημα των Μαθηματικών.

Επίσης, οι δραστηριότητες στο σύνολό τους αξιοποιούν εικονιστικές αναπαραστάσεις των πληροφοριών για την επίλυση των εκάστοτε λεκτικών προβλημάτων. Με βάση τη βιβλιογραφία (Kafoussi, Skoumpourdi, & Kalavassiss, 2003· Passolungi & Costa, 2016· Salminen et al., 2015· Schacer et al., 2016· Sood & Jitendra, 2011), οι εικονιστικές αναπαραστάσεις συνιστούν ένα μέσο το οποίο βοηθά όλους τους μαθητές να εκφράζουν και να αναπτύσσουν τη μαθηματική τους σκέψη. Για τους μαθητές με νοητική αναπηρία οι εικονιστικές αναπαραστάσεις μπορούν να αποτελέσουν τη γέφυρα που χρειάζονται για να συνδέσουν και να εννοιολογήσουν τις αφηρημένες έννοιες που τους είναι απρόσιτες μέσω των συγκεκριμένων αναπαραστάσεων που έχουν στη διάθεσή τους (Χαριτάκη, 2016).

Λόγω των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με νοητική αναπηρία σε επίπεδο σύνδεσης της προϋπάρχουσας γνώσης με τη νέα γνώση, καθώς και επεξεργασίας των πληροφοριών, προτείνεται η αξιοποίηση εκπαιδευτικών στρατηγικών οι οποίες επιτρέπουν την παρουσίαση πολλαπλών ενδεχομένων για την επίλυση λεκτικών προβλημάτων, προκειμένου οι μαθητές να επιλέξουν τη σωστή απάντηση (Εικόνα 6 & Εικόνα 7). Μέσω της προσαρμοσμένης δραστηριότητας αντισταθμίζονται προβλήματα κατανόησης σε γλωσσολογικό επίπεδο (Pratt & Greydanus, 2007), καθώς και σε επίπεδο μαθηματικού λεξιλογίου που είναι συνήθη σε μαθητές με νοητική αναπηρία. Επίσης, συστήνεται η αξιοποίηση της αριθμομηχανής από τους μαθητές καθώς μελέτη της εξέλιξης του μαθητή προκειμένου να εφαρμοστεί σταδιακή απόσβεση της χρήσης της όταν ο μαθητής θα έχει αποκτήσει σχετική ευχέρεια. Με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να ενισχύσουμε την αυτοπεποίθηση του μαθητή και σε συνδυασμό με την εφαρμογή της συστηματικής ανατροφοδότησης να δημιουργήσουμε θετικά συναισθήματα για το μάθημα των μαθηματικών εν γένει.

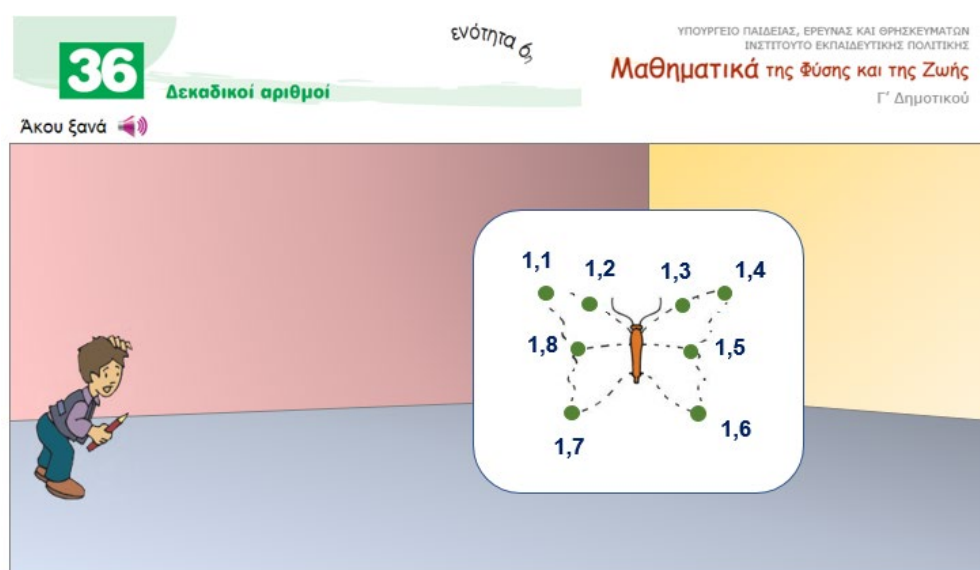
Σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι οι αξιολογικές διαδικασίες που αξιοποιούν δραστηριότητες κλειστού τύπου μπορούν να προβλέψουν με εγκυρότητα και αξιοπιστία την κατάκτηση μαθησιακών στόχων και να αποτελέσουν τη βάση για την εφαρμογή εκπαιδευτικών στρατηγικών όπως αυτή της συστηματικής ανατροφοδότησης. Επίσης, είναι πολύ σημαντική η διαδικασία της αυτό-αξιολόγησης. Κάθε φορά που ο μαθητής ολοκληρώνει μια δραστηριότητα θα πρέπει να τον προτρέπει ο εκπαιδευτικός να συμπληρώσει το αντίστοιχο στην φόρμα αυτοαξιολόγησης (Εικόνα 7).

Εικόνα 7. Κεφάλαιο 36 του Προσαρμοσμένου Βιβλίου Μαθητή για το Μάθημα των Μαθηματικών.

Ενδεικτική Αναφορά στο Λογισμικό (2^η Ενότητα-10^ο Κεφάλαιο)

Μέσω του Εκπαιδευτικού Λογισμικού δίνεται η δυνατότητα εστίασης σε έννοιες που πραγματεύεται το εκάστοτε κεφάλαιο με παιγνιώδη τρόπο. Έτσι, προδιαθέτουμε τον μαθητή θετικά και του διδάσκουμε τις μαθηματικές έννοιες απαλλαγμένες από φορμαλιστικές προσεγγίσεις (Εικόνα 8). Ο μαθητής ακολουθώντας ηχητικές οδηγίες καλείται να κινηθεί από τον μικρότερο δεκαδικό αριθμό προς τον μεγαλύτερο προκειμένου να συμπληρωθεί η εικόνα.

Εικόνα 8. Κεφάλαιο 36 του Εκπαιδευτικού Λογισμικού για το Μάθημα των Μαθηματικών.

Καθώς, οι μαθητές με νοητική αναπηρία αρκετά συχνά εμφανίζουν συμπεριφορές αποφυγής είναι πολύ σημαντικό οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες να είναι σύντομες (χρονικά), να αποτυπώνουν τον (δυναμικό) βαθμό των μαθηματικών επιδόσεών τους, να τους παρέχουν συχνή και ουσιαστική ανατροφοδότηση, καθώς και θετική ενίσχυση (επιβράβευση). Επιπλέον, για τα επαναληπτικά μαθήματα κάθε κεφαλαίου έχει προστεθεί ένα κεφάλαιο στο Εκπαιδευτικό Λογισμικό που έχει τη μορφή Quiz (Εικόνα 9). Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χορηγήσει στον μαθητή το Quiz και να κρατήσει την επίδοσή του προκειμένου να είναι σε θέση να παρακολουθήσει την πορεία της προόδου του. Ο μαθητής κατόπιν μπορεί να πειραματιστεί και να απαντήσει στο Quiz όσες φορές επιθυμεί προκειμένου να κάνει επανάληψη στις διδαχθείσες έννοιες του κεφαλαίου.

Η αξιοποίηση των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων είναι κομβική για όλους τους λόγους που προ-αναφέρθηκαν. Κατά συνέπεια, και στο εκπαιδευτικό λογισμικό υιοθετείται αυτή η προσέγγιση.

Εικόνα 9. Κεφάλαιο 26 του Εκπαιδευτικού Λογισμικού για το Μάθημα των Μαθηματικών.

Χρήση του Προσαρμοσμένου Εκπαιδευτικού Υλικού σε Σχολικά Πλαίσια Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

Το προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό υλικό είναι δομημένο με τέτοιο τρόπο που να επιτρέπει την αξιοποίησή του σε Ειδικά Πλαίσια Εκπαίδευσης, καθώς το σύνολο των διδασκόμενων εννοιών έχει απλοποιηθεί τόσο σε λεκτικό επίπεδο όσο και σε εικονογραφικό με βάση τη μέθοδο “Easy-to-Read”. Το εκπαιδευτικό υλικό επιτρέπει την εξατομικευμένη υποστήριξη των μαθητών με νοητική αναπηρία. Επιπλέον, τα φυλλάδια αυτό-αξιολόγησης (που υπάρχουν στο τέλος κάθε κεφαλαίου), καθώς οι λοιπές αξιολογικές δοκιμασίες (εκπαιδευτικό λογισμικά-quiz) επιτρέπουν την υλοποίηση διαμορφωτικής αξιολόγησης, με άξονα την ανταπόκριση του μαθητή στη διδασκαλία.

Χρήση του Προσαρμοσμένου Εκπαιδευτικού Υλικού σε Σχολικά Πλαίσια Γενικής Εκπαίδευσης

Το προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί και σε πλαίσια γενικής εκπαίδευσης. Καθώς, στην Γ' Δημοτικού εισάγονται πολλές και σύνθετες μαθηματικές έννοιες, το προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό υλικό θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στη βάση εφαρμογής διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να διδαχθούν όλοι οι μαθητές την ίδια έννοια με τον τρόπο που προσιδιάζει καλύτερα στις ατομικές τους ανάγκες. Η αξιοποίηση του προσαρμοσμένου εκπαιδευτικού υλικού θα μπορούσε να δημιουργήσει θετικά συναισθήματα σε μαθητές που δεν έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρία, αλλά εμφανίζουν υπο-επίδοση στα μαθηματικά. Επιπλέον, μπορεί να αξιοποιηθεί από τον εκπαιδευτικό ΕΑΕ σε περιπτώσεις παράλληλης στήριξης και στο τμήμα ένταξης.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Ιστορία

Δομή και χαρακτηριστικά του μαθήματος

Σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Γ' δημοτικού ο γενικός σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας είναι ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και ιστορικής συνείδησης. Αυτοί οι δύο τομείς επιτυγχάνονται μέσω της κατανόησης των ιστορικών γεγονότων και της κατανόησης της συμπεριφοράς των ανθρώπων σε συγκεκριμένες καταστάσεις. Ο μαθητής, ως επί το πλείστον, μέσα από τη διδασκαλία της Ιστορίας μπορεί να κατανοήσει ότι ο σύγχρονος κόσμος συνδέεται άρρηκτα με το ιστορικό παρελθόν. Τέλος, ο σκοπός της ιστορικής σκέψης συνδέεται άμεσα με το γενικότερο σκοπό της εκπαίδευσης που είναι η προετοιμασία υπεύθυνων πολιτών.

Οι βασικοί άξονες του μαθήματος αφορούν:

A) στη Μυθολογία

B) στην Προϊστορία και Πρωτοϊστορία

Το Προσαρμοσμένο Εκπαιδευτικό Υλικό του μαθήματος της Ιστορίας φτιάχτηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετείται η ενταξιακή στόχευση των μαθητών με νοητική αναπηρία αλλά και η διδασκαλία όλων των εννοιών που αναπτύσσονται στο εν λόγω μάθημα. Διατηρήθηκε η βασική δομή και το πνεύμα του σχολικού εγχειριδίου και πραγματοποιήθηκαν αλλαγές με βάση τις βασικές αρχές της μεθόδου “Easy to read” (Αραμπατζή, 2009).

Ως προς τη δομή του μαθήματος, το Προσαρμοσμένο Εκπαιδευτικό Υλικό του μαθήματος της Ιστορίας περιλαμβάνει τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

Μυθολογία

Ενότητα 1: Η δημιουργία του κόσμου

Ενότητα 2: Ο Ηρακλής

Ενότητα 3 : Ο Θησέας

Ενότητα 4: Η Αργοναυτική εκστρατεία

Ενότητα 5: Ο Τρωικός πόλεμος

Ενότητα 6: Οι περιπέτειες του Οδυσσέα

Το μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου, που αφορά τη μυθολογία, είναι αρκετά εύληπτο και προσβάσιμο στους μαθητές με ΝΚ. Τα κείμενα χωρίστηκαν σε νοηματικές ενότητες,

απλοποιήθηκαν γλωσσικά και λεξιλογικά με βάση τις βασικές αρχές της μεθόδου Easy to read, εμπλουτίστηκαν με εικόνες και πάλι με βάση της αρχές της μεθόδου Easy to read και μειώθηκε ο όγκος των πληροφοριών προκειμένου να διευκολυνθεί η κατανόηση και η επεξεργασία. Ακόμα, δεν έχουν ενσωματωθεί στο προσαρμοσμένο υλικό όλες οι πηγές που υπάρχουν στα κεφάλαια της Ιστορίας αλλά μόνον όσες κρίθηκαν κατάλληλες και ευκολονόητες. Τέλος, αντικαταστάθηκαν οι ασκήσεις του σχολικού βιβλίου με άλλες πιο απλές.

Από την άλλη πλευρά, η δυσκολία προσαρμογής εντοπίζεται στο μέρος του βιβλίου που αφορά την Προϊστορία, καθώς τα κείμενα περιέχουν πολλές πληροφορίες οι οποίες δεν είναι ελκυστικές για τους μαθητές της ομάδας στόχου. Για παράδειγμα, η ενότητα που πραγματεύεται τον μυκηναϊκό πολιτισμό αναφέρει πολλές ιστορικές πληροφορίες, οι οποίες παρατίθενται χωρίς να ενσωματώνονται σε κάποια αφηγηματική δομή, γεγονός που δυσχεραίνει την κατανόηση του κειμένου από την ομάδα-στόχο. Για αυτό το λόγο δεν συμπεριλήφθηκαν τα κεφάλαια της ενότητας «Ιστορία-Πρωτοϊστορία /Προϊστορία» στο προσαρμοσμένο Υλικό.

Χρήση του Προσαρμοσμένου Εκπαιδευτικού Υλικού σε Σχολικά Πλαίσια Γενικής Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής.

Το προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό υλικό έχει φτιαχτεί με τρόπο ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο σε πλαίσια γενικής εκπαίδευσης όσο και σε πλαίσια ειδικής αγωγής. Στη Γενική Εκπαίδευση το προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό υλικό θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στη βάση εφαρμογής διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να διδαχθούν όλοι οι μαθητές την ίδια έννοια με τρόπο που να ταιριάζει καλύτερα στις ατομικές εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Η αξιοποίηση του προσαρμοσμένου εκπαιδευτικού υλικού θα μπορούσε να δημιουργήσει θετικά συναισθήματα και να βοηθήσει και στην ένταξη μαθητών που δεν έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρία, αλλά παρουσιάζουν απλά κάποιες δυσκολίες στη μάθηση. Επιπλέον, μπορεί να αξιοποιηθεί από τον εκπαιδευτικό παράλληλης στήριξης και ή του τμήματος ένταξης.

Όσον αφορά το χώρο της Ειδικής Αγωγής, το εκπαιδευτικό υλικό έχει απλοποιηθεί γλωσσικά και έχει επενδυθεί με εικόνες ώστε να διευκολυνθεί η κατανόηση και η εκμάθηση των διδασκόμενων εννοιών. Ως εκ τούτου επιτρέπει την εξατομικευμένη υποστήριξη των μαθητών με νοητική αναπηρία.

Κριτήρια επιλογής και απόρριψης κειμένων

Η επιλογή και προσαρμογή των κειμένων της Ιστορίας βασίστηκε σε κάποια συγκεκριμένα κριτήρια. Πιο αναλυτικά, τα κριτήρια επιλογής σύμφωνα με τα οποία επιλέχθηκαν τα κείμενα τα οποία θα προσαρμοστούν βάσει των αναγκών των μαθητών με μέτρια και ελαφριά νοητική αναπηρία είναι τα εξής:

- ◆ Ενότητες που περιέχουν πληροφορίες και έννοιες εύληπτες για τους μαθητές με νοητική αναπηρία και είναι ευκολότερα προσαρμόσιμα.
- ◆ Ενότητες που οι μαθητές δεν θα ξανασυναντήσουν στις επόμενες τάξεις.
- ◆ Ενότητες που το περιεχόμενό τους είναι ελκυστικό για τους μαθητές με νοητική αναπηρία.

Τα κριτήρια απόρριψης βάσει των οποίων δεν συμπεριλήφθηκαν κάποια κείμενα στα παραπάνω μαθήματα είναι τα εξής:

- ◆ Χρήση δύσκολου λεξιλογίου.
- ◆ Κείμενα με πολλές πληροφορίες και μακροπερίοδο λόγο.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι εξαιτίας της ιδιομορφίας του μαθήματος της Ιστορίας επιλέχθηκαν και απορρίφθηκαν ολόκληρες ενότητες και όχι μεμονωμένα κεφάλαια, καθώς η Ιστορία είναι ένα μάθημα που απαιτεί την παρουσίαση των γεγονότων με χρονολογική σειρά. Για παράδειγμα, μία από τις ενότητες επιλογής είναι «Η δημιουργία του κόσμου» η οποία περιγράφει πώς δημιουργήθηκε ο κόσμος από τη σκοπιά της μυθολογίας και φέρνει σε επαφή τα παιδιά με τους 12 θεούς του Ολύμπου, τους οποίους θα συναντάει σε κάθε ενότητα του συγκεκριμένου σχολικού εγχειριδίου. Επιπλέον, είναι μία ενότητα η οποία είναι ελκυστική στους μαθητές επειδή εμπεριέχει το στοιχείο της φαντασίας.

Από την άλλη πλευρά υπήρχαν ενότητες οι οποίες απορρίφθηκαν όπως «Ο Μινωικός πολιτισμός.» Η συγκεκριμένη ενότητα απορρίφθηκε, αφού οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να την διδαχθούν και στις επόμενες τάξεις, κρίνοντας σκόπιμο να δοθεί προτεραιότητα σε ενότητες που δεν θα ξανασυναντήσουν. Επιπλέον, το λεξιλόγιο της ενότητας κρίθηκε δύσκολο (ιερογλυφική γραφή, ταυροκαθάψια).

Βασικές Προσαρμογές στην Ιστορία - Ενδεικτική αναφορά στο πρωτότυπο του Σχ. Εγχειριδίου (Ενότητα 1 Κεφάλαιο 3).

Κύριο ζητούμενο του Κεφαλαίου 3 της Ενότητας 1 είναι οι μαθητές να γνωρίσουν τους θεούς του Ολύμπου και τις ιδιότητες που τους απέδιδαν οι άνθρωποι.

Πιο συγκεκριμένα, το κείμενο της ενότητας διαμορφώθηκε βάσει των προδιαγραφών του EtR. Ενσωματώθηκαν μόνο οι βασικές πληροφορίες και ο μακροπερίοδος λόγος αντικαταστάθηκε από πιο απλές προτάσεις πιο κατανοητές. Παράλληλα, σχεδιάστηκαν νέες εικόνες οι οποίες αποτυπώνουν καλύτερα το νόημα του κειμένου και είναι πιο ελκυστικές στους μαθητές μικρότερης ηλικίας. Επιπλέον, το κείμενο χωρίστηκε σε ενότητες η καθεμιά από την οποία έχει τον δικό της τίτλο με σκοπό την καλύτερη οργάνωση και παρουσίαση των πληροφοριών, τακτική η οποία εφαρμόστηκε σε όλες τις ενότητες του βιβλίου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

3. Οι θεές του Ολύμπου

Τον Ολύμπο κατοικούσαν και οι θεές του Δία το παλιό. Πρώτη ήταν η **Ήρα**, η γυναίκα του Δία, βασίλισσα του κόσμου. Προσώ- τειε τον γάμο και την ανατροφή και την ομορφιά και την υγεία.

Η **Αφροδίτη** ήταν θεά της ομορφιάς. Γεννήθηκε απ' τον αερά της θάλασσας. Ήταν μητέρα του ερωτικού θεού Έρως, που με τα βέλη του συμβόλευε τις καρδιές των ανθρώπων.

Η **Αθηνά**, η κόρη του Δία, ήταν θεά της σοφίας και των τεχνών. Πριν ακόμη γεννηθεί η Αθηνά, ο Δίας κάθισε τη μέτωπό της, τη σοφή Μητέρα, γιατί φοβόσε πως αυτή, μετά την Αθηνά, θα γεννοίσε έναν θεό που θα τον σπασε τον θρόνο. Όταν λοιπόν ήλθε η ώρα να γεννηθεί η Αθηνά, ο Δίας βιάζε τον Ήρα να του ανοίξει μ' ένα τσεκούρι το κεφάλι. Αμέσως βγήκε απ' το κεφάλι του πάνοπλη η Αθηνά.

Η **Δήμητρα** ήταν η θεά της γεωργίας. Αυτή έμαθε τους ανθρώπους να καλλιεργούν τη γη και να σπέρνουν το σπόρο (δυσμεταβολή). Προσώ- τειε τα κέντρα κι όλα τα φυτά κι αλλιώς τις εποχές του χρόνου. Κόρη της ήταν η Περσεφόνη.

Η **Άρτεμις** ήταν θεά του κυνηγιού κι οδισέρη του Απόλλωνα. Όλη τη μέρα τριγυρίζει στο δάση με το τόξο και τα βέλη της. Προσώττειε το δάση κι όλα τα άγρια ζώα.

Η **Εστία** ήταν η θεά του σπιτιού. Προσώττειε το νοικοκυρά, γι' αυτό σ' όλα τα σπίτια υπάρχει ένας μαρμάρινος θεός δικός της, ηestia.

Υπήρχαν και πολλές άλλες θεότητες στη γη, όπως οι Μούσες και οι Χάρτες, οι Ήλιος και οι Μάγισσες, και στη θάλασσα οι Νηρηίδες, οι κόρες του Ήρα και πολλές άλλες. Οι Έλληνες έβλεπαν τους θεούς και τις θεές τους σε λαμπρούς νεούς, τους έφτιασαν αγάλματα και ζωμιας και τους πρόσφεραν **δώρα και θυσίες**.

Η γυναίκα της Αθηνάς στέκε το κεφάλι των Δία. Από αργό αλλοιωμένο αγάλμα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

3. Οι θεές του Ολύμπου

Οι θεές κατοικούσαν στον Ολύμπο. Έμεναν στο παλάτι του Δία.

Ήρα
Η Ήρα ήταν γυναίκα του Δία. Προσώττειε τον γάμο και την οικογένεια. Ήταν πολύ όμορφη.

Αφροδίτη
Η Αφροδίτη ήταν η θεά της ομορφιάς. Γεννήθηκε από τον αερά της θάλασσας. Ήταν η μητέρα του Έρως.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Αθηνά

Η Αθηνά ήταν κόρη του Δία. Ήταν θεά της σοφίας και των τεχνών. Μητέρα της ήταν η Μητέρα. Ο Δίας κάθισε την Αθηνά γιατί έμαθε ότι θα γεννοίσε μετ' την Αθηνά, έναν θεό που θα του έπαιρνε τον θρόνο. Όταν ήρθε η ώρα να γεννηθεί η Αθηνά ο Ήρας της του άνοιξε το κεφάλι με ένα τσεκούρι. Μέσα από το κεφάλι βγήκε η Αθηνά.

Από την συγκεκριμένη ενότητα ενσωματώθηκε το παράθεμα 10 (Αθηνά και Ποσειδώνας) καθώς είναι μια ιστορία ιδιαίτερη εύληπτη για τους μαθητές που έχει αφηγηματική δομή. Τέλος, δεν χρησιμοποιήθηκαν οι ασκήσεις της ενότητας αφού κρίθηκαν ιδιαίτερα δύσκολες και αντικαταστάθηκαν με πιο εύκολες ασκήσεις τόσο στο περιεχόμενο όσο και στην διατύπωσή τους.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 | Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

11. Η Αθηνά, Αρχαίο-ελληνική στήλη.

12. Η Αρτέμις

Ζούσε εν' αγρία χλόηα μια κερτυνοπούλα φέρουσα ποταμόν Άρτεμιν. Ήρθε πο-
λί καλά τον ήρως τον αρκαδικόν κι έκανε στήθεα κρηστή. Κατόπι τον ήρως τη
κρηστή καλύτερα κι από τον Αθηνά. Κάποτε μακάρι να ήτανε από τ' άστρο κι να
παράφρονε στον αρκαδικόν. Η Αθηνά έκρινε κι άμνησε τον ήρωνα. Ήρθε η Αθηνά
και πήδη από ορηστή και φέρουσα τον πόδα της με τον Επεισονέο στον Αρκαδικόν
του Αθηνά. Ήρθε κι η Αρτέμις κι όρμησε τα κρηστή του Δία κι όλοι τον θεόν του
Όλυμπου θάμνησε τότε η Αθηνά, που μια θεήτι τάραξε να σπαραχθεί μαζί της με τα
μήλησεν που όρισε κι σπαραξί τον καταφύσσον Δία τα μήλη του λαβή του καταφύσσον
τα κρηστή του από της.

Ομήρου, Μεταμορφώσεις 6, 5-65 (θραύσμα)

Τα σύμβολα των θεών

Δίας	→	κεραυνός
Ποσειδάωνας	→	τρίαινα
Ήρα	→	σκήπτρο
Δήμητρα	→	στάχια
Αθηνά	→	κουκουβάχα
Ήφαιστος	→	σφυρί
Άρης	→	όπλα
Αφροδίτη	→	περιπέτρι
Απόλλωνας	→	κιθάρα
Άρτεμι	→	τόξο, θήκη με βέλη
Ερμής	→	φιτερωτά σανδάλια
Διώνυσος	→	αμπέλι

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Διεξάγετε το κρίσιμο 9 και απαντήστε. Με ποιο μόνιμο κι ορατόν ήρωον τον άλλαξή τον εταίρον;
2. Επαρτησώ τον εταίρον. Ή και περιφύρω με δούλο μου λάρα τα γέννησα του Αθηνά.
3. Διά λήρασιν κι ορατίον των θεών τους. Στον παγκράτι που ζην στήθεον αρραία νοστή.

Ομήρου με την Ήρα σομ μία εταίρον.

1^ο Σχέδιο Διδασκαλίας

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: Οι θεές του Ολύμπου

ΣΚΟΠΟΣ: Με το συγκεκριμένο μάθημα επιδιώκεται οι μαθητές να γνωρίσουν τις θεές του Ολύμπου και τα ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά τους. Ακόμα επιδιώκεται η εξοικειώσή τους με τους μύθους με τους οποίους οι αρχαίοι Έλληνες εξηγούσαν γεγονότα ή φαινόμενα της καθημερινής ζωής.

Πίνακας 17 - ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:

Ο μαθητής...
Γνωρίζει τις θεές του Ολύμπου και τις ιδιότητες που τους απέδιδαν οι άνθρωποι.
Αναγνωρίζει τα ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά των θεών.
Γνωρίζει τους μύθους με τους οποίους οι αρχαίοι εξηγούσαν γεγονότα ή φαινόμενα της καθημερινής ζωής.
Αντιλαμβάνεται την ανάγκη του ανθρώπου να λατρεύει και να τιμά τους θεούς του.

Προτείνεται η διδασκαλία του μαθήματος σε δύο διδακτικές ώρες. Σε περίπτωση που ο μαθητής είναι εξοικειωμένος με τις θεές του Ολύμπου μπορεί η διδασκαλία να γίνει και σε μία διδακτική ώρα.

Οργάνωση της διδασκαλίας

Το υλικό απευθύνεται σε μαθητές με νοητική αδυναμία γεγονός που απαιτεί την εξατομικευμένη διδασκαλία. Έχει σχεδιαστεί με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών και μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε σε συνεργασία με την παράλληλη στήριξη είτε στο τμήμα ένταξης ακόμα και σε ειδικά σχολεία. Η παρουσίαση των πληροφοριών και οι δραστηριότητες του βιβλίου είναι προσαρμοσμένες βάσει των αναγκών των μαθητών με νοητική αδυναμία.

Για την καλύτερη οργάνωση του μαθητή και του εκπαιδευτικού καλό θα είναι στην αρχή κάθε μαθήματος να παρουσιάζονται στον μαθητή οι στόχοι του μαθήματος. Αυτοί οι στόχοι βέβαια, μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με το δυναμικό και τις ανάγκες του κάθε μαθητή. Ακολουθεί παράδειγμα της στοχοθεσίας για το συγκεκριμένο μάθημα (πίνακας 1):

Πίνακας 18 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ:

Σε αυτή την ενότητα θα μάθω...
Τις θεές του Ολύμπου
Τις ιδιότητες που είχαν αυτές οι θεές
Τα σύμβολα τους
Τον μύθο για την ονομασία της πόλης της Αθήνας

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ-ΥΛΙΚΑ:

Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές της τάξης μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τα ακόλουθα εποπτικά μέσα και υλικά:

- προσαρμοσμένη έκδοση του σχολικού εγχειριδίου *Ανθολογίου Γ' & Δ' Δημοτικού*
- προσαρμοσμένες δραστηριότητες
- ηλεκτρονικός υπολογιστής-ποντίκι
- εκπαιδευτικό λογισμικό

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1^η διδακτική ώρα

Στην αρχή της διδασκαλίας ο εκπαιδευτικός θα παρουσιάσει τη στοχοθεσία του μαθήματος, όπως αυτή παρουσιάστηκε στον πίνακα 1. Στη συνέχεια ο μαθητής θα παρακολουθήσει τις πληροφορίες που έχει ετοιμάσει ο εκπαιδευτικός. Προκειμένου να εμπλέξει ενεργά τον μαθητή στην μαθησιακή διαδικασία μπορεί να δώσει μερικές πληροφορίες για τις θεές του Ολύμπου και στη συνέχεια να παρουσιάσει τις εικόνες τους, όπως αποτυπώνονται στο προσαρμοσμένο βιβλίο (αλλά και στο λογισμικό) ώστε να ενθαρρύνει τον μαθητή να διατυπώσει κάποιες υποθέσεις σχετικά με τα σύμβολα των θεών και τις ιδιότητές τους. Βεβαίως είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να λάβει υπόψιν του το επίπεδο και τις δυσκολίες του μαθητή ώστε να κρίνει αν είναι σε θέση να ανταπεξέλθει σε ένα πιο συνεργατικό μοντέλο διδασκαλίας.

Τόσο στο προσαρμοσμένο βιβλίο όσο και στο λογισμικό το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι χωρισμένο σε υποενότητες με υπότιτλους ώστε να αποδίδονται οι πληροφορίες τμηματικά και οργανωμένα σε νοηματικές ενότητες. Με αυτό τον τρόπο

οργανώνεται καλύτερα η ύλη του κάθε μαθήματος και διευκολύνεται η κατανόηση και η εμπέδωση του από τους μαθητές με νοητική αναπηρία. Επομένως, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ακολουθήσει αυτή τη λογική κατά τη διδασκαλία του.

Στη συνέχεια θα παρουσιάσει το παράθεμα «Αθηνά και Ποσειδώνας» και θα προτρέψει τον μαθητή να το αναδιηγηθεί με δικά του λόγια. Αν ο μαθητής δυσκολεύεται στην προφορική αναδιήγηση μπορεί να τον βοηθήσει με υποβοηθητικές ερωτήσεις.

2^η διδακτική ώρα

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αφιερώσει την δεύτερη διδακτική ώρα στις ασκήσεις εμπέδωσης που περιλαμβάνονται τόσο στο προσαρμοσμένο βιβλίο όσο και στο λογισμικό. Επίσης μπορεί να αφιερώσει χρόνο στην αξιολόγηση του μαθητή για να διαπιστωθεί αν και σε τι βαθμό επιτεύχθηκαν οι στόχοι που τέθηκαν και να γίνουν, αν χρειαστεί, οι αναγκαίες παρεμβάσεις (ανατροφοδότηση).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

Στο τέλος της διδασκαλίας κάθε μαθήματος ο εκπαιδευτικός θα αξιολογεί τι έμαθε πολύ καλά ο μαθητής του ή σε ποιο διδακτικό στόχο θα πρέπει να εστιάσει περισσότερο (πίνακας 2). Επίσης, θα δίνει στον μαθητή να συμπληρώσει ένα επαναληπτικό φυλλάδιο, που θα αποτελεί το φύλλο αξιολόγησης του (παράδειγμα 1) και θα συμπληρώνει την αυτό-αξιολόγησή του (πίνακας 3). Ανάλογα με το ποσοστό των επιθυμητών απαντήσεων ο εκπαιδευτικός θα προτρέπει τον μαθητή να μελετήσει καλύτερα τις πληροφορίες που δεν έχει κατακτήσει.

Πίνακας 19 - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ:

Ο μαθητής...	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
Ονομάζει τις θεές του Ολύμπου		
Γνωρίζει τα σύμβολα κάθε θεάς.		
Γνωρίζει τις ιδιότητες κάθε θεάς.		
Μπορεί να αφηγηθεί το μύθο της Αθηνάς και του Ποσειδώνα.		
Γνωρίζει πού λάτρευαν οι αρχαίοι τους θεούς τους.		

Πίνακας 20 - ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
Γράφω τις θεές του Ολύμπου.		
Γράφω το σύμβολο κάθε θεάς.		
Γράφω τις ιδιότητές τους.		
Μπορώ να αφηγηθώ το μύθο για την ονομασία της Αθήνας χωρίς βοήθεια.		
Μπορώ να αφηγηθώ το μύθο για την ονομασία της Αθήνας με ερωτήσεις.		

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Η διδασκαλία του γνωστικού αντικειμένου μέσω της εφαρμογής μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε εξατομικευμένα είτε σε ομάδα μαθητών που αντιμετωπίζουν νοητική αδυναμία. Η εφαρμογή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μαθητές που έχουν μεγάλη δυσκολία στην ανάγνωση. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται γρηγορότερα η κατανόηση του διδασκόμενου αντικειμένου και προσελκύεται η προσοχή του μαθητή. Πιο αναλυτικά, ο εκπαιδευτικός εξηγεί τη χρήση της εφαρμογής και παρουσιάζει στους μαθητές τη στοχοθεσία του κεφαλαίου.

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές ακούν το κείμενο και ταυτόχρονα το παρακολουθούν στην οθόνη τους. Σημειώνεται ότι το λογισμικό, τους δίνει τη δυνατότητα να επιστρέψουν και να ακούσουν ξανά το κείμενο μεμονωμένα σε κάθε οθόνη.

Βήμα 2^ο: Μετά το κείμενο πραγματοποιούν τις ασκήσεις. Οι ασκήσεις του λογισμικού είναι κατασκευασμένες με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι προσιτές στους μαθητές με νοητική αδυναμία. Για κάθε λάθος απάντηση υπάρχει ανατροφοδότηση που τους προτρέπει να προσπαθήσουν ξανά. Για κάθε σωστή απάντηση υπάρχει λεκτική επιβράβευση.

Βήμα 3^ο: Στο τέλος κάθε κεφαλαίου ο εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει μια αντίστοιχη φόρμα αξιολόγησης του μαθητή βάσει της στοχοθεσίας που έχει θέσει.

2^ο Σχέδιο Διδασκαλίας

ΤΑΞΗ: Γ' Δημοτικού

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1:

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: Οι θεές του Ολύμπου

ΣΚΟΠΟΣ: Με το συγκεκριμένο μάθημα επιδιώκεται οι μαθητές με νοητική αναπηρία να γνωρίσουν τις θεές του Ολύμπου και α ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά τους. Ακόμα επιδιώκεται η εξοικείωσή τους με τους μύθους με τους οποίους οι αρχαίοι Έλληνες εξηγούσαν γεγονότα ή φαινόμενα της καθημερινής ζωής.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΜΕ ΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, ο γενικός σκοπός της Ιστορίας είναι ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και ιστορικής συνείδησης. Αυτοί οι δύο τομείς επιτυγχάνονται μέσω της κατανόησης των ιστορικών γεγονότων και της κατανόησης της συμπεριφοράς των ανθρώπων σε συγκεκριμένες καταστάσεις. Ο μαθητής, ως επί το πλείστον, μέσα από τη διδασκαλία της Ιστορίας μπορεί να κατανοήσει ότι ο σύγχρονος κόσμος συνδέεται άρρηκτα με το ιστορικό παρελθόν. Τέλος, ο σκοπός της ιστορικής σκέψης συνδέεται άμεσα με το γενικότερο σκοπό της εκπαίδευσης που είναι η προετοιμασία υπεύθυνων πολιτών.

ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:

Ο μαθητής...
Γνωρίζει τις θεές του Ολύμπου και τις ιδιότητες που τους απέδιδαν οι άνθρωποι.
Αναγνωρίζει τα ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά των θεών.
Γνωρίζει τους μύθους με τους οποίους οι αρχαίοι εξηγούσαν γεγονότα ή φαινόμενα ης καθημερινής ζωής.
Αντιλαμβάνονται την ανάγκη του ανθρώπου να λατρεύει και να τιμά τους θεούς

του.

Πρόκειται η διδασκαλία του μαθήματος σε δύο διδακτικές ώρες. Παρ'όλ' αυτά αν ο μαθητής είναι εξοικειωμένος με τις θεές του Ολύμπου μπορεί η διδασκαλία να γίνει και σε μία διδακτική ώρα.

Οργάνωση της διδασκαλίας

Το υλικό απευθύνεται σε μαθητές με νοητική αδυναμία γεγονός που απαιτεί την εξατομικευμένη διδασκαλία. Έχει σχεδιαστεί με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών και μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε σε συνεργασία με την παράλληλη στήριξη είτε στο τμήμα ένταξης ακόμα και σε ειδικά σχολεία. Η παρουσίαση των πληροφοριών και οι δραστηριότητες του βιβλίου είναι προσαρμοσμένες βάσει των αναγκών των μαθητών με νοητική αδυναμία.

Για την καλύτερη οργάνωση του μαθητή και του εκπαιδευτικού καλό θα είναι στην αρχή κάθε μαθήματος να παρουσιάζονται στον μαθητή οι στόχοι του μαθήματος. Αυτοί οι στόχοι βέβαιοι, μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με το δυναμικό και τις ανάγκες του κάθε μαθητή. Ακολουθεί παράδειγμα της στοχοθεσίας για το συγκεκριμένο μάθημα (πίνακας 1):

Πίνακας 21 - ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ*:

Σε αυτή την ενότητα θα μάθω...
Τις θεές του Ολύμπου
Τις ιδιότητες που είχαν αυτές οι θεές
Τα σύμβολα τους
Τον μύθο για την ονομασία της πόλης της Αθήνας

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ-ΥΛΙΚΑ:

Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές της τάξης μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τα ακόλουθα εποπτικά μέσα και υλικά:

- προσαρμοσμένη έκδοση του σχολικού εγχειριδίου *Ιστορία Γ' Δημοτικού*
- προσαρμοσμένες δραστηριότητες
- ηλεκτρονικός υπολογιστής-ποντίκι
- εκπαιδευτικό λογισμικό

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1^η διδακτική ώρα

Στην αρχή της διδασκαλίας ο εκπαιδευτικός θα παρουσιάσει τη στοχοθεσία του μαθήματος, όπως αυτή παρουσιάστηκε στον πίνακα 1. Στη συνέχεια ο μαθητής θα παρακολουθήσει τις πληροφορίες που έχει ετοιμάσει ο εκπαιδευτικός. Προκειμένου να εμπλέξει ενεργά τον μαθητή στην μαθησιακή διαδικασία μπορεί να δώσει μερικές πληροφορίες για τις θέες του Ολύμπου και στη συνέχεια να παρουσιάσει τις εικόνες τους, όπως αποτυπώνονται στο προσαρμοσμένο βιβλίο (αλλά και στο λογισμικό) ώστε να ενθαρρύνει τον μαθητή να διατυπώσει κάποιες υποθέσεις σχετικά με τα σύμβολα των θεών και τις ιδιότητές τους. Βεβαίως είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να λάβει υπόψιν του το επίπεδο και τις δυσκολίες του μαθητή ώστε να κρίνει αν είναι σε θέση να ανταπεξέλθει σε ένα πιο συνεργατικό μοντέλο διδασκαλίας.

Τόσο στο προσαρμοσμένο βιβλίο όσο και στο λογισμικό το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι χωρισμένο σε υποενότητες με υπότιτλους ώστε να αποδίδονται οι πληροφορίες τμηματικά και οργανωμένα σε νοηματικές ενότητες. Με αυτό τον τρόπο οργανώνεται καλύτερα η ύλη του κάθε μαθήματος και διευκολύνεται η κατανόηση και η εμπέδωση του από τους μαθητές με νοητική αναπηρία. Επομένως, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ακολουθήσει αυτή τη λογική κατά τη διδασκαλία του.

Στη συνέχεια θα παρουσιάσει το παράθεμα «Αθηνά και Ποσειδώνας» και θα προτρέψει τον μαθητή να το αναδιηγηθεί με δικά του λόγια. Αν ο μαθητής δυσκολεύεται στην προφορική αναδιήγηση μπορεί να τον βοηθήσει με υποβοηθητικές ερωτήσεις.

2^η διδακτική ώρα

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αφιερώσει την δεύτερη διδακτική ώρα στις ασκήσεις εμπέδωσης που περιλαμβάνονται τόσο στο προσαρμοσμένο βιβλίο όσο και στο λογισμικό. Επίσης μπορεί να αφιερώσει χρόνο στην αξιολόγηση του μαθητή για να διαπιστωθεί αν και σε τι βαθμό επιτεύχθηκαν οι στόχοι που τέθηκαν και να γίνουν, αν χρειαστεί, οι αναγκαίες παρεμβάσεις (ανατροφοδότηση).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

Στο τέλος της διδασκαλίας κάθε μαθήματος ο εκπαιδευτικός θα αξιολογεί τι έμαθε πολύ καλά ο μαθητής του ή σε ποιο διδακτικό στόχο θα πρέπει να εστιάσει περισσότερο (πίνακας 2). Επίσης, θα δίνει στον μαθητή να συμπληρώσει ένα επαναληπτικό φυλλάδιο,

που θα αποτελεί το φύλλο αξιολόγησης του (παράδειγμα 1). Ανάλογα με το ποσοστό των επιθυμητών απαντήσεων ο εκπαιδευτικός θα προτρέπει τον μαθητή να μελετήσει καλύτερα τις πληροφορίες που δεν έχει κατακτήσει.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ

Ο μαθητής...	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
Ονομάζει τις θεές του Ολύμπου		
Γνωρίζει τα σύμβολά κάθε θεάς.		
Γνωρίζει τις ιδιότητες κάθε θεάς.		
Μπορεί να αφηγηθεί το μύθο της Αθηνάς και του Ποσειδώνα.		
Γνωρίζει που λάτρευαν οι αρχαίοι τους θεούς τους.		

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Η διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου μέσω της εφαρμογής μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε εξατομικευμένα είτε σε ομάδα μαθητών που αντιμετωπίζουν νοητική αδυναμία. Η εφαρμογή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μαθητές που έχουν έντονη δυσκολία στην ανάγνωση. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται γρηγορότερα η κατανόηση του διδασκόμενου αντικείμενου και προσελκύεται η προσοχή του μαθητή. Πιο αναλυτικά, ο εκπαιδευτικός εξηγεί τη χρήση της εφαρμογής και παρουσιάζει στους μαθητές τη στοχοθεσία του κεφαλαίου με τον ίδιο τρόπο που αναφέρθηκε και προηγουμένως.

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές ακούν το κείμενο και ταυτόχρονα το παρακολουθούν στην οθόνη τους. Σημειώνεται ότι το λογισμικό τους δίνει τη δυνατότητα να επιστρέψουν και να ακούσουν ξανά το κείμενο μεμονωμένα σε κάθε οθόνη.

Βήμα 2^ο: Μετά το κείμενο πραγματοποιούν τις ασκήσεις. Οι ασκήσεις του λογισμικού είναι κατασκευασμένες με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι προσιτές στους μαθητές με νοητική αδυναμία. Για κάθε λάθος απάντηση υπάρχει ανατροφοδότηση που τους προτρέπει να προσπαθήσουν ξανά. Για κάθε σωστή απάντηση υπάρχει λεκτική επιβράβευση.

Βήμα 3^ο: Στο τέλος κάθε κεφαλαίου ο εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει μια αντίστοιχη φόρμα αξιολόγησης του μαθητή βάσει της στοχοθεσίας που έχει θέσει.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: Μελέτη Περιβάλλοντος

Δομή και χαρακτηριστικά του μαθήματος

Η Μελέτη Περιβάλλοντος αποτελεί ένα κατεξοχήν διεπιστημονικό και διαθεματικό αντικείμενο στο οποίο ενσωματώνονται στοιχεία από το φυσικό, κοινωνικό, θρησκευτικό, πολιτισμικό και οικονομικό περιβάλλον. Συνεπώς αποτελεί ένα πεδίο όπου οι μαθητές μελετούν πολύπλοκα θέματα από διάφορους επιστημονικούς κλάδους. Διδάσκεται στις τέσσερις πρώτες τάξεις του Δημοτικού και συγκεντρώνει στοιχεία από τα μαθήματα εκείνα που δε διδάσκονται στις τάξεις αυτές. Στο πλαίσιο διδασκαλίας αυτού του μαθήματος λοιπόν, δίνεται έμφαση στους συνδυασμούς, τις αλληλεπιδράσεις και τις αλληλεξαρτήσεις μεταξύ φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ώστε να αναδυθεί ένα πεδίο γνώσης που επιτρέπει την εξοικείωση του μαθητή με την πολύπλοκη, την πολυδιάστατη και τη συνεχώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα (Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών ΦΕΚ τεύχος Β' αρ.φύλλου 301/13-03-03, Παράρτημα, Τόμος Α', σελ. 4044).

Το Προσαρμοσμένο Εκπαιδευτικό Υλικό του μαθήματος της Μελέτης Περιβάλλοντος φτιάχτηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετείται η ενταξιακή στόχευση των μαθητών με νοητική αναπηρία αλλά και η διδασκαλία όλων των εννοιών που αναπτύσσονται στο εν λόγω μάθημα. Διατηρήθηκε αναλλοίωτη η βασική δομή και το πνεύμα του σχολικού εγχειριδίου και πραγματοποιήθηκαν αλλαγές με βάση τις βασικές αρχές της μεθόδου “Easytoread” (Αραμπατζή, 2009).

Όσον αφορά τη δομή του προσαρμοσμένου υλικού συμπεριλήφθηκαν όλες οι θεματικές ενότητες του σχολικού εγχειριδίου. Συγκεκριμένα:

ΕΝΟΤΗΤΑ I. Ζούμε μαζί

ΕΝΟΤΗΤΑ II. Ο τόπος μας

ΕΝΟΤΗΤΑ III. Μέσα συγκοινωνίας και Μεταφοράς

ΕΝΟΤΗΤΑ IV. Φυτά και ζώα του τόπου μας

ΕΝΟΤΗΤΑ V. Τροφή και ενέργεια

ΕΝΟΤΗΤΑ VI. Τι χρειαζόμαστε για να ζούμε

ΕΝΟΤΗΤΑ VII. Ο πολιτισμός μας

ΕΝΟΤΗΤΑ VIII. Επικοινωνούμε και ενημερωνόμαστε

Παρότι τα προς μελέτη αντικείμενα είναι χρήσιμα και ωφέλιμα, το εύρος της θεματολογίας μπορεί να καταστήσει τα αντικείμενα αυτά πολύπλοκα για την ομάδα στόχο. Παρουσιάστηκαν, λοιπόν, όλες τις θεματικές ενότητες του μαθήματος αλλά και οι έννοιες που περιλαμβάνονται σε αυτές και άπτονται του φυσικού, κοινωνικού, θρησκευτικού, πολιτισμικού και οικονομικού περιβάλλοντος, με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι εύληπτες, κατανοητές και χρήσιμες για την ομάδα των μαθητών με νοητική αναπηρία. Ακόμα επιλέχθηκαν και τροποποιήθηκαν συγκεκριμένα κεφάλαια ανά ενότητα και όχι το σύνολό τους, με γνώμονα την χρησιμότητα, την ευκολία στην κατανόηση και την καταλληλότητά τους για την εν λόγω μαθητική ομάδα.

Επιπρόσθετα, διατηρήθηκαν τα χρωματικά σύμβολα, τα εικονίδια σύμβολα-κλειδιά, η εικονογράφηση και ο τίτλος του κάθε κεφαλαίου, ακριβώς όπως είναι στο σχολικό εγχειρίδιο. Ακόμα, διατηρήθηκαν και οι προκαταβολικοί οργανώτες στην αρχή κάθε κεφαλαίου ώστε ο μαθητής να έχει την ευκαιρία της προεπισκόπησης νέων πληροφοριών για να αποκτήσει η μάθηση νόημα (Ausubel, 1963). Σε αυτό το πνεύμα διατηρήθηκαν και οι εννοιολογικοί χάρτες στην αρχή κάθε ενότητας, αφαιρώντας τις πληροφορίες που αφορούσαν κεφάλαια που αποκλείστηκαν από την ύλη. Οι εννοιολογικοί χάρτες λειτουργούν ως εργαλεία οργάνωσης και παρουσίασης του νέου υλικού αλλά και ως εργαλεία αξιολόγησης της μάθησης.

Καθένα από τα παρακάτω σκίτσα σημαίνει ότι:

Αφού συζητήσουμε στην ομάδα μας, διατυπώνουμε μια ερώτηση σχετική με το θέμα που μελετάμε.

Θα ανακοινώνουμε τις ιδέες μας, αυτό που πιστεύουμε.

«Ένα βήμα πιο πέρα»

Μας δίνεται ένα θέμα που, για να το ερευνήσουμε, χρειάζεται να σχεδιάσουμε πού θα ψάξουμε μέσα και έξω από την τάξη μας.

Το «Αξίζει να διαβάσουμε»

Είναι ένα κείμενο στο τέλος κάθε κεφαλαίου, όπου θα βρίσκουμε, συνήθως, συγκεντρωμένα όσα συζητήσαμε στην τάξη. Στο προσαρμοσμένο βιβλίο εκτός από το ότι το «Αξίζει να διαβάσουμε» έχει προσαρμοστεί βάσει της μεθόδου (EtR), έχουν προστεθεί και εικόνες που κάνουν πιο εύκολη την κατανόησή του.

Μια «ζωγραφιά από λέξεις»

Είναι μια ζωγραφιά που φτιάχνεται με λέξεις που θα συναντάμε στις δραστηριότητες και τα κείμενα της ενότητας. Πολλές απ' αυτές έχουν σχέση μεταξύ τους και αυτό φαίνεται με τα βέλη που τις συνδέουν. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα θα συμπληρώνεται αφού έχει διδαχτεί όλη η ενότητα,

Τι σημαίνει η λέξη;

Είναι το δύσκολο λεξιλόγιο που συναντούν οι μαθητές και βρίσκεται στο τέλος της κάθε σελίδας που εντοπίζεται η δύσκολη λέξη.

Το σχολικό εγχειρίδιο επιδιώκει να βοηθήσει τους μαθητές να λειτουργήσουν ως ερευνητές και να ασκηθούν στην παρατήρηση, στη μέτρηση, στην ταξινόμηση και στην εξαγωγή συμπερασμάτων μέσα από δραστηριότητες που έχουν νόημα και ενδιαφέρον για τους ίδιους. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές καλούνται να συμμετέχουν ενεργά, να κατανοήσουν και να κατασκευάσουν τις προς διδασκαλία έννοιες. Ήταν σημαντικό, λοιπόν, να διατηρηθεί αυτός ο μαθητοκεντρικός χαρακτήρας διδασκαλίας και στο Προσαρμοσμένο Υλικό, παρέχοντάς όμως ταυτόχρονα στον πληθυσμό με νοητική αναπηρία και κάποια βοήθεια με τη μορφή υποβοηθητικών απαντήσεων – λύσεων, στις περιπτώσεις που θεωρήθηκε ότι θα ήταν ιδιαιτέρως δύσκολο να τις παράξουν οι ίδιοι από μόνοι τους.

Επιπλέον, ήταν σημαντικό να παρουσιαστεί στον πληθυσμό αυτό όλο το εύρος των δραστηριοτήτων που παρουσιάζονται ανά κεφάλαιο του σχολικού εγχειριδίου, αλλά με ένα τρόπο που να είναι πιο διαχειρίσιμος (κατάτμηση των δραστηριοτήτων σε κομμάτια, απλοποίηση των οδηγιών, παράλειψη κάποιων ερωτημάτων).

Η λογική και οι εκπαιδευτικές πορσεγγίσεις ήταν οι ίδιες και για το προσαρμοσμένο βιβλίο και για το λογισμικό το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε στην τάξη, είτε στο τμήμα ένταξης, είτε στο σπίτι από το μαθητή για εμπέδωση της διδακτέας ύλης.

Όσον αφορά το βιβλίο της Μελέτης του Περιβάλλοντος ένα από τα κείμενα επιλογής είναι το Κεφάλαιο 3 της Ενότητας 3 «Κυκλοφορώ με ασφάλεια». Το συγκεκριμένο κεφάλαιο επιλέχτηκε καθώς πραγματεύεται την ασφάλεια στον δρόμο, ένα γνωστικό αντικείμενο το οποίο θα βοηθήσει του μαθητές να προστατεύσουν τον εαυτό τους, να βελτιώσουν την ποιότητα ζωή τους στην κοινότητα και να κατακτήσουν βασικές δεξιότητες χρήσιμες για την καθημερινή τους διαβίωση. Επιπλέον, άλλο ένα κριτήριο επιλογής είναι οι διδακτικές ώρες που αφιερώνονται σε κάθε κεφάλαιο σύμφωνα με το

αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Για αυτό το λόγο ένα από τα κεφάλαια που επιλέχθηκαν είναι το Κεφάλαιο 5 της Ενότητας 7 που βάσει του αναλυτικού προγράμματος αφιερώνονται οι περισσότερες διδακτικές ώρες (3 διδακτικές ώρες). Παράλληλα, το παραπάνω κεφάλαιο αποτελεί προπομπό πληροφοριών σχετικά με τους Ολυμπιακούς αγώνες που τα παιδιά θα διδαχτούν στο μάθημα της Ιστορίας την επόμενη χρονιά. Τέλος, είναι αρκετά σημαντικό κεφάλαιο είναι το Κεφάλαιο 6 της Ενότητας 6 «Οι συσκευασίες μας πληροφορούν». Πιο αναλυτικά, το κεφάλαιο ασχολείται με την αποκωδικοποίηση των πληροφοριών από τις ετικέτες τροφίμων ή ρούχων. Είναι ένα γνωστικό αντικείμενο απαραίτητο για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των ατόμων με δυσκολία στην κατανόηση που θα τους βοηθήσει να βελτιώσουν και να ενισχύσουν την αυτονομία τους και τις δεξιότητες της καθημερινής τους ζωής.

Ένα από τα κείμενα που απορρίφθηκαν είναι το Κεφάλαιο 5 της Ενότητας 8 «Το διαδίκτυο, ένας πολύπλοκος κόσμος». Ο λόγος που συντέλεσε στην απόρριψη του παραπάνω κεφαλαίου είναι ο τρόπος παρουσίασης των πληροφοριών, ο οποίος είναι δυσνόητος για τα παιδιά με νοητική αναπηρία. Παράλληλα, ενώ είναι σημαντικό οι μαθητές να μάθουν για τα οφέλη και τους κινδύνους του διαδικτύου το συγκεκριμένο κεφάλαιο αναλώνεται σε πληροφορίες που είναι δυσνόητες για τη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Σε αυτήν την περίπτωση ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να επιλέξει άλλη πηγή πληροφόρησης ή να προσαρμόσει ο ίδιος το υλικό με τρόπο που να το καθιστά προσβάσιμο.

Χρήση του Προσαρμοσμένου Εκπαιδευτικού Υλικού σε Σχολικά Πλαίσια Γενικής Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής.

Το Προσαρμοσμένο Εκπαιδευτικό Υλικό έχει φτιαχτεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο σε πλαίσια γενικής εκπαίδευσης όσο και σε πλαίσια ειδικής αγωγής. Στη Γενική Εκπαίδευση το προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό υλικό θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στη βάση εφαρμογής διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να διδαχθούν όλοι οι μαθητές την ίδια έννοια με τρόπο που να ταιριάζει καλύτερα στις ατομικές εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Η αξιοποίηση του προσαρμοσμένου εκπαιδευτικού υλικού θα μπορούσε να δημιουργήσει θετικά συναισθήματα και να βοηθήσει στην ένταξη μαθητών που δεν έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρία,

αλλά παρουσιάζουν δυσκολίες στη μάθηση. Επιπλέον, μπορεί να αξιοποιηθεί από τον εκπαιδευτικό ΕΑΕ σε περιπτώσεις παράλληλης στήριξης και στο τμήμα ένταξης.

Όσον αφορά το χώρο της Ειδικής Αγωγής, το εκπαιδευτικό υλικό έχει απλοποιηθεί γλωσσικά και έχει επενδυθεί με εικόνες ώστε να διευκολυνθεί η κατανόηση και η εκμάθηση των διδασκόμενων εννοιών. Ως εκ τούτου επιτρέπει την εξατομικευμένη υποστήριξη των μαθητών με νοητική αναπηρία.

Βασικές Προσαρμογές στη Μελέτη του Περιβάλλοντος -

Ενδεικτική αναφορά στο πρωτότυπο του Σχ. Εγχειριδίου (Ενότητα 3 Κεφάλαιο 3).

Κύριο ζητούμενο του Κεφαλαίου 3 της Ενότητας 3 είναι οι μαθητές να ευαισθητοποιηθούν για τη σημασία της ασφαλούς μετακίνησης και μεταφοράς και τις επιδράσεις των μέσων μεταφοράς στη ζωή του ανθρώπου και το περιβάλλον. Επιπλέον, το συγκεκριμένο κεφάλαιο δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να αναγνωρίσουν τη σημασία τήρησης κανόνων ασφαλούς μετακίνησης και μεταφοράς.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι από τη Μελέτη του Περιβάλλοντος διατηρήθηκε ένα μεγάλο κομμάτι του σχολικού εγχειριδίου με προσαρμογές που εστιάζουν στην πιο εύκολη κατανόηση των εννοιών που πραγματεύεται.

Για παράδειγμα, στο κεφάλαιο «Κυκλοφορούμε με ασφάλεια» η πρώτη σελίδα του κεφαλαίου αντικαταστάθηκε μόνο με το εισαγωγικό σημείωμα και την προσθήκη μια σχετικής εικόνας που αναφέρεται στο εισαγωγικό σημείωμα καθώς βάσει των προδιαγραφών του easy to read μια εικόνα που παρουσιάζει με σαφήνεια αυτό που αναφέρεται στο κείμενο ευνοεί την κατανόηση και επεξηγεί το κείμενο.

Κυκλοφορία με αναπηρία Κεφάλαιο 3

Ο οδηγός του αυτοκινήτου πέρασε τη διασταύρωση και παρέσυρε τον ποδηλάτη που περνούσε από εκεί με το ποδήλατό του. Ευτυχώς κανείς δεν έπαθε τίποτα σοβαρό. Κάποιοι περαστικοί είπαν πως έφταιγε ο οδηγός του αυτοκινήτου. * Τι δεν πρόσεξε ο οδηγός;

1) Σήματα οδικής κυκλοφορίας

Εικόνα 1
Διαβάζουμε και αυτώντας, όλα μας «λένε» τα σήματα οδικής κυκλοφορίας.

Κεφάλαιο 3 Κυκλοφορία με αναπηρία

Ο οδηγός του αυτοκινήτου πέρασε τη διασταύρωση και παρέσυρε τον ποδηλάτη που περνούσε από εκεί με το ποδήλατό του. Ευτυχώς κανείς δεν έπαθε τίποτα σοβαρό. Κάποιοι περαστικοί είπαν πως έφταιγε ο οδηγός του αυτοκινήτου. Τι δεν πρόσεξε ο οδηγός;

Ακολουθώντας στα σήματα οδικής κυκλοφορίας επιλέχθηκαν αυτά που είναι περισσότερο χρήσιμα στη ζωή των παιδιών με νοητική αναπηρία.

Κυκλοφορία με αναπηρία Κεφάλαιο 3

Ο οδηγός του αυτοκινήτου πέρασε τη διασταύρωση και παρέσυρε τον ποδηλάτη που περνούσε από εκεί με το ποδήλατό του. Ευτυχώς κανείς δεν έπαθε τίποτα σοβαρό. Κάποιοι περαστικοί είπαν πως έφταιγε ο οδηγός του αυτοκινήτου. * Τι δεν πρόσεξε ο οδηγός;

1) Σήματα οδικής κυκλοφορίας

Εικόνα 1
Διαβάζουμε και αυτώντας, όλα μας «λένε» τα σήματα οδικής κυκλοφορίας.

Κεφάλαιο 3

1) Σήματα οδικής κυκλοφορίας

- 1) Απαγορεύεται η αριστερή στροφή.
- 2) Εδώ επιτρέπεται το παρκάρισμα.
- 3) Δρόμος που δεν οδηγεί πουθενά.
- 4) Προσοχή! Περνούν συχνά παιδιά.
- 5) Απαγορεύεται το παρκάρισμα.
- 6) Πρέπει να σταματήσει.
- 7) Απαγορεύεται η είσοδος στους πεζούς.
- 8) Απαγορεύεται η δεξιά στροφή.
- 9) Εδώ περνούν μόνο ποδήλατα. (απαγορεύονται άλλα οχήματα)
- 10) Μέγιστη ταχύτητα.

Τι σημαίνει η λέξη:
Πέζος -- αυτός που προχωράει με το ποδήλατο
Μέγιστη -- η μεγαλύτερη ταχύτητα
είναι τα 50 χιλιόμετρα

Παράλληλα, η εικόνα της σελίδας 54 του σχολικού εγχειριδίου προσαρμόστηκε βάση των αναγκών και δυνατοτήτων των παιδιών που απευθύνεται το προσαρμοσμένο βιβλίο. Πιο συγκεκριμένα, μειώθηκε ο όγκος των πινακίδων που ζητείται από τα παιδιά να συμπληρώσουν και παρέμειναν αυτές που θα συναντήσουν πιο συχνά στην κοινότητά τους και που θα τους βοηθήσουν στην αυτονομία τους.

1^ο Σχέδιο Διδασκαλίας

ΤΑΞΗ: Γ' Δημοτικού

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΜΑΘΗΤΗ :

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: Μελέτη Περιβάλλοντος

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Τι χρειαζόμαστε για να ζούμε

ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Οι συσκευές μας πληροφορούν

Σκοπός

Με αυτό το σχέδιο διδασκαλίας γίνεται προσπάθεια προκειμένου οι μαθητές με νοητική αδυναμία να μάθουν να αποκωδικοποιούν τις διάφορες ετικέτες προϊόντων με σκοπό την ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτόνομης διαβίωσης και απόκτησης δεξιοτήτων σημαντικών για την καθημερινή τους ζωή.

Εκτιμώμενη διάρκεια:

2 διδακτικές ώρες

Συσχετισμός με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών

Η Μελέτη του Περιβάλλοντος αποσκοπεί στη δημιουργία μιας σφαιρικής αντίληψης για τη ζωή που συνιστά κυρίως την ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων μεταξύ διαφορετικών αντικειμένων. Σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ, 2003) επιδιώκεται μέσα από τη Μελέτη του Περιβάλλοντος οι μαθητές να διαμορφώσουν τις απαραίτητες στάσεις που θα τους βοηθήσουν να ενταχθούν ομαλά στο φυσικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον.

Σύνδεση με άλλες διαθεματικές δραστηριότητες

Γλώσσα (τεύχος γ, ενότητα 2^η Κεφάλαιο: Καλή όρεξη)

Ανάλυση περιεχομένου

Οι μαθητές με την ολοκλήρωση του σχεδίου διδασκαλίας του Κεφαλαίου «Οι συσκευές μας πληροφορούν» θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα σήματα των ετικετών αποτελώντας αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής τους ζωής. Επιπλέον, θα γνωρίζουν ποιο προϊόν είναι ασφαλές και ποιο περιέχει βλαβερές ουσίες, δεξιότητα η οποία είναι πολύ σημαντική για την αυτοεξυπηρέτηση και τη διαβίωσή τους.

ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:	
Ο μαθητής επιδιώκει να	δραστηριότητες
διακρίνει τις πληροφορίες από τις συσκευασίες προϊόντων	Λεξιλόγιο στη σελίδα 179
αναγνωρίζει τα βλαβερά προϊόντα και τα σύμβολα που προειδοποιούν για την επικινδυνότητα της χρήσης ορισμένων προϊόντων	Ετικέτες σελ. 176
αναγνωρίζει τόσο τα ελληνικά προϊόντα όσο και τα προϊόντα που προέρχονται από Ευρωπαϊκές χώρες	Ετικέτες σελ.176

Οργάνωση της τάξης

Το σχέδιο διδασκαλίας θα υλοποιηθεί είτε στο τμήμα ένταξης με ομάδα 3 ή 4 μαθητών με παρεμφερές προφίλ δυσκολιών είτε εξατομικευμένα με τη συνεργασία της εκπαιδευτικού παράλληλης στήριξης. Ωστόσο, στόχος της διδασκαλίας είναι η μεταφορά και χρήση των γνώσεων σε δραστηριότητες που εκτελούνται στη γενική τάξη κατά την ώρα του μαθήματος.

Μεθοδολογική Προσέγγιση

Καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας ακολουθείται το μοντέλο μετωπικής διδασκαλίας με σκοπό την προετοιμασία των μαθητών στις απαιτήσεις του κεφαλαίου. Στη συνέχεια, για την υλοποίηση των εργασιών αξιοποιείται ο ομαδοσυνεργατικός τρόπος διδασκαλίας όπου οι μαθητές συνεργάζονται ομαδικά και παρουσιάζουν την εργασία τους στην υπόλοιπη τάξη.

Περιγραφή Δραστηριοτήτων

1^η διδακτική ώρα

Στην αρχή της διδασκαλίας ο εκπαιδευτικός θα παρουσιάσει τους στόχους του μαθήματος. Για παράδειγμα, στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζεται το εξής φυλλάδιο :

Σε αυτό το κεφάλαιο θα μάθω:

- ✓ να καταλαβαίνω τα σύμβολα των ετικετών των προϊόντων που αγοράζω
- ✓ να αναγνωρίζω τα βλαβερά προϊόντα
- ✓ να διαλέγω τα κατάλληλα προϊόντα για την υγεία μου

Στη συνέχεια οι μαθητές θα παρακολουθήσουν τις πληροφορίες που έχει ετοιμάσει ο εκπαιδευτικός σχετικά με τις ετικέτες των συσκευασιών. Έπειτα, οι μαθητές παροτρύνονται να εργαστούν πάνω σε ασκήσεις εμπέδωσης της γνώσης που διδάχτηκαν.

2^η διδακτική ώρα

Οι μαθητές καλούνται να εξηγήσουν τις πληροφορίες μιας απόδειξης. Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός μπορεί να παροτρύνει τους μαθητές να επισκεφτούν το κυλικείο του σχολείου τους ανά ομάδες και να συγκεντρώσουν πληροφορίες σχετικές με τις ετικέτες των τροφίμων. Στο τέλος θα τις παρουσιάσουν στην τάξη.

Αυτοαξιολόγηση μαθητών

Στο τέλος της διδασκαλίας κάθε υποενότητας ο εκπαιδευτικός θα ετοιμάζει ένα φύλλο αυτό-αξιολόγησης που θα απευθύνεται στον μαθητή. Πρόκειται για μια συνολική επαναληπτική άσκηση που θα έχει ως στόχο την καταγραφή της προόδου του. Ανάλογα με το ποσοστό των ορθών απαντήσεων ο εκπαιδευτικός προτρέπει τον μαθητή να εστιάσει σε σημεία που παρουσιάζει αδυναμίες.

Παράδειγμα αυτοαξιολόγησης

«Οι συσκευές μας πληροφορούν»

Συμπλήρωσε τι σημαίνουν

οι παρακάτω εκφράσεις:

εκτός ψυγείου:

εντός ψυγείου:

αναγραφόμενη ημερομηνία:

έχει αποψυχθεί:

καταψυχθεί:

ανάλωση μέχρι και:

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Ως προς τη χρήση νέων τεχνολογιών επιτυγχάνεται:

- η εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή
- η καλύτερη κατανόηση του διδακτικού αντικειμένου, αφού μαθητές με σοβαρές δυσκολίες στην ανάγνωση θα καταφέρουν να εμπλακούν και να κατανοήσουν τη μαθησιακή διαδικασία

Μεθοδολογική προσέγγιση

Σε όλη τη διάρκεια του σχεδίου διδασκαλίας ο εκπαιδευτικός θα παροτρύνει τους μαθητές να ανακαλύψουν μόνοι τους και να οικοδομήσουν τη γνώση. Πιο αναλυτικά, ο εκπαιδευτικός εξηγεί τη χρήση της εφαρμογής και παρουσιάζει στους μαθητές τη στοχοθεσία του κεφαλαίου.

Βήμα 1^ο : Οι μαθητές ακούν το κείμενο και ταυτόχρονα το παρακολουθούν στην οθόνη τους. Σε περίπτωση ελλιπούς κατανόησης μπορούν να επιστρέψουν και να ακούσουν πάλι το κείμενο. Το λογισμικό διαθέτει λειτουργία σήμανσης του αναγινωσκόμενου κείμενου που είναι συγχρονισμένη με τον ρυθμό ανάγνωσης του αφηγητή έτσι ώστε ο μαθητής να μπορεί να ακούσει και να διαβάσει το κείμενο.

Βήμα 2^ο: Μετά το κείμενο πραγματοποιούν τις ασκήσεις. Οι ασκήσεις του λογισμικού είναι κατασκευασμένες με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι προσιτές στους μαθητές με νοητική αδυναμία. Για κάθε λάθος απάντηση υπάρχει ανατροφοδότηση που τους προτρέπει να προσπαθήσουν ξανά. Για κάθε σωστή απάντηση υπάρχει λεκτική επιβράβευση.

Βήμα 3^ο : Στο τέλος κάθε κεφαλαίου ο εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει μια αντίστοιχη φόρμα αυτο-αξιολόγησης του μαθητή βάσει της στοχοθεσίας.

2^ο Σχέδιο Διδασκαλίας

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ:

ΤΑΞΗ: Γ'

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς

ΜΑΘΗΜΑ: Κυκλοφορούμε με ασφάλεια

Συνοπτική παρουσίαση του σχεδίου διδασκαλίας

Με αυτό το σχέδιο διδασκαλίας γίνεται προσπάθεια προκειμένου οι μαθητές με νοητική αναπηρία να γνωρίσουν τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας και να κατανοήσουν τη σημασία της οδικής ασφάλειας τόσο των οδηγών όσο και των πεζών.

ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:

Ο μαθητής επιδιώκεται να	δραστηριότητες
αναγνωρίζει τη σημασία της τήρησης των κανόνων ασφαλούς μετακίνησης και μεταφοράς.	δραστηριότητα 2 σελ. 74
εξοικειώνεται με τα σήματα	Αξίζει να διαβάσουμε σελ 79

της οδικής κυκλοφορίας.	
-------------------------	--

Συσχετισμός με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών

Η Μελέτη του Περιβάλλοντος αποσκοπεί στη δημιουργία μιας σφαιρικής αντίληψης για τη ζωή που συνιστά κυρίως την ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων μεταξύ διαφορετικών αντικειμένων. Σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ, 2003) επιδιώκεται μέσα από τη Μελέτη του Περιβάλλοντος οι μαθητές να διαμορφώσουν τις απαραίτητες στάσεις που θα τους βοηθήσουν να ενταχθούν ομαλά στο φυσικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον.

Σύνδεση με άλλες διαθεματικές δραστηριότητες

Πρόγραμμα κυκλοφοριακής αγωγής

Ανάλυση περιεχομένου

Οι μαθητές με την ολοκλήρωση του σχεδίου διδασκαλίας του Κεφαλαίου «Κυκλοφορούμε με ασφάλεια» θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα σήματα οδικής κυκλοφορίας που αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής τους ζωής. Επιπλέον, θα γνωρίζουν τη σημασία της οδικής ασφάλειας, δεξιότητα η οποία είναι πολύ σημαντική για την αυτοεξυπηρέτησή τους και την ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο.

Οργάνωση της τάξης

Το σχέδιο διδασκαλίας θα πραγματοποιηθεί είτε στο τμήμα ένταξης με ομάδα 3 ή 4 ατόμων με νοητική αδυναμία είτε εξατομικευμένα με τη συνεργασία της παράλληλης στήριξης. Ωστόσο, στόχος της διδασκαλίας είναι η μεταφορά των γνώσεων στην τάξη τους και η μετέπειτα συμμετοχής τους με την υπόλοιπη ομάδα της τάξης.

Περιγραφή Δραστηριοτήτων

1^η διδακτική ώρα

Στην αρχή της διδασκαλίας ο εκπαιδευτικός θα παρουσιάσει τη στοχοθεσία του

μαθήματος.

Για παράδειγμα, στο συγκεκριμένο κεφάλαιο μπορεί να παρουσιαστεί το εξής φυλλάδιο.

Σε αυτή την ενότητα θα μάθω να...
αναγνωρίζω τα σήματα οδικής κυκλοφορίας
να κυκλοφορώ με ασφάλεια
γίνω ένας υπεύθυνος πεζός και επιβάτης

Στη συνέχεια οι μαθητές θα παρακολουθήσουν τις πληροφορίες που έχει ετοιμάσει ο εκπαιδευτικός σχετικά με τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας. Έπειτα, οι μαθητές παροτρύνονται να εργαστούν πάνω σε ασκήσεις εμπέδωσης της γνώσης που διδάχτηκαν.

2^η διδακτική ώρα

Οι μαθητές καλούνται να βγουν από την τάξη και να παρακολουθήσουν την κυκλοφορία καταγράφοντας πληροφορίες. Τέλος, θα χωριστούν σε ομάδες και θα παρουσιάσουν στην τάξη τρόπους ασφαλούς μετακίνησης ανθρώπων με δυσκολία στη μετακίνηση.

Αξιολόγηση - Αυτοαξιολόγηση μαθητών

Στο τέλος της διδασκαλίας κάθε υποενότητας ο εκπαιδευτικός θα ετοιμάζει ένα φύλλο αυτοαξιολόγησης που θα απευθύνεται στον μαθητή. Πρόκειται για μια συνολική επαναληπτική άσκηση που θα έχει ως στόχο την καταγραφή της επίτευξης της διαδικασίας. Ανάλογα με το ποσοστό των επιθυμητών απαντήσεων ο εκπαιδευτικός θα προτρέπει τον μαθητή να μελετήσει καλύτερα τις πληροφορίες που δεν έχει κατακτήσει.

Παράδειγμα αυτοαξιολόγησης

Σχεδίασε το κατάλληλο σήμα οδικής κυκλοφορίας.

1. Πρέπει να σταματήσεις
2. Προσοχή! Περνάνε συχνά παιδιά
3. Απαγορεύεται η είσοδος στους πεζούς
4. Εδώ περνούν μόνο ποδήλατα
5. Εδώ επιτρέπεται το παρκάρισμα
6. Απαγορεύεται να στρίψεις δεξιά

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ)

Ως προς τη χρήση νέων τεχνολογιών επιτυγχάνεται:

- η εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή
- η καλύτερη κατανόηση του διδακτικού αντικειμένου, αφού μαθητές με σοβαρές δυσκολίες στην ανάγνωση θα καταφέρουν να εμπλακούν και να κατανοήσουν τη μαθησιακή διαδικασία

Μεθοδολογική προσέγγιση

Σε όλη τη διάρκεια του σχεδίου διδασκαλίας ο εκπαιδευτικός θα παροτρύνει τους μαθητές να ανακαλύψουν μόνοι τους και να οικοδομήσουν τη γνώση.

Πιο αναλυτικά, ο εκπαιδευτικός εξηγεί τη χρήση της εφαρμογής και παρουσιάζει στους μαθητές τη στοχοθεσία του κεφαλαίου.

Βήμα 1^ο

Οι μαθητές ακούν το κείμενο και ταυτόχρονα το παρακολουθούν στην οθόνη.

Σημείωση: Το λογισμικό τους δίνει τη δυνατότητα να επιστρέψουν και να ακούσουν ξανά το κείμενο μεμονωμένα σε κάθε οθόνη.

Βήμα 2^ο

Μετά το κείμενο πραγματοποιούν τις ασκήσεις. Ο ασκήσεις του λογισμικού είναι κατασκευασμένες με τέτοιον τρόπο, ώστε να είναι προσιτές στους μαθητές με νοητική αδυναμία. Για κάθε λάθος απάντηση υπάρχει ανατροφοδότηση που τους προτρέπει να προσπαθήσουν ξανά. Για κάθε σωστή απάντηση υπάρχει λεκτική

επιβράβευση.

Βήμα 3^ο

Στο τέλος κάθε κεφαλαίου ο εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει μια αντίστοιχη φόρμα αυτοαξιολόγησης του μαθητή βάσει της στοχοθεσίας που έχει θέσει.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 : Θρησκευτικά

Δομή και Χαρακτηριστικά του μαθήματος

Το μάθημα των Θρησκευτικών διδάσκεται για πρώτη φορά στους μαθητές του Δημοτικού και οι βασικοί του στόχοι είναι η γνωριμία των μαθητών με θρησκευτικά σύμβολα, εικόνες, γιορτές, τελετουργίες, έθιμα και ιερά πρόσωπα μέσω αφηγήσεων και ιστοριών.

Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν γνώσεις για την ορθόδοξη χριστιανική πίστη και παράδοση, να κατανοήσουν έννοιες που αφορούν στην ορθόδοξη χριστιανική πίστη και πώς αυτές οι έννοιες συνδέονται με τη ζωή του ανθρώπου, να εισαχθούν στην κριτική επεξεργασία των προτύπων, αξιών και στερεοτύπων και να έρθουν σε επαφή με την προβολή της ορθόδοξης πνευματικότητας. Ο κάθε μαθητής μέσα από τις αφηγήσεις, τις πληροφορίες και τις ιδέες για δραστηριότητες που προτείνονται έχει τη δυνατότητα να προσεγγίσει την παραπάνω στοχοθεσία, καθώς και έννοιες όπως πολιτισμός, παράδοση, άτομο, κοινωνία, ισότητα, αλληλεπίδραση, χώρος, χρόνος, οργάνωση (Θρησκευτικά Γ' Δημοτικού, Βιβλίο Δασκάλου, ΥΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΟΕΔΒ). Επίσης οι μαθητές έρχονται σε επαφή με άλλες θρησκείες και κατανοούν την έννοια του σεβασμού του "διαφορετικού" και της συνύπαρξης με τον συνάνθρωπο.

Η δομή του σχολικού βιβλίου εξυπηρετεί την παραπάνω στοχοθεσία και τα οκτώ κεφάλαια οργανώνονται ως εξής:

Κεφάλαιο 1: Ζούμε μαζί.

Κεφάλαιο 2: Χριστιανικές γιορτές: μέρες γεμάτες χαρά και νόημα.

Κεφάλαιο 3: Κυριακή. Μια σημαντική μέρα της εβδομάδας.

Κεφάλαιο 4: Τα Χριστούγεννα. Ο Θεός γίνεται άνθρωπος.

Κεφάλαιο 5: Τα παιδιά. Η χαρά και η ελπίδα του κόσμου.

Κεφάλαιο 6: Ιησούς Χριστός. Ο Σωτήρας του κόσμου.

Κεφάλαιο 7: Χριστός Ανέστη, γιορτάζοντας το Πάσχα.

Κεφάλαιο 8: Ο κόσμος μας ένα στολίδι.

Βασικά χαρακτηριστικά του Προσαρμοσμένου Εκπαιδευτικού Υλικού

Η ανάγνωση κειμένων παρέχει στο άτομο την ικανότητα για κατανόηση εννοιών και απόκτηση γνώσεων, απαραίτητων για την ομαλή εξέλιξή του. Επίσης οι μαθητές με

δυσκολίες στην ανάγνωση, δυσκολεύονται σημαντικά σε πολλούς τομείς της εκπαίδευσης αλλά και της ενήλικης ζωής τους. Συνεπώς, η προσαρμογή και διαφοροποίηση των σχολικών εγχειριδίων και πιο συγκεκριμένα του μαθήματος των Θρησκευτικών μπορεί να δώσει στον μαθητή την ικανότητα για αμεσότερη ένταξη στις δραστηριότητες του κοινωνικού συνόλου, να συμμετέχει ενεργά στο μάθημα της τάξης, να εμπεδώσει την ύλη μέσω των ασκήσεων και των δραστηριοτήτων που προτείνονται, καθώς και να αλληλεπιδράσει με τους συμμαθητές του.

Η προσαρμογή του σχολικού εγχειριδίου της Γ' Δημοτικού για μαθητές με Νοητική Αναπηρία είναι σημαντική, καθώς ο συγκεκριμένος πληθυσμός μαθητών δυσκολεύεται σημαντικά στην κατανόηση και αντίληψη των εννοιών που σχετίζονται με τη θρησκεία και τα ιερά σύμβολα και τελετουργίες. Η διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών αποτελεί πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς λόγω της πυκνότητας των νοημάτων και των εμπειριών που κομίζει και που απηχεί προβληματισμούς και ερωτήματα που είναι συνυφασμένα με την ανθρώπινη ύπαρξη. Η έντονη παρουσία του συμβολικού στοιχείου που προκύπτει μέσα από μια διαδικασία αφαίρεσης καθιστά τις έννοιες αυτές δύσκολο να διδαχθούν. Η ένταξη των μαθητών με Νοητική Αναπηρία στο γενικό σχολείο είναι επιβεβλημένη μέσω προσαρμογών του σχολικού πλαισίου και της σχολικής ύλης, ωστόσο το εγχείρημα αυτό δεν είναι πάντα εύκολο κι εφικτό για τους μαθητές με Νοητική Αναπηρία. λόγω των παραπάνω στοιχείων.

Η διαφοροποίηση του μαθήματος των Θρησκευτικών κρίνεται απαραίτητη, καθώς μέσω της απλοποίησης των κειμένων και των δραστηριοτήτων-ασκήσεων-με τη μέθοδο "EasytoRead (EtR)"- οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία και να κατακτήσουν τη στοχοθεσία του μαθήματος. Η διαφοροποίηση επιτρέπει τόσο στον διδάσκοντα της τάξης, όσο και στον διδάσκοντα του Τμήματος Ένταξης, αλλά και της Παράλληλης Στήριξης να ενισχύσουν τη συμμετοχή του μαθητή και την εμπέδωση του συγκεκριμένου αντικειμένου. Μέσω της επαφής του μαθητή με κείμενα κι εκπαιδευτικό λογισμικό προσβάσιμο σε όλους, μπορεί να επιτευχθεί η στοχοθεσία και η προσβασιμότητα του μαθητή σε όλη τη σχολική ύλη και διαδικασία. Είναι σημαντικό για την εκπαιδευτικό να γνωρίζει ότι η πολυπλοκότητα των νοημάτων που περιλαμβάνεται στο μάθημα αποτελεί εμπόδιο για τον μαθητή διότι δεν του επιτρέπει να αποκομίσει όφελος από την επαφή του με το γνωστικό αυτό αντικείμενο. Αντίθετα, υπάρχουν πληροφορίες και στοιχεία του μαθήματος που είναι συγκεκριμένα, απτά και αποτελούν βιωματικά στοιχεία για τον μαθητή αυτής της ηλικίας από τη ζωή του στην

κοινότητα. Αυτά τα στοιχεία προσπαθούμε να αναδείξουμε και να μεταδώσουμε με απλουστευμένο τρόπο ώστε να καταστούν προσβάσιμα στους μαθητές της ομάδας-στόχου.

Η διδασκαλία των εννοιών που προαναφέρθηκαν στη στοχοθεσία μέσω των κειμένων, των εικόνων και των δραστηριοτήτων του σχολικού βιβλίου είναι απαιτητική, καθώς η πλειονότητα των κειμένων είναι γραμμένη σε μεταφορικό λόγο. Επίσης η προβολή αφηρημένων εννοιών, όπως πίστη, Θεός, αμαρτία, μετάνοια κ.α. δυσκολεύει σημαντικά τους μαθητές για να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία μάθησης λαμβάνοντας μέρος στις δραστηριότητες που προτείνονται. Θα πρέπει επίσης να λάβουμε υπόψη μας και τους περιορισμούς σε πραγματολογικές γνώσεις που ενδέχεται να παρουσιάζουν αρκετοί από τους μαθητές με νοητική αναπηρία στοιχείο που σημαίνει πως ξεκινούν την μαθησιακή διαδικασία σε υποδεέστερη θέση από τους συμμαθητές τους.

Χρήση του Προσαρμοσμένου Εκπαιδευτικού Υλικού σε Σχολικά Πλαίσια Γενικής Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής

Το προσαρμοσμένο Εκπαιδευτικό Υλικό του μαθήματος της Γλώσσας δημιουργήθηκε με σκοπό την επίτευξη της στοχοθεσίας του συγκεκριμένου μαθήματος από τους μαθητές με Νοητική Αναπηρία. Από το σχολικό εγχειρίδιο-Βιβλίο μαθητή διατηρήθηκε η δομή ενώ σε κάθε κεφάλαιο που συμπεριλήφθηκε ακολουθήθηκε η δομή του κεφαλαίου. Σημαντικό ρόλο στην διαδικασία προσαρμογής διαδραμάτισε η έννοια της διαθεματικότητας δηλαδή ο βαθμός διασύνδεσης του προσαρμοζόμενου υλικού με αυτό άλλων μαθημάτων.

Το προσαρμοσμένο υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί στο σχολικό πλαίσιο του τμήματος ένταξης, στη σχολική τάξη από τον εκπαιδευτικό της τάξης, καθώς και από τον εκπαιδευτικό της παράλληλης στήριξης. Για το λόγο αυτό το μεγαλύτερο μέρος των κειμένων προσαρμόστηκαν ενώ κάποια αφαιρέθηκαν λόγω της χρήσης του μεταφορικού λόγου, των αφηρημένων εννοιών και των σύνθετων νοημάτων που προβάλλουν.

Ενδεικτική αναφορά στο πρωτότυπο του Σχ. Εγχειριδίου

Για παράδειγμα ένα από τα κείμενα επιλογής ήταν «Τα δικαιώματα του παιδιού (Unicef, 1989)» το οποίο πραγματεύεται χρήσιμες πληροφορίες και ενημερώνει τους μαθητές για τα δικαιώματα των παιδιών. Επιπλέον, είναι ένα κείμενο που συνδέεται οργανικά με το Κεφάλαιο 2 της Ενότητας 6 από το βιβλίο της Μελέτης του Περιβάλλοντος με τίτλο

«Είμαστε παιδιά και έχουμε δικαιώματα». Η διασύνδεση αυτή θα βοηθήσει τα παιδιά να αφομοιώσουν καλύτερα τις πληροφορίες που περιλαμβάνει το συγκεκριμένο κεφάλαιο ενώ θα επιτευχθεί και ο στόχος του αναλυτικού προγράμματος που είναι η διαθεματικότητα και η σύνδεση των γνωστικών αντικειμένων.

Άλλη μια θεματική ενότητα που επιλέχτηκε είναι η Θεματική Ενότητα 4 με τίτλο «Χριστούγεννα: Ο Θεός γίνεται άνθρωπος». Η συγκεκριμένη ενότητα πραγματεύεται τη γέννηση του Χριστού και συνδέει το θρησκευτικό γεγονός με τα ήθη και τα έθιμα που έχουμε στις μέρες μας. Είναι μια ενότητα προπομπός καθώς οι μαθητές θα συναντήσουν τη συγκεκριμένη θεματική και στα επόμενα χρόνια. Τα κείμενα της συγκεκριμένης ενότητας είναι εύληπτα με κατανοητό λεξιλόγιο και περιορισμένη τη μεταφορική χρήση της γλώσσας.

Τέλος, ένα ακόμη παράδειγμα αποτελεί και η Ενότητα 8 με τίτλο «Ο κόσμος μας ένα στολίδι» της οποίας τα κείμενα που επιλέχθηκαν συνδέονται διαθεματικά και με τις θεματικές του μαθήματος της Μελέτης και της Γλώσσας, καθώς οι μαθητές εισάγονται στις έννοιες της οικολογίας και της προστασίας του περιβάλλοντος μέσα από τη διαφοροποίηση των κειμένων του σχολικού βιβλίου και την εις βάθος κατανόησή τους.

Από την άλλη πλευρά υπήρχαν κείμενα τα οποία απορρίφθηκαν όπως αυτό με τίτλο «Η ιστορία του Ησαΐ και του Ιακώβ». Το συγκεκριμένο κείμενο χρησιμοποιεί μακροπερίοδο λόγο και πολλά εκφραστικά μέσα τα οποία είναι δύσκολα να προσαρμοστούν στην μέθοδο EtR. Παράλληλα, το λεξιλόγιό του κρίθηκε ιδιαίτερα απαιτητικό και οι πληροφορίες αρκετά δύσκολο να αφομοιωθούν από μαθητές της ομάδας-στόχου που φοιτούν στην Γ' δημοτικού. Ένα επιπλέον είδος κειμένων που δε συμπεριλήφθηκαν ήταν ποιήματα όπως για παράδειγμα στην Ενότητα 3 τα εξής: «Κυριακή» Κώστας Καρυωτάκης, «Στην Εκκλησία» Κωνσταντίνος Καβάφης, «Κυριακή» Γιάννης Ρίτσος, καθώς διαθέτουν απαιτητικό λεξιλόγιο και αφηρημένες έννοιες που δυσκολεύουν την κατανόηση των μαθητών με νοητική αναπηρία. Η ποίηση ως είδος λόγου προς προσαρμογή αποτέλεσε πρόκληση για τους συγγραφείς καθώς χαρακτηρίζεται από στοιχεία όπως το χρώμα, ο ήχος και η ατμόσφαιρα που συμβάλλουν στο λογοτεχνικό αποτέλεσμα και δεν επιδέχονται απλουστευτικών παρεμβάσεων χωρίς να αλλοιωθεί καθοριστικά η προσωπικότητα και το ύφος του έργου.

Τέλος ένα ακόμα παράδειγμα κειμένων που απορρίφθηκαν αποτελούν και αποσπάσματα από την υμνογραφία που παρατίθενται στην Ενότητα 7 και αναφέρονται στη Μεγάλη Εβδομάδα, καθώς και κείμενα από την ελληνική ποίηση και πεζογραφία όπως :

«Η ημέρα της Λαμπρής» του Διονύσιου Σολωμού, «Λαμπρή» της Ρόδης Ερμά και «Ανάσταση» της Ντίνας Χατζηνικολάου.

Ακολουθούν δύο σχέδια διδασκαλίας που μεταφέρουν το σκεπτικό και τη μεθοδολογία με την οποία προχωρήσαμε στην προσαρμογή του υλικού.

1^ο Σχέδιο Διδασκαλίας

ΤΑΞΗ: Γ' δημοτικού

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΜΑΘΗΤΗ :

ΜΑΘΗΜΑ: Θρησκευτικά

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Όλος ο κόσμος είναι πλάση του Θεού

ΜΑΘΗΜΑ: Η Κιβωτός του Νώε

ΣΚΟΠΟΣ: Προτείνεται η διδασκαλία αυτού του κειμένου, ώστε ο μαθητής να κατανοήσει αρχικά το νόημα του προηγούμενου μαθήματος ότι ο κόσμος μας είναι ένα στολίδι δηλαδή ότι έχει μοναδική αξία και ότι σώζοντάς τον ο Θεός επιβεβαιώνει την σχέση του με αυτόν. Επιπλέον ο μαθητής μπορεί να διδαχθεί την ιστορία του Νώε και της κιβωτού και να αντιληφθεί τη σημασία της σύνδεσης του ανθρώπου με το περιβάλλον και τη φύση.

ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:

Ο μαθητής...	Δραστηριότητες
κατανοεί την ομορφιά του κόσμου	ανάγνωση κειμένου στο βιβλίο ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ στο
μαθαίνει την ιστορία του Νώε και του κατακλυσμού	ανάγνωση κειμένου στο βιβλίο ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ στο Ασκήσεις 1,2 από Λογισμικό
κατανοεί τη σημασία της φύσης για τον άνθρωπο	ανάγνωση κειμένου στο βιβλίο ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
αντιλαμβάνεται γιατί ο άνθρωπος	ανάγνωση κειμένου στο βιβλίο

Εκτιμώμενος χρόνος διδασκαλίας:

2 διδακτικές ώρες

Διαθεματική προσέγγιση

Ο σκοπός της διδασκαλίας και οι επιμέρους στόχοι μπορούν να επιτευχθούν υιοθετώντας τη διαθεματική προσέγγιση σε συνδυασμό με το μάθημα του Ανθολογίου «Το τραγούδι της φάλαινας» της Ντάιαν Σέλντον από τη διδακτική ενότητα: «Πέσαν τ' άνθη στην ποδιά σου, άστρα γέμισε ο γιαλός» - ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ.

Οργάνωση της διδασκαλίας

Το υλικό απευθύνεται σε μαθητές με νοητική αναπηρία στοιχείο που απαιτεί την εξατομικευμένη διδασκαλία. Η διδασκαλία έχει σχεδιαστεί με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών και το προσαρμοσμένο υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε σε συνεργασία με την παράλληλη στήριξη είτε στο τμήμα ένταξης, ακόμα και σε ειδικά σχολεία.

Για την καλύτερη οργάνωση του μαθητή και του εκπαιδευτικού καλό θα είναι στην αρχή κάθε κεφαλαίου να παρουσιάζονται οι στόχοι του μαθήματος. Αυτοί οι στόχοι βέβαια, μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με το δυναμικό και τις ανάγκες του κάθε μαθητή. Ακολουθεί το παράδειγμα της στοχοθεσίας για τον μαθητή :

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ*:**Σε αυτή την ενότητα****θα μάθω...**

να διαβάζω ένα κείμενο

που αφηγείται ένα σημαντικό γεγονός

ποια είναι η ιστορία του Νώε και του κατακλυσμού

γιατί ο Θεός έσωσε τον κόσμο

γιατί ο άνθρωπος πρέπει να σέβεται τη φύση και το περιβάλλον

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ-ΥΛΙΚΑ:

Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές της τάξης μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τα ακόλουθα εποπτικά μέσα και υλικά:

- προσαρμοσμένη έκδοση του σχολικού εγχειριδίου *Θρησκευτικά Γ' Δημοτικού*
- προσαρμοσμένες δραστηριότητες
- ηλεκτρονικός υπολογιστής-ποντίκι
- εκπαιδευτικό λογισμικό

Στο τέλος της διδασκαλίας κάθε λογοτεχνικού κειμένου ο εκπαιδευτικός αξιολογεί την πρόοδο του μαθητή καθώς και σε ποιο διδακτικό στόχο χρειάζεται να εστιάσει περισσότερο (πίνακας 2). Επίσης, θα δίνει στον μαθητή να συμπληρώσει ένα επαναληπτικό φυλλάδιο, που θα αποτελεί το φύλλο αυτο-αξιολόγησής του (παράδειγμα 1). Ανάλογα με το ποσοστό των ορθών απαντήσεων ο εκπαιδευτικός θα προτρέπει τον μαθητή να μελετήσει καλύτερα τις πληροφορίες που δεν έχει κατακτήσει. Προτείνεται η δημιουργία ενός portfolio, το οποίο θα περιέχει τα φύλλα αυτοαξιολόγησης, την αυτο-αξιολόγηση του μαθητή και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού.

Αξιολόγηση Μαθητή

Ο μαθητής...	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
Απαντά σε ερωτήσεις κατανόησης από ένα κείμενο αφηγηματικού τύπου		
Απαντά σε ερωτήσεις για την ιστορία του Νώε και του κατακλυσμού		
Εξηγεί γιατί ο άνθρωπος πρέπει να σέβεται τον κόσμο		
Εξηγεί με ποιο τρόπο ο κόσμος είναι όμορφος		

Αυτο-αξιολόγηση μαθητή

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Απαντώ σωστά σε ερωτήσεις από το κείμενο που διάβασα;		
Απαντώ σωστά σε ερωτήσεις από την ιστορία του Νώε και του κατακλυσμού;		
Εξηγώ γιατί ο άνθρωπος πρέπει να σέβεται τη φύση και το περιβάλλον;		

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Η διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου μέσω της εφαρμογής μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε εξατομικευμένα είτε σε ομάδα μαθητών με αντίστοιχο προφίλ. Η εφαρμογή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μαθητές που έχουν μεγάλη δυσκολία στην ανάγνωση. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται γρηγορότερα η κατανόηση του διδασκόμενου αντικείμενου και προσελκύεται η προσοχή του μαθητή. Πιο αναλυτικά, ο εκπαιδευτικός εξηγεί τη χρήση της εφαρμογής και παρουσιάζει στους μαθητές τους μαθησιακούς στόχους του κεφαλαίου.

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές ακούν την εκφώνηση του κειμένου ενώ το παρακολουθούν στην οθόνη τους. Υπάρχει ενσωματωμένη η δυνατότητα σήμανσης του κειμένου σε συγχρονισμό με τον εκφωνητή στοιχείο που επιτρέπει στο μαθητή να διαβάζει παράλληλα εάν το επιθυμεί ή ένα κρίνεται απαραίτητο από τον εκπαιδευτικό. Σε περίπτωση ελλιπούς κατανόησης έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν να ξανακούσουν το κείμενο.

Βήμα 2^ο: Μετά την ακρόαση του κειμένου οι μαθητές εκτελούν τις ασκήσεις. Για κάθε λάθος απάντηση υπάρχει ανατροφοδότηση που είτε επιβραβεύει είτε προτρέπει τον μαθητή να προσπαθήσει ξανά.

Βήμα 3^ο: Στο τέλος κάθε κεφαλαίου ο εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει μια αντίστοιχη φόρμα αυτό-αξιολόγησης του μαθητή βάσει των στόχων που έχει θέσει.

2^ο Σχέδιο Διδασκαλίας

ΤΑΞΗ: Γ΄ Δημοτικού

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: Θρησκευτικά

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ενότητα 5 - Το κάθε παιδί είναι χαρά

ΜΑΘΗΜΑ: Τα παιδιά του κόσμου σήμερα

ΣΚΟΠΟΣ: Προτείνεται η διδασκαλία αυτού του κειμένου, ώστε ο μαθητής να κατανοήσει αρχικά το νόημα ολόκληρης της ενότητας που αφορά στη σημασία της φροντίδας των παιδιών. Ταυτόχρονα γίνεται σύνδεση με τα προηγούμενα μαθήματα και την έμφαση που έδινε ο Χριστός κατά τη διδασκαλία του στην αγνή και μεγαλειώδη φύση των παιδιών. Επιπλέον ο μαθητής μέσα από τη συγκεκριμένη ενότητα θα μπορέσει να κατανοήσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά, πού υπάρχουν αυτά τα προβλήματα στον μέγιστο βαθμό και ποιες είναι οι πραγματικές τους ελλείψεις.

ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ο μαθητής...	Δραστηριότητες
διαβάζει ένα κείμενο ενημερωτικού περιεχομένου με πληροφορίες	ανάγνωση κειμένου στο βιβλίο
κατανοεί τα προβλήματα των παιδιών ανά τον κόσμο	ανάγνωση κειμένου στο βιβλίο Άσκηση 1 από το Λογισμικό
συγκρίνει το πώς ζουν τα παιδιά ανά τον κόσμο	ανάγνωση κειμένου στο βιβλίο Άσκηση 2 από το Λογισμικό
ανακαλύπτει τρόπους υποστήριξης των παιδιών	ανάγνωση κειμένου στο βιβλίου

Χρόνος Διδασκαλίας: 2 διδακτικές ώρες, για να επιτευχθούν οι στόχοι διδασκαλίας

Διαθεματική προσέγγιση

Ο σκοπός της διδασκαλίας και οι επιμέρους στόχοι μπορούν να επιτευχθούν και με διαθεματική προσέγγιση σε συνδυασμό με το μάθημα της Γλώσσας «Η πτήση των Γερανών» από τη διδακτική ενότητα «Όλοι μια αγκαλιά» του γ' τεύχους.

Οργάνωση της διδασκαλίας

Το υλικό απευθύνεται σε μαθητές με νοητική αναπηρία γεγονός που απαιτεί την εξατομικευμένη διδασκαλία. Η διδασκαλία έχει σχεδιαστεί με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών και το προσαρμοσμένο υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε σε συνεργασία με την παράλληλη στήριξη είτε στο τμήμα ένταξης, ακόμα και σε ειδικά σχολεία.

Για την καλύτερη οργάνωση του μαθητή και του εκπαιδευτικού καλό θα είναι στην αρχή κάθε κεφαλαίου να παρουσιάζονται οι στόχοι του μαθήματος. Αυτοί οι στόχοι βέβαια, μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με το δυναμικό και τις ανάγκες του κάθε μαθητή. Ακολουθεί το παράδειγμα της στοχοθεσίας για τον μαθητή (πίνακας 1):

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ:

Σε αυτή την ενότητα
θα μάθω...
να διαβάζω ένα κείμενο με πληροφορίες
να καταλαβαίνω τις πιο σημαντικές πληροφορίες
να καταλαβαίνω ποια προβλήματα έχουν τα παιδιά
να συγκρίνω πώς ζουν τα παιδιά στη χώρα μου και παιδιά σε άλλες χώρες

να σκέφτομαι τρόπους για να βοηθήσω τα παιδιά αυτά

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ-ΥΛΙΚΑ:

Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές της τάξης μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τα ακόλουθα εποπτικά μέσα και υλικά:

- προσαρμοσμένη έκδοση του σχολικού εγχειριδίου *Θρησκευτικά Γ' Δημοτικού*
- προσαρμοσμένες δραστηριότητες
- ηλεκτρονικός υπολογιστής-ποντίκι
- εκπαιδευτικό λογισμικό

Στο τέλος της διδασκαλίας κάθε λογοτεχνικού κειμένου ο εκπαιδευτικός θα αξιολογεί τι έμαθε πολύ καλά ή σε ποιο διδακτικό στόχο να εστιάσει περισσότερο (πίνακας 2). Επίσης, θα δίνει στον μαθητή να συμπληρώσει ένα επαναληπτικό φυλλάδιο, που θα αποτελεί το φύλλο αυτό-αξιολόγησης του (παράδειγμα 1) και θα συμπληρώνει την αυτό-αξιολόγησή του (πίνακας 3). Ανάλογα με το ποσοστό των επιθυμητών απαντήσεων ο εκπαιδευτικός θα προτρέπει τον μαθητή να μελετήσει καλύτερα τις πληροφορίες που δεν έχει κατακτήσει. Προτείνεται η δημιουργία ενός portfolio, το οποίο θα περιέχει τα φύλλα αυτό-αξιολόγησης, την αυτό-αξιολόγηση του μαθητή και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ

Ο μαθητής...	Αρκετά καλά	Πολύ καλά
θυμάται τις πληροφορίες του κειμένου;		
απαριθμεί προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά;		
εντοπίζει ομοιότητες και διαφορές		

ως προς τον τρόπο διαβίωσης των παιδιών ανά τον κόσμο;		
απαριθμεί τρόπους υποστήριξης των παιδιών με προβλήματα;		

ΦΥΛΛΟ ΑΥΤΟ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ³

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΜΑΘΗΤΗ:

ΤΑΞΗ: Γ΄ Δημοτικού

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: Θρησκευτικά

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: 5 - Το κάθε παιδί είναι χαρά.

ΜΑΘΗΜΑ: Τα παιδιά του κόσμου σήμερα

Σημείωσε εάν η πρόταση είναι Σωστή (Σ) ή Λάθος (Λ)

Πολλά παιδιά στον κόσμο ζουν χωρίς αγάπη	Σ	Λ
Όλα τα παιδιά έχουν ανάγκη από αγάπη και ασφάλεια.	Σ	Λ
Τα παιδιά χωρίς αγάπη νιώθουν λύπη.	Σ	Λ

Αυτο-αξιολόγηση μαθητή

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Απαντώ σε ερωτήσεις από το κείμενο που διάβασα		
Αναφέρω κάποια από τα προβλήματα των παιδιών σε όλο τον κόσμο		

³ Με την υποστήριξη της εκπαιδευτικού

Μπορώ να προτείνω τρόπους για να βοηθήσω τα παιδιά με προβλήματα		
--	--	--

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Η διδασκαλία του γνωστικού αντικειμένου μέσω της εφαρμογής μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε εξατομικευμένα είτε σε ομάδα μαθητών που αντιμετωπίζουν νοητική αναπηρία. Η εφαρμογή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μαθητές που έχουν μεγάλη δυσκολία στην ανάγνωση. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται γρηγορότερα η κατανόηση του διδασκόμενου αντικειμένου και προσελκύεται η προσοχή του μαθητή. Πιο αναλυτικά, ο εκπαιδευτικός εξηγεί τη χρήση της εφαρμογής και παρουσιάζει στους μαθητές τη στοχοθεσία του κεφαλαίου.

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές ακούν το κείμενο και ταυτόχρονα το παρακολουθούν στην οθόνη τους. Σημειώνεται ότι το λογισμικό τους δίνει τη δυνατότητα να επιστρέψουν και να ακούσουν ξανά το κείμενο μεμονωμένα σε κάθε οθόνη.

Βήμα 2^ο: Μετά το κείμενο οι μαθητές πραγματοποιούν τις ασκήσεις. Οι ασκήσεις του λογισμικού είναι κατασκευασμένες με τέτοιον τρόπο, ώστε να είναι προσιτές στους μαθητές με νοητική αδυναμία. Για κάθε λάθος απάντηση υπάρχει ανατροφοδότηση που τους προτρέπει να προσπαθήσουν ξανά. Για κάθε σωστή απάντηση υπάρχει λεκτική επιβράβευση.

Βήμα 3^ο: Στο τέλος κάθε κεφαλαίου ο εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει μια αντίστοιχη φόρμα αυτο-αξιολόγησης του μαθητή βάσει των στόχων που έχει θέσει.

Βιβλιογραφία

- Adam, N. L., Alzahri, F. B., Soh, S. C., Bakar, N. A., & Kamal, N. A. M. (2017, November). Self-regulated learning and online learning: a systematic review. In *International Visual Informatics Conference* (pp. 143-154). Springer, Cham.
- American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®). American Psychiatric Pub.
- Aunola, K., Leskinen, E., Lerkkanen, M. K., & Nurmi, J. E. (2004). Developmental dynamics of math performance from preschool to grade 2. *Journal of educational psychology, 96*(4), 699–713. doi:10.1037/0022-0663.96.4.699.
- Bielaczyc, K., Pirolli, P. L., & Brown, A. L. (1995). Training in self-explanation and self-regulation strategies: Investigating the effects of knowledge acquisition activities on problem solving. *Cognition and instruction, 13*(2), 221-252.
- Boekaerts, M., & Corno, L. (2005). Self-regulation in the classroom: A perspective on assessment and intervention. *Applied psychology, 54*(2), 199-231.
- Cass, M., Cates, D., Smith, M., & Jackson, C. (2003). Effects of manipulative instruction on solving area and perimeter problems by students with learning disabilities. *Learning Disabilities Research & Practice, 18*(2), 112-120. doi:10.1111/1540-5826.00067
- Channell, M.M., Loveall, S.J. & Conners, F.A. (2013). Strength and weaknesses in reading skills of youth with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities, 34* (2), 776-787
- Charitaki, G., Soulis, S.G., & Alevriadou, A. (2021). Factor Structure of Early Numeracy: Evaluation of a measurement model in Greek-speaking children with Intellectual Disability.
- Charitaki, G., Tzivinikou, S., Stefanou, G., & Soulis, S.G. (2021). A Meta-Analytic Synthesis of Early Numeracy Interventions for Low-Performing Young Children. *SN Social Sciences-Springer, 1-39*.
- Clariana, R. B., Wagner, D., & Murphy, L. C. (2000). Applying a connectionist description of feedback timing. *Educational Technology Research and Development, 48*(3), 5-22. doi:10.1007/BF02319855

- Dignath, C., Buettner, G., & Langfeldt, H. P. (2008). How can primary school students learn self-regulated learning strategies most effectively?: A meta-analysis on self-regulation training programmes. *Educational Research Review*, 3(2), 101-129.
- Fyfe, E. R., & Brown, S. A. (2018). Feedback influences children's reasoning about math equivalence: A meta-analytic review. *Thinking & Reasoning*, 24(2), 157-178. doi:10.1080/13546783.2017.1359208
- Harks, B., Rakoczy, K., Hattie, J., Besser, M., & Klieme, E. (2014). The effects of feedback on achievement, interest and self-evaluation: the role of feedback's perceived usefulness. *Educational Psychology*, 34(3), 269-290. doi: 10.1080/01443410.2013.785384
- Henry, L. A., Messer, D. J., & Poloczek, S. (2018). Working memory and intellectual disabilities. In T. P. Alloway (Eds.), *Working memory and clinical developmental disorders: Theories, debates and interventions*, (pp. 9-21). London:Routledge.
- Henry, L., & Winfield, J. (2010). Working memory and educational achievement in children with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 54(4), 354-365. doi:10.1111/j.1365-2788.2010.01264.x
- Jarrold, C., Nadel, L., & Vicari, S. (2008). Memory and neuropsychology in Down syndrome. *Down Syndrome Research and Practice*, 68-73.
- Kafoussi, S., Skoumpourdi, C., & Kalabassis, F. (2003). An analysis of Greek school textbooks' pictorial representations about multiplication. Proceedings of CIEAEM 55, The use of didactic materials for developing pupils mathematical activities.
- Mory, E. H. (2004). Feedback research revisited. In D. Jonassen (Ed.), *Handbook of research on educational communications and technology: A project for the Association for Educational Communications and Technology* (2nd ed., pp. 745-783). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Narciss, S., & Huth, K. (2006). Fostering achievement and motivation with bug-related tutoring feedback in a computer-based training for written subtraction. *Learning and Instruction*, 16(4), 310-322.

doi:10.1016/j.learninstruc.2006.07.003

- Nomura, M., Nielsen, G. S., & Tronbacke, B. (2010). Guidelines for easy-to-read materials. *IFLA Professional Reports*, 120, 2-29.
- Passolunghi, M. C., & Costa, H. M. (2016). Working memory and early numeracy training in preschool children. *Child Neuropsychology*, 22(1), 81-98. doi:10.1080/09297049.2014.971726
- Pintrich, P. R., & De Groot, E. V. (1990). Motivational and self-regulated learning components of classroom academic performance. *Journal of Educational psychology*, 82(1), 33.
- Powell, S. R., & Fuchs, L. S. (2015). Intensive intervention in mathematics. *Learning Disabilities Research & Practice*, 30(4), 182-192. doi:10.1111/ldrp.12087
- Pratt, H. D., & Greydanus, D. E. (2007). Intellectual disability (mental retardation) in children and adolescents. *Primary Care: Clinics in Office Practice*, 34(2), 375-386. doi:10.1016/j.pop.2007.04.010
- Purpura, D. J., & Lonigan, C. J. (2013). Informal numeracy skills: The structure and relations among numbering, relations, and arithmetic operations in preschool. *American Educational Research Journal*, 50(1), 178-209. doi:10.3102/0002831212465332
- Roberts, C.A., Leko, M.M., & Wilkerson, K.L. (2013). New direction in Reading Instructions for adolescents with significant cognitive disabilities. *Remedial and Special Education*, 34(5), 305-307
- Roos, H. (2019). Inclusion in mathematics education: an ideology, a way of teaching, or both?. *Educational Studies in Mathematics*, 100(1), 25-41. doi:10.1007/s10649-018-9854-z
- Salaschek, M., Zeuch, N., & Souvignier, E. (2014). Mathematics growth trajectories in first grade: Cumulative vs. compensatory patterns and the role of number sense. *Learning and Individual Differences*, 35, 103-112. doi:10.1016/j.lindif.2014.06.009
- Salminen, J. B., Koponen, T. K., Leskinen, M., Poikkeus, A. M., & Aro, M. T. (2015). Individual variance in responsiveness to early computerized mathematics intervention. *Learning and Individual Differences*, 43(10), 124-131. doi:10.1016/j.lindif.2015.09.002

- Schacter, J., Shih, J., Allen, C. M., DeVaul, L., Adkins, A. B., Ito, T., & Jo, B. (2016). Math shelf: A randomized trial of a prekindergarten tablet number sense curriculum. *Early Education and Development*, 27(1), 74-88. doi:10.1080/10409289.2015.1057462
- Sood, S., & Jitendra, A. K. (2011). An exploratory study of a number sense program to develop kindergarten students' number proficiency. *Journal of Learning Disabilities*, 46(4), 328-346. doi:10.1177/0022219411422380
- Tsuei, M. (2014). Mathematics synchronous peer tutoring system for students with Learning Disabilities. *Journal of Educational Technology & Society*, 17(1), 115-127.
- Vicari, S., Carlesimo, A., & Caltagirone, C. (1995). Short-term memory in persons with intellectual disabilities and Down's syndrome. *Journal of Intellectual Disability Research*, 39(6), 532-537. doi:10.1111/j.1365-2788.1995.tb00574.x

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Γ' & Δ' Δημοτικού, Στο σκολειό του κόσμου/Βιβλίο του Δασκάλου-Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις, ΟΕΔΒ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο/ri-schools.gr.
- Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών της Ελληνικής Γλώσσας για το Δημοτικό Σχολείο. ΦΕΚ 303B/13-03-2003, σελ.3745-3777.
- ΙΕΠ (2020). Οδηγίες για τη διαχείριση της ύλης του μαθήματος της Γλώσσας του Δημοτικού σχολείου για το σχολικό έτος 2020-2021. Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- Παντελιάδου, Σ. (2000). μαθησιακές δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη. Τι και Γιατί. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Σούλης, Σ.-Γ. (2020). Σπουδή στη νοητική αναπηρία. Αθήνα: Gutenberg.
- Φιλίππου, Γ., & Χρίστου, Κ. (2009). Διδακτική των μαθηματικών. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Χαριτάκη, Γ. (2016). Διερεύνηση των Στοιχειωδών Μαθηματικών Δεξιοτήτων των μαθητών με σύνδρομο Down (Διδακτορική Διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Σχολή Επιστημών Αγωγής, Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Χρηστάκης, Κ. (2011α). Διδακτική προσέγγιση παιδιών και νέων με μέτριες και σοβαρές δυσκολίες. Ζεφύρι: Διάδραση